készülődések ideje

KÉSZÜLŐDÉSEK IDEJE

Fiatal pécsi írók és művészek antológiája

PÉCS, 1975

Megjelent hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára

Az irodalmi anyagot szerkesztette:
Marafkó László

Lektorálta:
Futaky Hajna

A borítót tervezte:
Bachman Zoltán

A képzőművészeti alkotásokat
a Pécsi Műhely tagjai készítették

Kiadja Pécs megyei Város Tanácsa
Művelődésügyi Osztálya
a Mecseki Szénbányák Vállalat anyagi támogatásával
Felelős kiadó: Csorba Tivadar

MELIORISZ BÉLA

KÉSZÜLŐDÉSEK IDEJE

A készülődések ideje lejárt

Odahagyva a nyájat
a lihegő esték aklainak mélyét
a hegyekből jövök

Vizek párája száll
égeti talpam a parti homok

NEM VESZEKSZEM

Átjárja testem az ősz
A júliusi esték súlya távoli már

Anyám után kiáltanék
értse kínomat
rongy lett a gyermekkor
és kacat

Szorongásokkal teli
lassú a délután
mint egy katonavonat

De nem veszekszem
mert akár egy lövés
pontos minden rezdülés

ÖREG KEZEK KÖZT

Anyám
a gótikus szavak
visszahullanak

Itt udvarokon szárad a dohány
s zárják a kapukat

Tűnődik
a küszöbre tett bakancs
kertünkben kopog a dió

Kamrákból száll föl a pára
Öreg kezek közt morzsolódik
a halott parasztok
legendája

ÁRAMLÁSOK

Még vállamon
a hajló délután vöröse
de súlyos már
a szeptemberi este
s hangomra is
csak egy tücsök felel

A szőlő megérett
a fürtök csüngve alszanak
Kezemből a homok
venyigék fonadékai közt
az idő pereg

KÖDDEL SZÁLL

Elmerült a bogáncsos délután
a nyár fehér tornyai megdőltek

A hegyekből hazatért pásztoraink
meggondoltak és szótlanok
mint a kutakban alvó vizek

Most ködděl száll a vörös nap

Véneink élete
s az októberi esték szekere
elzörög

MAKÁRHEGYI VERSEK

1

Krisztus fájdalma
feszül a tájra
Törött venyigék őrzik
a szüreti kedvet
s bánattól öregednek a tőkék

Fentről az úton
egy pergamen arcú asszony jön
ócska taligával

Narancsok lilák
villódzása
csobbanás utáni remegés
lenn a város

2

Ma délután
a szőlőhegyen járt
a kedves

Sugaras fürtökkel
madarak énekes kedvével
tért meg

Fején kendővel
napbarnított arccal áll előttem
és ujjai hegyét
lágykék erekkel átszőtt
szemhéját csókolom

Eretnek bánattal
markolok a hajába
mert már az asszonyt szeretem
aki bolondos
fehér harapással szeret

KÉSEI CSÖRTETÉS

Indulj
Nem porzik az éjszaka
befagytak a vizek

Halk szavak a verandán
sodródó levelek

Indulj
A párás ébredés messze
Pördül pördül a kutak
riadt kereke

S az ágak közt
a bozóton át
kései csörtetés

NAPFÉNYBEN

Szikrázik a fény
a havon
és eltűnnek lábnyomaid
amik hozzám vezettek
Estére már nem marad utánad
semmiféle áruló jel
Csak a szépséged
csak az arcod
part nélküli mélysége
marad sokáig
fáradt szememben

CSONTOSODIK

Hideg ködök
hajnali havazások jönnek
csontosodik a rög
mint kedvünk
pajták fala reped
az évszak szuronyain
csőrét vérzi a madár
holnapra meghal
az utolsó pásztor
s fordul a zárban a kulcs
búvik pihegve
búvik a szerelem
hol vannak még
a vénség
szikkadt estéi

de ma csontosodik a rög
mint kedvünk
s tüskésednek a tócsák

VERJE AZ ESŐ ŐKET IS

Esők verik
a kifosztott tájat
Visszahajlik
a pöndörödő levelek
októberi vöröse
roggyan a növényi szár
bújnak a hátukat görbítő
bogarak
aranyfonatos hajú kishugaim
a dáliák halottak
Mint a délutánok
mélyülnek ráncaim
kezem dermed a vason

Elfelejtett nők
az udvaron hagyott zsák
a kövek és a csigák

Verje az eső őket is

ÁRNYÉK SZALAD

Árnyék árnyék szalad a havon
vonalak a homlokomon

Harangtornyokból száll a madár
Kertünk körtefája
didergő király

Viták szögesdrótjain
déli szelekben feszülnek a szavak
A havon árnyék szalad

De az aljnövényzet
s fölfelé törő gallyak őrzik türelmem
lassú egyszerű délutánokra

KÜLTELKI GOLGOTA

Mozdony,
ütközők
tányérja csattan, szél
szónokol szemaforhuzalok fölött,
enyhén pöszít,
vagon-téglák,
egy hát,
szög-helyes tenyér,
egy váll:
szerszámok sajgó töve,
munkás:
jövő törzsébe ojtó
mozdulat.

Kitapogatja
az udvart az eső
s lábraáll rajta.

Megtelt zöld gyűlölettel
az udvar a kert a vályú,
szerelmünk másnapos itt lett
akár az ég szemealja
Átnéz a szél
kabátunkon szívünkön
s vérünk mint a csigáké
láthatatlan.

Nevet így ki ad a halálnak:
szív-lövésnek tehervonatnak
csonton-áttetsző éjjelünknek
csönddé-tömörült szájnak?

Itt zöldültünk ki
s itt feketedünk meg.

A SÁR HAJNALA

Akár a szívemből
fakadna föl ez a sár
nem madarak és bombák útján:
a szívemből.

Narancshéj süpped bele
bádogdoboz és szerelmesek lába,
de lerohanja egyetlen éjjel Európát
s bevérzi, mint egy új háború.

Már nem indulok el.
A sár lesz végső szökésem.
S ne váltson meg a szerelem se:
emelt fejjel csak a cipőjén
vihet el úgyis otthonába.

Utcákat locsoló víz-sugár
életem alvasztó szél –
várok az első fecskeszájra.

REGGEL

Megint az utcán
az álmok
a szerelem után,
a szív reggeli zajában
se kapkodás
se piros kereszteződés,
kiszűrhetetlen
a hajósok jajkiáltása
s az édes ének,
jársz
talpad alatt
roppan a perc:
gyémánt-zúzalék,
de menj tovább
ne hajolj le
veszteség-listák várnak
erős cigaretták
komoly kínok
szívós mosolyok,
te akartad?
mindnyájan akartátok,
menj tovább
ott történik majd minden,
nézd
nézd:
a Nap paneljét
már emeli a házba
az óriásdaru
pufajkás kapitánya!

ŐRIZZÉK CSAK

Mit akar ilyen korán
a szél meg a tenger
bordák kertjén
a halál ásónyomai
Most keljek át
a hajasbabák
a sztrájkoló esők fegyelmén
Vagy vonuljak
egy elmúlt éjszaka
egy akna-vert szerelem
tarthatatlan árkába vissza
Találjon rám a reggel:
fektemben is
szememhez-édesgetett fű
véremre-szokott farkas
Őrizzék csak
homlokomon
az évek fejszecsapását

NYOMUNKON A HÓ

Nem küldünk képeslapot innen
a barátoknak az anyáknak,
elmocskul ez a hó úgyis,
jó lesz majd gyalázatnak
jó lesz majd árulásnak.

Mi-kettőnk bujdosását
mért is neveztük szerelemnek?
Csak az éjszakák lettek nagyobbak ettől,
fékezhetetlen erdőtűz a múltunk,
csak a vizek végtelenebbek.

Nem küldünk képeslapot innen,
hazudunk majd külön-hazákat,
tőlem csak a tengerhez szökhetsz
a szurony-nádasnak futok tőled,
a hó zümmög nyomunkon — fehér bánat.

A MÁRCIUSI MÁRIA

1.

Négy lábra is
nehéz ez a szív
kettőre elviselhetetlen.
A cipők hamar vásnak,
sarkukra
nyomom az ajtót vendégeimnek:
tűnjenek
meghalok
Mária-napot tartok,
csak március van
de máris fogytán
a cigarettám az oxigénem,
csak március van
kést hordok reggel óta
s eltitkolom.

2.

A Nagyon Hallgató Fiú
magnóján fogy a szalag.
Győztesen kikerülni
minden rendetlenségből
bor dobverő legenda kevés,
nevemben már a gép is néma
tranzisztor se recseg.
Kint Európában egy ciklon:
eldobott égő gyufa
lobbantja ránk a telet.

AZ ISZAP KORÁBAN

Átéltem az Iszap korát.
A nyálkás, megbüdösödött
ebihal-nevelő vizét.

Mész-héjú falak
a parton: házak:
Isten-tojáskák.

Csillagok s tetvek
keltek ki reggel
a napsütésben.

Dózsa feje a
kerítés-lécen
csorba köcsögök
rendjében szikkadt.

Egy ököl is volt.
Kinek a keze?
Kinek a sziklás ujja?

VÉGÜL KÖVET HAJÍT

Sóskát hizlal a könnyed.
Elárulsz, elárullak.
A falban patkány lakik,
farkas a fal tövében,
háznak nevezd el
vagy templomnak.

Közeleg a gyűlölet frontja.
Kitelepülök a szemedből,
bőröd alól, szívverésedből.

Leszek napsütés homokdombja.
Országosan körözött profil,
ki a földet markolva
vértanúk tenyeréből jósol
s végül követ hajít
az árnyékodra is.

FOGADÁS

Elrongyolódott
mosoly a falon
s föltakart combú nők

Csak helyszín nem fájdalom
a zúzmarásodó időben

Megkövetelték a nyakkendőt
a fehér inget
a leborotvált arcot
s a leborotvált eszméket tőlem

Csak helyszín nem fájdalom
a zúzmarásodó időben

Végül a koccintások
kis csörrenései közben
cérnaszálat
ejtett poharamba egy madár
s nem tudtam
hol a fészkem

Csak helyszín nem fájdalom
a zúzmarásodó időben

TE MEG A FÖLD

tavasznak szólítom majd
bőröd elsőfű illatát
estének
szemed árnyék-nehezékét
s e tűzön járás-kelést
életemnek

csak el ne pusztulj
mert meghalok
s ne szeress nagyon
félek
egybesöpör a tűz
minden száműzetés
minden fogságot
minden szökést
föltakart arcú halottakat

csak el ne pusztulj
csak el ne hagyj

folyók
kitérített medrek
ide vonatok nem érkeznek
csak kivilágítatlan napok
égések
szőlőkarók
s szerszámok gyökerei
vállak

előbb a földet szerettem meg

föld ösvenyét hogy eltévedjek
moháit hogy hazataláljak

decemberi erkélynek dőltél
dőltél és öklödet ráztad
istennek
vagy a tüdődben ugató
kutyáknak

előbb a földet szerettem meg
s csak azután később téged

tavasznak szólítom majd
bőröd elsőfű illatát
estének
szemed árnyék-nehezékét
s az arcodon-széttaposott havat
télnek

NÉGY PARANCSOLAT

Fölállni,
ha az ösvény elesett,
sínre szállni
a kisiklott Történet helyett,
odaállni
a kivégzőfal elé:
ha nem fakad már rózsa —
fakad szívedé,
és álmodni
pacsirta-ébredésben:
tücsök-fényt
csillag-citerát
s Fehérlófiát — hogy éljen.

BIBIRCSÓKOS VERS

Állomások füstje lerakódik:
tüdőmön fátyol.
Hajnalra gumiasztal,
magasba rúgni köhögésem,
bibircsókos, cafatos
krampuszomat,
hogy mint tájképében
a kínai festő,
eltűnjön
a maga feszítette,
libabőrös
nikotinkupolában.

MINT A VEKKER

Körülvesz
a magas ég:
fölfordított,
üres kávés pohár.
Üvegfalán
a felhők nyúlós,
hólyagos,
barna habok.
Alatta élünk.
Csilingelünk,
csörgünk
rekedten,
mint fizika órán
csörgött
ama vekker,
s mutatta konokul,
hány percig van még
levegője.

HÁROM A TÁNC

1.

Csodaváró szombatok
tátott száját
sorra betömik
gipsz-galamb
vasárnapok

2.

Csirke-kirántó
délelőttök
szépítkeznek
az agyonpróbált
attrakcióra.

A nagy ebédek
rítusában
ott őröl
Kis János
szublimált dühe.

A dudagyomor
délutánok
elpattannak
és észrevétlen
megfeketednek.

3.

A hajnal, hétfőn
boltba megy,
zsíros remények üres
üvegeit hat nap haladékért
visszaváltani.

MIUTÁN AZ AUTÓK HAZAMENTEK

Benzinkút.
Madártej-sziget,
billentyű az út pikulján
metszett keszegcsontváz éjszakában.

A vasárnapi autók,
a Nagy Körmenet
zománc csodái,
mostanra mind elimbolyogtak.

Szent gumirádlik lábanyomán
az áldozati olaj megalszik,
a magasban
csillag-kerékagyak forognak .

A hatlábú kutya
hazaindulna a panoptikumból,
a táncdalfesztivállal
elsurrog az utolsó bicikli.

RÁRÓ EVANGÉLIUMA

Nagy, csontos állat, állt a ló a kapunál,
s a virsligyár falán megűlt a délután,
a Golgotán, hol álldogált a ló.

A csend, akár a légypapír, s a bibliai táj
minden darabja ráragadt, a ló csak állt sután,
amíg kaput nyitott egy kék kötényű tagló.

S a szőke ló, lehajtva bús fejét beballagott.
Csapódott pántos, nagy kapu harangnyi kondulással,
rezdült a csönd, csak úgy, akár harangkötél,

s kinyúlt megint, mint lágy vizek, midőn elült a szél,
simára mosva görcs-paták félholdnyi rajzolatját
a Golgotán, s a végtelenbe vívő út porában.

A domb fölött torlódtak nagy, komor, apostol arcú felhők,
és végső fény-vizét a nap szakállaikra önté,
miként szokás mosás után az égi mosodában.

Emigy vörössé vált a táj, a síkon és a Golgotán,
a végtelent az alkonyat sötét lilája körbe szegte,
s a rézkilincs a nagy kapun egyszerre égni kezdett.

Rándult a csend harangkötél, amint a száj a kínra rándul,
a Golgotán a zár, a rézkilincs elhamvadott s lehullt,
hangzott világnyi kondulás, s kaput nyitott egy kék kötényű tagló.

Hőkölt a boltos, véres ég, amint halálos gördüléssel
fordult az útra, hat vasalt kerék fölött hatalmasan
egy húsipar használta teherautó.

Ponyvája csapkodott, mert támadt szörnyü szél a Golgotán,
s emelkedett emígyen mennybe ponyva-szárny nyomán
autón a ló, ki lényegült megváltó virslivé.

Döndült a virsligyár-kapu, miként toronyból hull alá harang,
és rázta, mint egy földöntuli kéz, a Golgotát a hang,
míg rázuhant a gyászos éj csillag-lyukas sötétje.

Az elpattant harangkötél, a csönd, a domb nyakán meghurkolódott,
hasadt az égen penge-él, miként a száj, ha nyilni tiltja dac,
és metszett hangtalan sikolyt a ménesek kerekre nyílt szemébe.

GYALOG BALLAGOTT

A halott gyalog ballagott,
koporsóját kocsin tolta,
fagylaltot mért,
nagy adagot,
s a minőséget szavatolta.
Végül már magát is kimérte,
kerek forintot adtak érte,
üres kabátja andalog,
a koporsó mögött gyalog,
megérkeznek a temetőbe.

KASSÁK

Kassák István
érsekújvári patikaszolga,
ezernyolcszáznyolcvanhétben
a higanynál nehezebb
fajsúlyú,
és a gyémántnál is
keményebb
fémet állított elő, melyet
saját magáról nevezett el.
A Kassákot az egész világon
ismerik,
ezerkilencszázhatvanhét óta
Magyarországon is
bányásszák.

VALAHOL

Éjszaka. Valahol a próza
és a vers között.
Szintézis egy állomáson.
Sárga vanília lámpák
borostás glóriával.
Az éjjel-nappal büfék
bezárnak,
a kirakat eloltja arcán
a vigyorgást,
a lelkek mélyén
megpendül az ökörnyál,
és minden út
vezet valahova.

FELTÁMADÁS

A formátlan drótváz mögül
kiszáll a bekerített.

A földön marad egy
rongyosra simogatott lódenkabát.

Az úton marad
egy megrepedt tekintet,

a levegőben egy harmadrendű
szappan észrevétlensége.

CSORDÁS GÁBOR

KRAUT

elégia két hangra

ajánlás

minden sorodban lámpa ég
eredj vers légy dotációs
folyóiratban töltelék

szeretőm ki lelkeket
őriz napja szétpereg
éjjel álmodja alszik

barátom ki túl szerény
s tanítja — többre nincs remény —
a Remény első versszakát

ők olvassák a versemet
e harmadik elégiát
s változzon meg az életük

legyen számomra börtön
kanócként őket égetem
magam csak perzselődöm

1.

olajat hord a víz mint oldhatatlan
millió lelket önnön társadalma
szivárványhéjuk mély és tág alapja
szárnyas eső hull ipszilon alakban
álmomba medret ás
könyörtelen kiűz az öntudatba
felöltöm önarcképemet
és mutatós csodákkal bíbelődöm
vagyok a csepp mely reggelig
míg vályú dézsa megtelik
harántul jár a föld felett
szárnyam uszony
határaim méretlenül növesztve
adományom a kölcsön
egy nemzedék határait kitűzöm
(mert módszerem e kanti
matrjoska nem titok
kicsibe bú nagyobb
s a még nagyobbat rejti)

bekerít tíz év iskola
Apollinaire és Góngora
minden reményem mérgezett
Fortinbras korán érkezett

megbuktatott a svéd gyufával
halhatok pössentős halállal
s nem kérdi meg a dolgozó
milyen magot rejt ennyi szó

2.

a téren zsaruk és galambok
hét város hamva száll a szélben
s e nyolcadikra rátelepszik
melyet vas és kő tart keményen
lesi-párkányon művirágok
orcája visszatűz a napra
törpedarázs odút és faltör-
meléket emelint a hangya
málló téglákon skalpnyi fű nő
a belvárosban lejt a járda
sziszeg a sárga vért eresztő
borbálafű holdszín virága
hegynek fel lassú szél motoz
gyíkbőr-nézésű lányokat
bő gondolat sovány tehetség
egyenget torz talányokat

senki nem dolgozik e versben
nincs benne domb és rajta fák
hiányzik otthonod belőle
és általában a világ

hősöm témának csenevész
örömöm nélküled enyész
minden bánatom súlytalan
arról írok ami van

3.

itt éltem életem felét
mint hindu gróf kinek nevét
hibásan ejti a cseléd
szúrós szénában nem feküdtem
éltettem testem vett kenyéren
hányódtam egyszer-vetett ágyban
s osztoztam kétszázad magammal
szinkronizált élvezetedben
isteni BB álmaim
elhagyják gyarló testemet
Santiago Hanoi Haiphong
Athén fölött keringenek —
harcos vagy foglalj hát hazát
légy szabadító és szabad
roncsol hülyít a tétlen eszme
s előbb-utóbb — hogy védd magad —
bombát vetsz hősöd kéjlakára —
mondom magamnak s harci vágyam
gyalogbetyár Bolíviában

tilos a tigris és a sólyom
tilos kezdődnöm folytatódnom
tilos a kéreg a moha
nem nőttem oda sehova

tilos az egyszerű beszéd
a szintaxist düh veti szét
tilos a míves gondolat
híd mely a víznek tart utat

4.

szakadj belé bár képzelet
olyan földről fantáziálok —
táplál vagy hátáról levet —
vetésben nőnek új világok
e tájban Kraut a levegő
érő gyümölcs ha tört az ág
kudarca holnap tilalom
egészen övé a világ
Kraut a munkásöntudat
álmodik új hivataláról
könyveit gép olvassa el
helyette másik gép lapátol
isten meghalt Kraut az isten
a hülyeség szinonímája
a remény: visszatérsz a világba
egyik zsebében Kierkegaard
másik zsebében Che Guevara

kőház szennyvíz anorák
forintér amputált virág
kuglóf autóbusz cigaretta
büdös szájba puciba menta

minden nap valami finom
ezt kellett volna mondanom
és mielőtt termőre fordul
természetünkké visszarondul

5.

életünk másé az egy igaz rendszer
medréből kétfelől kicsap
szabadságunkban volnánk tehetetlen
példás buzgalmunk restségből fakad
s a jobb híján kiküzdött változásban
gyanúsan sok egyformán jó világ van
magán-eszmékkel magán-forradalmat
játszunk s az unalmat
hecceljük sértett méltatlan magánnyá
im minden út bejárva kész a lista
hiányom hiányotok hiányuk
majdnem minden igazság birtokában
a legyőzöttek isteneit imádjuk

hold zörgeti a nádat
iszapszagú a bánat
éjem lámpása térded
vedd vissza ezt a képet

más-más ponton körözve
külső erő köt össze
véletlen minden menedék
ne zengj szerelmet csak cserét

6.

ím Antigó és Antigoné
szuszogva s föld nélkül temetnek
mímelt sóhaj mért mozdulat gyújt
tüzet az élő tetemeknek
ím Orfeusz sirat szerelmet
s veszít jogtalan vett hatalmat
egy szálra fűz múltat jövendőt
és vége-hossza nincs a dalnak
s a megzenésített borúból
kitűnik mért él minden ember
munkálva más ebédje végett
megtelve múló félelemmel
s mert nincsen jobb maga a mérték
munkája bár szerző dühe és haszna
árát megadja s bár neveltetése
szerint bárgyú véti a jót s a rosszat

úgy dalolnék akár a csíz
ha tudnám miféle a csíz
süketek közt a száj szabad
ingyen dudva a gondolat

s jó ha a kettőző szöveg
két ága egymást tartja meg
legkülönb macskafaj a petymeg
Brehm Alfrédnál figyelheted meg

7.

Jászont okolni Médeiáért
kit művelt bosszú rág üresre
egy aszonánc eksztázisával
formálni mérni és itélni
hallgatni múltunk makogását
élni versbéli életét
képzelni eljövő időt mely
lényege szerint maradék
mint aki más ágyába fekszik
mikor a párna már kihűlt
valódiságát igazolni
játssza a vágyat és a bűnt
s mint tudálékos dialógus
hol kérdés kérdést magyaráz
feszeng két lélek egy személyben
az ifjú s Kraut a monász

ébrenlét partját fodrozó
rakj-körém-szigetet-folyó
öntőformám két fele
kettőződő lélegzete

erő omlaszd be ami kész
hányd félre ami nem egész
vidd el tőlünk amit elejtünk
sodord el amit elfelejtünk

8.

ha nem voltam jövőd gyümölcse
ha nem vagyok virágod ága
könnyű leltár a tagadásé
nincs szavam senki bánatára
ha van – gyötrelme puha fészek
mint utazó az óceánba
háborgó lelke hulladékát
hányja a haragos világba
kettéhasadni – ez a virtus
lenni kint s élni bent a házban
szállhatsz – az anyakönyv megőriz
kövér a Nép s ad majd az Állam
játékos munkát fekhelyet
cipőt húst napsütést szerelmet
s könnyű halált mindenkinek
üdvösséggel kecsegtetünk szerezd meg!

a jóság ellen nincs erő
látatlan homályt rejt a kő
üveg tó ponyva jég az ég
s nem jut belőle osztalék

egyforma illusztráció
a zagson és a ráció
papirpénz mögül az arany:
a csecsemő hit odavan

9.

álmok göngyölege Magyarország
minden sövény és mesgye foglalatja
sziszegj orcádat mocskoló fiadra
kelj fel fortélyos játékaid mellől
hagyd el kibérelt házainkat
íme hatalmunk kiszorult belőlünk
minden vágynak külön gyümölcse érik
boldog jövőnk a lakáshivatalban
megtestesült közösségé amelyben
zárt tépelődés megtorló nevetség
a büntetésem belső fordulat
s járatlanná taposva új utat
míg változunk felettünk más a bíró

10.

az újfejűek plasztik tornyaikban
bizalmasan bőség által kifosztva
egymás héjával játszanak

KAMPIS PÉTER

A FELNŐTTEK NAGYOK

A tenger, a tenger.

Kázmér a csíkos fotelben ült, s a nyitott ablakon bebólogató, rőtvörös színű, csónak-formára kutyorodó gesztenyefa-levelekre bámult.

A tenger.

Igen, valahol a ráncoskérgű öreg fák, napfényt szűrt levelek mögött, valahol ott a tenger. Kék, mint a koromszürke ágak közül elővillanó ég, és végtelen, mint Kázmér lelkében a fehér vitorlák sora.

Igen. A tenger fölött mindig süt a Nap. Bronz testek, szigony, néhány perces szigorú koncentráció. Biztos döfés napfényben szikrázva vonagló dorádó.

Esetleg egy pöttyös lepényhal.

A tenger. A nőnemű tenger. A Nagy Anyaöl. Grószmutter.

A szél behimbált az ablakon két kis zörgő levelet. Kázmér végignézett magán: zsebredugott kézzel, kinyújtott lábbal ült a csíkos fotelban. Nem mozdult az ajtónyitásra sem.

Pár perces szigorú koncentráció. Biztos döfés, a szigony végén síkosan és menthetetlenül vonaglik Zellher Ignác, Kázmér bronzbarnán és diadalmasan áll, kezében a szigonnyal, a Napba néz. Vér csorog, halál és bosszú csorog a szigony nyelén.

A varrás mentén felfeslett cipő egy kicsit megmozdult. Kázmér parányit nyújtózott a fotelban, behunyta a szemét. Könnyű izgalom szárította meg a szája szélét. Sóhajtott, végignyalta.

– Itt a kávéd.

Mint aki vízbe esett, hirtelen. Riadtan ült fel, hunyorgott. A koromszürke ágak, rőt csónaklevelek között fehér fény ugrált. Egy kávéscsésze árny-képe volt a fix pont az orra előtt, egy kéz árny-képe, s egy árny, mozdulatlanul és csöndesen álló árny: a felesége.

– Köszönöm.

Árnyalatnyi alázat, némi öröm, teljes csüggedés. Kávé a napfényben, köszönet és hála.

A tenger?

Eltűnt, mint a fény a zöld színű mélységekben. Eltűnt a langyos tajték, eltűntek a bronz testek, szigonyok, vonagló halak.

Mi maradt?

Fehér vitorlák végtelen sora Kázmér lelkében, keserűség hajói, lassan vonulva valahonnan valahová. Koromszürke ágak mozognak, felkutyorodó gesztenyelevelek közül Zellher Ignác röhög be az ablakon.

Vér? Halál? Bosszú?

Ócska, ócska kis tehetetlenség. Üldögélés nyújtott lábbal, zsebrevágott kézzel a biedermeier fotelban, bambulás az ablakon túlra valahová. Oda, ahová a vitorlák tartanak.

Kicsoda Zellher Ignác?

Klimaxos, vörösarcú, zsírostestű kan. Elfuserált Olimposzi istenség. Nem istenség; istenség-inas. Zeusz árnyékában lohol, ha Zeusz bika, ő szamár, ha Zeusz felhő, ő akkor is szamár.

– Ezen már nem lehet változtatni – mondta Kázmér és visszaadta az üres csészét hangtalanul mellette álló feleségének.

– Dehogyisnem.

Halk, de biztos hangon jött a válasz. Kázmér csodálkozott. „Csak tudnám" gondolta, „honnan ez a félelmetes biztonságérzet. Hívő? Nem. Hát akkor honnan? Fenetudja.

– Nem a helyzetünkről beszélek. Arról, akinek köszönhetjük. Azon nem lehet változtatni. Kialakult, kész, vége.

Kis csönd támadt. Az árny az ajtó felé távolodott. Kázmér kinyújtotta a lábát.

– Én a helyzetünkre gondoltam. Az a pasas nem érdekel. És nem üldögélni kell, mert akkor a helyzetünk sem változik. Még nincs vesztve semmi, még csak az első fórumon buktunk meg . . .

Ajtócsukódás, feslett cipő-mozdulat. Kutyorodott, zörgő levelek. „Honnan ez a biztonságérzet?" tűnődött. Behunyta a szemét. „Vissza a tengerhez" gondolta és nem nyitotta ki. De mindegy volt. A nyitott ablakon, a gesztenyefáról Zellher Ignác röhögött be, a hunyt szemhéj mögötti csodakék vízről felugráló dorádóknak Zellher Ignác-fejük volt és mind röhögött.

Kicsoda is Zellher Ignác?

BOTCSINÁLTA DOKTOR, Osztályvezető Úr, Közvetlen Főnök, Elvtárs, a jogászok koronázatlan királya. Istenségek hűséges árnyéka, sasorrú, nagytekintélyű padisah. Rosszul képzett középkáder. Anti-isten. Mindenek kerékkötője, egyszerű, kis jászol melletti csodalény, afféle szamárba oltott ökör. „Nem szeretem" mondta fejhangon és az asztali lámpa fénykarimája félbevágta vörösen zsírló fejét, gúnyorosra próbált vigyorát, hiányos fogsorát és az erkölcsi magaslatot, ahonnan csak egy nyolcszáz forintos olasz puló-

ver fecseghet. „Nem szeretem. Ne okvetetlenkedj itt a szobában, ha a kurva hozzám jön. Nem szép dolog." Rövid tűnődés, hogy klimaxos, ősz emberek miért szemtelenek? Miért, miért, miért?

MIÉRT?

Barom. Láttam, hogy markolta a lányt, de hát az az ő dolga volt. Én a magam dolgát intéztem – nem törődtem velük. Zellher Ignác doktor attól kezdve félt tőlem és elvágott. Már délután elvágott.

MIÉRT?

Élvezett egyet. Az első fórumon megbuktam, esélyem kevés.
Barom. Afféle szamárba oltott ökör.
Esetleg egy pöttyös, potrohos lepényhal.

TE IS BÖLCSIS VAGY? NEM IS IGAZ, FELNŐTT VAGY, A FELNŐTTEK NAGYOK. ÉN ISMEREM A FELNŐTTEKET.

Aznap délután, amikor Kázmér abba a szobába nyitott, ahol dr. Zellher Ignác és egy molett fiatal hölgy tartózkodott, összeült a Bizottság. A vállalat tíz évenként megkapta egy lakás bérlőkijelölési jogát, s most éppen TÍZ ÉV volt. Az egyetlen lakásra negyvenkét jogos igénylő pályázott. Kázmér bízhatott. Gyereke volt, s egyszer, vállalati kiránduláson hideg sört szerzett az igazgatónak.

Heten voltak. Hárman Kázmért támogatták, hárman egy Gyékény nevű urat, aki reggeltől estig patakzó könnyekkel járta a folyosókat, szobákat. Soha nem látták dolgozni. Sírt, inaszakadtáig. Állandó jelzőt is kapott: Szegény Gyékény. Később Szegény, Szerencsétlen Gyékényre magyarosított. Több dolgozónak azonnal elfutotta szemét a könny, ha Gyékény szóbakerült.

– Nem is tudtam – mondta könnyedén az egyik Bizottsági Tag estefelé Kázmérnak –, hogy nem vagy jóban Zellherrel. Ha melléd áll, megkapod a lakást. Szegény Szerencsétlen Gyékény kapta meg. Zellher azt mondta, csiszolni kell még a modorodon.

– Ki kellene nyalni a Zellherét is – mondta otthon a feleségének Kázmér kicsit részegen –, de nem nyalom.

– Tudok mindenről – válaszolta felesége. – Nem kell kétségbe esni. Szólok a Józsinak, az kezelte az igazgató heregyulladását, amikor nemibeteg volt. És Józsin kívül is van egy út: Balogh. Érdeklődtem nála. A Bizottság minden tagja kölcsönt kér. Balogh megígérte, hogy ha nem mi kapjuk a lakást, Gyimzőnek megmondja, hogy az anyósa egy kedves, öreg hölgy, várhat még a lakásleválasztással. Imreinek üzen, hogy a hatodik emeleten nem

illik bikát hizlalni. Fendinánd bácsinak elmeséli, hogy virágcserépbe olcsóbban lehet feketeribizlit telepíteni. Szóval egyik sem kap egy fillért sem. Sikerülni fog. Eredj, feküdj le, józanodj ki holnapra. Reggel te viszed a gyereket.

ÉN ISMEREM A FELNŐTTEKET. A FELNŐTTEK NAGYOK.

TE NEM VAGY BÖLCSIS. FELNŐTT VAGY.

Fene ette cipő, meg kéne varratni, de se időm, se pénzem. Ha nem is lesz kacsalábon forgó kastélyunk, ha nem lesz lakás, száz pár cipőt veszek magamnak, meg egy nyolcszáz forintos olasz pulóvert. És egy új, csillogó gyerekkocsit, fékkel, csörgővel, sippal, dobbal, nádihegedűvel. Csokit is veszek a gyereknek. Csoda klassz a gyerek, amikor meséltem neki ezt az egész baromságot öltöztetés közben, csak annyit mondott: bleblebleblebleble. Mindjárt kilépek a cipőmből. Szakadt cipő. Futás, futás, futás, rövidesen nyolc óra. Vigyázva a kocsival, csatornalefolyó, ne zöttyenjen a gyerek. Bleblebleble. Jól van, apád kicsit hülye, anyád félig székely. Bleble.

Apád egy szomorú hülye. Nem ért az egészből semmit. Vigyázva üget veled a bölcsődébe. Lerángatja rólad a ruhákat, pucéron bead és menekül, hogy ne hallgassa az üvöltésedet. Beállítanak a kiságyba, kapsz egy műanyag vacakot, amit rögtön kidobsz a földre és magadra maradsz. Edződsz. Magadra maradsz tízhónaposan, apád hagy magadra, apádat meg a Zellher doktor urak. Zebra forgalom, na, most lehet. Jól van, kis Bleble, négykor jövök ám érted. Most pedig hazamegyek, leülök a csíkos fotelba és kinézek az ablakon. Hű, sokan vannak. Itt a háromgyerekes is. Olyan lassú, mint a csiga. Gyere, kis Bleble,hoppá, itt a mackód is, mész a gyárba.

– Ti mind a ketten bölcsisek vagytok?

Kázmér meglepetten bámult egy kis kékszemű gyerekre. Zsebre dugott kézzel, nyújtott lábbal ült a széken szemközt, érdeklődő arcot vágott.

Beszélgessünk?

– Igen – bólogatott Kázmér –, mi mind a ketten.

– Te is bölcsis vagy?

– Persze. Csak én már nagycsoportos. Szóval tipegő, tudod?

– Nem is igaz. Te felnőtt vagy.

Kázmér elhűlve nézett a gyerekre. Belül elrémült. „Nem tudok már játszani vajon?"

– Hát ezt honnan veszed?

Igyekezett könnyed lenni. „Infantilis vagyok" gondolta hirtelen és majdnem dühbe gurult.

– A felnőttek nagyok.

– Nem mindegyik – mondta Kázmér.

– Te is nagy vagy – mutatott rá a gyerek ujjal –, látom. Te nem vagy bölcsis. Felnőtt vagy.

– Biztosan?

A gyerek bólogatott.

– Ismerem már őket.

– Igen? – kérdezte megélénkülve Kázmér. – Egyszer majd meséld el nekem is, hogy milyenek. Jó?

– Jó – mondta a gyerek.

MIND A KETTEN? NEM IS IGAZ. TE FELNŐTT VAGY.

A szél behimbált az ablakon két kis zörgő levelet. Kázmér zsebre dugott kézzel, nyújtott lábbal ült a csíkos fotelban, s a nyitott ablakon bebólogató, rőt színű, összekutyorodott gesztenyefa-levelekre bámult.

A tenger, a tenger.

Ott, a fák mögött, valahol ott a tenger. A NAGY ANYAÖL. NAGYANYAÖL. Grandmother's killing. A grószmutti gyilkol. Ázalékok csapódnak a szirtekhez, felporladnak a fehér tajtékban. Kázmér bronz testén csillog a sósvíz, zöld szeme jóságosan tekint valahová a messzeségbe, eltűnő fehér vitorlák lassú vonulása után. Szigony.

A tenger.

Ázalékok csapódnak a szirthez, amelyen Kázmér áll, mint Tarzan, mint Dzsamila szerelme, mint Okkersárga Ábrahám. Kázmér ázalékokra vadászik, szigonnyal. Az ázalékok a sziklához vágódnak, szertehullnak. Laziczay, Gyimző Imre, Strasszer, az öreg Ferdinánd. Kázmér most koncentrál.

Hosszú, szigorú koncentráció. Bronz inak feszülnek, bronz idegeken száguld a halált hozó parancs. Biztos döfés. Napfény, zöld szem, szirt, porladó tajték. Bronz Kázmér, zsebre dugott kéz, csíkos fotel, csónak-formára kutyorodó gesztenyefa-levelek.

A szigony végén síkosan és menthetetlenül vonaglik dr. Zellher Ignác osztályvezető.

Diadal, diadal, diadal!

Vér csorog, halál és bosszú csorog a szigony nyelén.

VÉR? HALÁL? BOSSZÚ?

Fenéket. Ócska kis lepényhal.

– Itt a kávéd.

El tajték, el bronz, el szigony, el dorádó. Tajtékszín vitorlák vonulnak alázattal Kázmér lelkében. A kávéscsésze szélére Zellher Ignác könyököl. Arca vörös, mutatóujját felemeli és intőn szól: „Csiszolni kéne a modorodon."

– Köszönöm.

Fekete fix pontok. Kázmér felült, csüggedten szürcsölt egyet. Árny-kávé, árny-kéz, árny-magabiztosság. Zellher egy barom. Ez a fix pont, ahonnan sarkaiból ki lehet mozdítani a világot.

– Ezen már nem lehet változtatni.

– Dehogyisnem.

„Ez csak hit lehet. Nagy Magyar Hit."

– Nem a helyzetünkről beszélek. Arról, akinek köszönhetjük. Azon nem lehet változtatni. Kialakult, kész, vége.

Kázmér felesége vállat vont. Kis csönd. Az ajtóból szólt vissza.

– Én a helyzetünkre gondoltam. Az a pasas nem érdekel. És nem üldögélni kell, mert akkor a helyzetünk sem változik. Még nincs veszve semmi, még csak az első fórumon buktunk meg. Józsi felhívta még reggel az igazgatót, aki a fülem hallatára ígérte meg a lakást. Balogh bácsi pedig másfél óra múlva vár. Majd meglátjuk.

Ajtócsukódás. A feslett cipő megmozdult. Gesztenyevörös levelek. „Istentelenül magabiztos", gondolta Kázmér, „úgy látszik, még soha nem félt. Intakt." Aztán gyorsan hozzátette magában: „Gyerünk a tengerhez." Behunyta a szemét és Zellher Ignácot látta. Mindegy volt. Halak ugráltak, Zellher Ignácfejű halak, és röhögtek.

Ki az a Zellher?

Klimaxos padisah, zsíros, elfuserált barom, szamár, barom, barom, barom.

Na, jó.

NEM IS IGAZ, FELNŐTT VAGY. A FELNŐTTEK NAGYOK.

ÉN ISMEREM ŐKET.

Gyere csak, kis Bleble, bebújunk ebbe a zippzáros micsodába. Sétálunk is egyet, bemegyünk a boltba, kapsz egy tehéncsokit, papa meg egy üveg sört. Mégis lesz lakásunk, kis Bleble, parkett, és minden. Zellher majd néz, amikor megtudja, én meg a fülébe súgon; hogy nem a modoromat csiszolom, hanem a felfeslett cipőmet az ő gyönyörű CORATRON nadrágjában ott hátul, jó sokszor. Bizony, kis Bleble, nem lesz apád dolga könnyű, örökös ellenséget szerez magának a fődoktorúrban. De nem baj, kis Bleble. Ide dugd a kezed, így ni. Jó. Cipőcskéd? Hol a cipőke? Itt ni. Az istenit, kioperáltad belőle a madzagot. Egye fene, a kocsiban így is jó.

Kapsz ám egy szép új babakocsit, fényes lesz és fék is lesz rajta. A papa kap egy szép új cipőt, ami nincs elszakadva, egy CORATRON nadrágot meg egy nyolcszázforintos olasz pulóvert. A mama hermelinpalástot, meg egy vadonatúj, nem is lukas harisnyanadrágot. Zellher meg kap egy jól szabott, svejfolt kis gutaütést, a Zellher osztályvezető úr. Reméljük, kis

Bleble, el is viszi valami ronda szövődmény, úgy bizony. Egy egészen kis koszorú a koporsóra, maszlagos nadragulyából fonott, egy egészen rövidke kis szalag egy egészen szűkszavú felirat: NA VÉGRE!

Balogh bácsi fel volt dúlva, kis Bleble, és felhívta mind a hatot. Zellhert nem. Borzasztó készségesek voltak, amit apád igen furcsának talált. De most már el van intézve a dolog. Menjünk, kis Bleble. Blebleble.

Zutty. Vigyázat, kilépsz a cipődből, Kázmér. Iszkolj át a zebrán, most nincs akkora forgalom, majd egy óra múlva. Meg reggel, akkor kell vigyázni a sok hülyére a volán mögött.

És autónk is lesz egyszer, kis Bleble. A Zellher halála után. Akkor a papa előléphet. Az ám!

Hopp. Ez valakinek a cipellője volt. Elmerültem . . .

– Bocsánat.

– Úristen!

Ezt a nőt markolta a szobámban az a barom. Ezt a molett kis nőt itt.

– Kezét csókolom.

Könnyednek lenni, elegánsnak.

– Jónapot, Kazika.

Hehe. Kazika. Mit szólsz ehhez, kisöreg. Így hívja a néni a papádat.

– Blebleblebleble.

– Juj de aranyos kis gyerek, Kazika.

– Azt mondja, hogy a papa találkozni akar magával.

Kázmér szeme kifejezéstelen volt. Hirtelen jött az ötlet, meg a könnyű kis veríték, ami ellepte.

– Miért?

Kázmér nem felelt. Igyekezett úgy nézni, hogy abból minden derüljön ki.

Sikerült. A nő egy kicsit elvörösödött. „Ha most nem vág pofon", gondolta Kázmér, „jó vagyok".

– Kis rámenős – mondta a nő. – Hívjon fel. Huszonhét-kilencszázhetvennégy. Rajki Máriát keresse.

– Már holnap – mondta Kázmér és borzasztó vidám lett.

– Mohó is?

– Majd meglátja. Kézcsók.

Na Zellher, megpattintom a szép kövér lányodat!

TE IS? NEM IS IGAZ. TE FELNŐTT VAGY.

TI MIND A KETTEN BÖLCSISEK VAGYTOK?

A tenger, a tenger.

Sötét van, az ablakok csukva. Kázmér ébren, nyitott szemmel álmodik. Valahol, aráncos kérgű, öreg fák mögött, valahol ott a tenger. Süt a Nap.

Minden szép, színes. Kázmér boldog. Bronz teste egy szirten fénylik, zöld szeme jóságosan tekint a messzeségbe.

Fehér vitorlák vonulnak Kázmér lelkében. Hajók. Keserűség hajói? Nem, nem. Éber szemmel álmodik tengerről, halakról, egy szép, radiátoros lakásról, fényes babakocsiról, új cipőről, Zellher temetéséről.

Hol a szigony?

Sehol.

Hol a dorádó? A lepényhal?

Sötét van és csend. „Ismerem már őket", hallja magában Kázmér és egy molett nőre gondol.

– Alszol?

– Nem.

– Úgy néz ki, hogy nyertünk.

Igen. Nyertünk. „A felnőttek nagyok" szól egy hang Kázmérban.

– Nem nagyok – morogja a sötétbe.

– Mit mondasz?

– Semmit. Nyertesek vagy vesztesek.

Csönd van és sötét. Kázmér a szirten két részre osztja a világot. „Mi nyertünk" ízlelgeti magában. „Nyertünk, mert ismerjük a Józsit, aki kezelte és ismerjük a Balogh bácsit, aki . . ."

És ki vesztett?

Gyékény. Szegény Szerencsétlen Gyékény.

– Alszol?

– Nem.

– Gyékény nem kap lakást.

– Szegény.

Kázmér nyitott szeme fényt lát. A csöndbe disszonáns hangok vegyülnek. Káprázat? Nem.

Félelem vegyül a sötétbe. Ellepi a tengert, meggyorsítja a hajókat.

GYÉKÉNY VAJON KIT ISMER?

Mint aki vízbe esett, úgy merült az álomba. Kázmér, megtört, bronztestű felnőtt, keserű és csúf küzdelemmel, izzadtan aludt el.

Szigonyok végén vonagló piros lepényhalakról álmodott.

KÖZÜLETI NYÚL

„A nyúl – nem ásványi anyag. Testét nem toll borítja. Nem vízben él. Harapása nem mérges. Biciklizni nem tud. Mindebből világos, hogy a nyúl milyen – nem lehet. A nyúl tehát mindennek ellenkezője. Élőlény. Színe kék. Türkizkék, mint a tenger. Szeme piros, tekintete kissé riadt, de barátságos. Amúgy csinoska. Hatalmas, lompos farka van, hat lába, csökött füle. Magassága egy méter, csüdje vékony, a nyerget, hámot szívesen tűri. Ugatása szaggatott. Pénzt nem fogad el."

(Szent Brehm levele a rómaiakhoz, II. fejezet, 25. bek. 87. §. 17/6783. Korm. sz. rend. 17 869–BCFO/793. Min. Ut. post. Hárshegyi Idegszan. kettő bé 11. emelet öt.)

*

A nyulak, a nyulak, a nyulak... Altmann Zoltán a tányérba meredt. Elgondolkodva kavargatta a levest. Dél volt. A sárga folyadék tetején sötétbarna szigetek úszkáltak: a zsír. Utálta a zsírt.

A nyulak.

A terem boltívei alatt százharminc gyerek ebédelt. A bejárati ajtó felett latin felirat töredéke látszott."... o sum...ver... as e... vita". Egyszer végigkérdezte a kollégáit, tudják-e miféle mondás lehet az ottan? Senki nem tudta, viszont Altmann Zoltán azután közutálatnak örvendett. Ego sum via, veritas et vita.

Végignézett a termen. A százharminc kanál egyre zajosabban kotort a pléhtányérok alján. Gyerekfejek emelkedtek fel. A terem fala fehéren vi-

rított Altmann Zoltánnal szemben, akár egy mozivászon. Odakint sütött a Nap, mégis úgy érezte: elsötétül a terem, s a mozivásznon megjelenik egy csomó nyúl.

A nyulak.

*

Áprilisban jött rá, hogy tennie kell valamit. Délutáni foglalkozáson egyszercsak rábámult a gyerekekre és hangosan azt mondta:

– Na, ez tovább nem megy.

Meglehetős szoros programokat dolgoztak ki a Minisztériumban, a Tanácsokon, az Internátusban a szakemberek. Altmann Zoltán hétfőn papírt tépetett, kedden hajtogattatott, szerdán ragasztatott, csütörtökön kezdte elölről.

És áprilisban, pénteken délután felállt az asztaltól és azt mondta:

– Na, ez tovább nem megy.

A csoportból hét gyerek szökött meg aznap. Hajtogatási nap volt. Reggeli után léptek le. A tizennyolcas létszám erősen leapadt. Délutánra néhányan kitalálták, hogy segítenek az igazgató bácsi építkezésénél, ketten a mosodába mentek – négy szempár sugara irányult méla undorral a színes papírlapokra, amikből – hű de érdekes – sótartót kellett hajtogatni, a szakemberek instrukciói szerint.

Altmann Zoltán aznap délután csoportjával együtt eltűnt az intézetből.

*

„Kedves anyu" írta másnap a következő levelet a hatodikos Sallai, „tegnap frankó volt, mert sokan meglógtak és Jugoszláviába akartak menni, én nem, megfogták őket a rendőrök és az igazgató bácsihoz sem akartam menni segíteni, mert a múltkor is este nyolcig ott voltunk és lekéstük a vacsorát és öt forintot kaptunk a malterkeverésért és bent maradtunk a Zoli bácsival és frankó volt mert nem kellett hajtogatni mert elmentünk Szamártetőre Zoli bácsi egyik barátjához és meglátogattuk a nyulakat. Kedves anyu a nyulak nagyon frankók voltak folyton mozgatták az orrukat, sokan voltak a ketrecekben és voltak kisnyulak is nagyon frankó volt. Szedtünk füvet zsákba, Zoli bácsi is meg a barátja is segített és kitakarítottuk a ketreceket meg vizet adtunk a nyulaknak. A Sacc Zsiga telerakta a Zoli bácsi kabátzsebét bogyóval. Képzeld, anyu, pettyes nyúl is volt, meg tiszta fehér meg voltak nagyon nagyok is. Bakok is voltak Zoli bácsi azt mondta hazafelé, hogy ha akarjuk, nekünk is lehet nyúl, csak gondozni kell őket. A konyháról mindig el kellene hozni a krumplihéjat, répahulladékot, káposztalevelet meg füvet

kellene szedni nekik. Négyen voltunk, mi kértünk nyulat, Zoli bácsi meg is ígérte. Úgy, hogy kedves anyu, húsvétra viszek nyulat ha hazamehetek neked is meg a kis Gyurinak is. Apu hogy van? Ha lehet a börtönbe nyulat vinni, neki is viszek egyet. És pénzünk is lesz mert el lehet adni vagy megenni is lehet. Sokszor csókollak, Gyurikát is meg a Csóri nénit a szomszédból. Megvan még a kecskéje? Én jól vagyok, a koszt jó és bőséges, a tanulmányi eredményem nem romlott.

Sallai István
VI. o. tan."

*

– Mennyi idő alatt jött össze neked ez a tenyészet?

Szamártetőről jó kilátás nyílt a városra. A kis ház előtt ültek egy padon. Ott volt, persze, a pintesüveg is. Altmann Zoltán egyre gyakrabban látogatott ide, egyre izgatottabban kérdezősködött. Fajtákról, szaporaságról, húsnyúlról, költségekről, eleven munkáról, tiszta nyereségről . . .

Könnyű felhők lebegtek az égen. A bor is könnyű volt, tiszta és kicsit ress.

– Hamar – mondta barátja és vizsgálgatta a poharat – hamar. Kevéssel kezdtem, csak megpróbáltam. Ennek két éve. Az idén ezer darabot adok le.

Ezer nyúl! Altmann Zoltán hirtelen kiivott két pohár bort. Ezer nyúl! És Ferenc teljesen egyedül van. Neki tizennyolc munkása lenne, tizennyolc gyerek! Brigádokat szervezhet fűért, lucernáért, konyhai hulladékért, takarításhoz etetéshez . . .

Ezer nyúl!

Száz gyerek lakik az intézetben. Ha csak akkora tenyészete volna, mint Ferencé, minden hónapban egyszer nyúlpecsenyét ehetnének. De lehet nagyobb is. Hely van. Ketreceket tudnának csinálni. Egyelőre persze, piacra vinnék a nyulat. A pénzen vásárolhatnának önetetőt, önitatót, új ketreceket, aztán saját ellátásra tenyésztenének . . .

Ezer nyúl!

*

A főposta fél hatkor nagyon zsivajog. Három telefonfülke, itt, mindjárt a sarokban. Fentről homályos, szürke fény árad, mintha köd lenne. Középütt pultok, kibelezett írótollak, századeleji kalamárisok. Görnyedő, szomorúarcú, havi törlesztéseket feladó emberek. Körben kisablakok: pénzbefizetés, táviratfeladás, információ, értékcikk, hivatalvezető, takarékszolgálat – és a kör végén, a bal sarokban egy tarka folt a sok postaszürkében és postabarnában: a hírlapok. Színesek, izgalmasak, rendhagyók.

A csapóajtók örökké lengenek, a telefonok örökké csörögnek, a postapecsétek örökké dörgenek. Hosszú sorok: hatkor zárnak, s akkor már csak kint, az ügyeleten fogadnak.

Két lengés között a csapóajtó beengedi Altmann Zoltánt, aki körülnéz. Arca felderül: balfelé veszi útját, a hírlapokhoz.

– Kéremszépen – mondja a kisasszonynak –, szeretnék egy lapot előfizetni. Szakfolyóirat.

Kis blankettát tolnak elé.

– Melyiket?

– A nyúltenyésztés . . .

A leves végefelé jártak. Egyre többen tették le a kanalat. Altmann Zoltán pedagógus felállt és csöndben támasztotta a hatalmas, hűvös cserépkályha élét.

Az ajtó kinyílt. Szórakozott pillantást vetett a már sokszorosan lemeszelt, mégis áttűnő falbavésett feliratra. Ego sum via, veritas et vita.

A konyhások jöttek, meghozták a százharminc adag második fogást. Hús, krumplival. Intett két gyereknek, azonnal ugrottak segíteni.

A délutánra gondolt. A délutánra, amikor felballag a piros szőnyeggel futtatott főlépcsőn, az emeleten balra fordul és diszkréten kopog az igazgatói iroda ajtaján, a dossziéval a hóna alatt, amiben részletesen és cáfolhatatlanul kidolgozott hároméves program van. Éjszakánként állította össze.

A nyulak.

Az udvaron három használhatóra összetákolt ketrec állt – egyelőre üresen. Irtó kedves volt Ferenc, gondolt vissza a jelenetre. Altmann Zoltán a kályha mellett, nagyon kedves és készséges volt, amikor megpendítettem a dolgot óvatosan. „Öregem, ez természetes. De csak akkor viheted a nyulat, ha ajándékképpen adhatom. Tudom, hogy ez segít a munkádban. Amikor jössz, viheted . . .”

És a gyerekek! Micsoda lelkesedéssel csinálták a ketreceket! Három napig semmi baj nem volt velük. Azaz . . . Nincs kedvük elmenni az igazgatóhoz trógerolni. Mind nyulazni akar.

Az ajtó újból megnyikordult. Egy kolléga jött.

– Nem eszel? – kérdezte Altmann Zoltánt.

– Mi? Ja, kösz, nem.

– Akkor menjél, öreg. Nehéz délutánod lesz. Ha a híreim nem csalnak, nagyon felpiszkálta a dirit a tantestület.

Altmann Zoltán mosolygott.

– Úgyis csatát nyerek . . .

*

Ez az ember meghülyült – mondta a hatodik osztály főnöke előző nap a tanáriban és egy dolgozatfüzetet csapkodott – nézzétek meg, mit művel a gyerekekkel. Ez nem dolgozat, ez egy közgazdasági értekezés. Az rendben van, hogy Altmann meghülyült, de azt már nem hagyom, hogy a gyerekeket is meghülyítse.

Aznap fogalmazást írtak a hatodikosok. Mit szeretek csinálni a szabad időmben? Ez volt a megadott téma. Minden fogalmazás egyazon tevékenységről adott számot. A legszebb – mint corpus delicti – a tanáriba, majd az igazgatói irodába került. Így szólt:

„Mit szeretek csinálni a szabad időmben?

A szabad idő nagyszünetbe van, meg délután meg szombat délután és vasárnap. Én azt szeretem csinálni, hogy elmenjek Szamártetőre a Zoli bácsi barátjához és nézzem a nyulakat. Meg etessem őket. Mert mindig mozgatják az orrukat. De nem mehetünk, de a Zoli bácsi azt mondta, hogy nekünk is lesz. A ketreceket a szabad időmben már meg is csináltuk. Zoli bácsi meg hoz egy nagy nyulat, akinek kisnyulai lesznek, azt ígérte, lehet tíz is. És akkor azoknak is lesz majd kisnyuljuk, ha sokat kapnak enni meg inni és akkor már száz nyúl lesz. Új ketrecet kell majd csinálni, de azt már vesszük mert a Zoli bácsi azt mondta, eladjuk a nyulat és a pénzen ketrecet veszünk, hogy sok nyulunk lehessen és zsebpénzt is ad ha megetettük a nyulakat. Én a szabad időmben a zsebpénzemen moziba is szeretek menni, mert folyton televíziót kell nézni. Majd lesz ezer nyulunk és az intézetben mindenki nyulat ehet, nem kerül pénzbe, mert itten lesz."

Az igazgató másnap délutánra berendelte Altmann Zoltánt.

*

A piros kókusz-szőnyegen sétált fölfelé. Mekkorát néznek majd! Biztosan ott lesz mindenki a kifogásaival, a tromf meg a KÖJÁL lesz. Jól pofára esnek, mert itt van az engedély a többi papiros között. Mindenre felkészültem, pedagógiailag megtámadhatatlan érveim vannak. És egyszer végre jól megmondhatom a magamét!

A falon képek, a gyerekek szakköri mázolmányai. Ezt is megmondom, hogy cserélgetni kéne. Az üvegajtót a folyosóra nyitotta, aztán már ott is állt az irodaajtónál. IGAZGATÓ. Diszkrét kopogás. Vajon meddig várat? Aztán benyitott.

Nem is várt sokat. Klári, a titkárnő leültette, s bement. Amikor visszajött, nyomában jött az igazgató. AZ IGAZGATÓ.

– Parancsolj, kérlek – mondta és szélesen invitálta befelé Altmann Zoltánt. Mosolygott is. És visszaszólt a csukódó ajtóból:

– Klárika, kávékat és snapszot.

Hűha, komoly a dolog. Snapsz is lesz. És milyen szépen összeválogatott

gárda ül itt! Altmann Zoltán zavartan állt a szoba közepén, a dossziét szorongatva. A fotelekben négyen ültek: az intézetvezető, a szakszervezeti titkár, a hatodikos osztályfőnök és a gondnok. A GAZDASÁGI IGAZGATÓ.

Két gúnyos mosoly, egy szánakozó tekintet, egy fölényesre húzott, királyi szemöldök. A gondnoknak nagy, szőrös szemölcsei voltak orrán, fülén, és reszelős, undok hangja. Altmann Zoltán nem szerette, egyszer csúnyán összevesztek valamin. És a gondnoknak lett igaza.

Délután két óra volt. Kezdetét veszi hát a kongresszus, gondolta Altman.

Egy darabig heherésztek, aztán egyszer azt mondta:

– Azt hiszem, az lesz a legjobb, ha elmondjátok aggályaitokat. Aztán megválaszolok.

Fél háromkor megjött a kávé és a snapsz. Akkor már élénken beszélt az osztályfőnök, a dolgozatfüzetet lobogtatva. Az igazgató jegyzetelt, bólogatott. Háromkor az intézetvezető mondta el a magáét, aztán a szakszervezet. Az igazgató akkor még egy kör snapszot kért. Szerette.

Négy órától már Altmann Zoltán beszélt. Csendesen, indulatosan. Szétteregette papírjait, pontról-pontra döntötte halomba az ellene és a nyúltenyésztés ellen felhozott érveket. Élvezettel nézte, hogyan ömlik szét a többiekben a kétségbeesés, a tehetetlenség: meg kell hajolniok, el kell ismerniök, hogy az ötlet jó és szép és az övé, Altmann Zoltáné, be kell látniok, hogy a gyerekek . . .

Háromnegyed ötkor befejezte. Az igazgató szólalt meg elsőnek.

– Azt hiszem, meggyőztél valamennyiünket. Hát nem bánom, csináld és bizonyíts.

És akkor jött a tromf.

*

– Pardon – mondta egy szemölcsös, undok hang –, pardon. Pedagógiailag lehet, hogy rendben van a dolog, de gazdaságilag ugyebár problémák merülnek fel . . .

– Például? – kérdezte alig leplezett undorral Altmann Zoltán.

– Például itt van a KÖJÁL engedélye. Kisállatot anélkül nem lehet a városban . . .

Altmann úgy kotorászott a papírok között, mint Wellington herceg waterlooi győzelme után.

– Itt van.

– Igen – mondta kis vizsgálódás után a GAZDASÁGI IGAZGATÓ –, ez akkor rendben is volna, már csak egy aprócska dolog vár tisztázásra ugye . . .

– Éspedig? – pakolt össze az asztalon Altmann, fel sem nézve –, éspedig?

– Az a kérdés, hogy miféle nyulat akar idehozni Altmann elvtárs? Már úgy értem: az a nyúl közületi nyúl vagy magán-nyúl?

Altmann Zoltán elhűlt. A többiek figyelme visszatért.

– Látom, nehezen követ Altmann elvtárs. Megmagyarázom. Ha közületi nyúl, akkor az intézetnek meg kell venni. Maszektól, ugyebár, nem vehetünk semmit, legfeljebb a bizományin keresztül. A bizományi, ugyebár, nyulat nem vásárol. Ez akkor nem megy. Ajándékot nem fogadhatunk el, hová leltározzam be? Ha megesszük, akkor fogyóeszköz. Állományba kell venni. Ilyen rubrika nincsen, hogy nyúl. Ha viszont az ön magánnyula, Altmann elvtárs, akkor az intézet területén nem tarthatja, a gyermekek munkaerejét nem veheti igénybe, a konyhai hulladékot nem használhatja fel és így tovább. Arról nem beszélve, hogy ha Altmann elvtárs ezer nyulat meg akar etetni velünk, hehehe, azt valahol nekem az étkezési normában fel kell tüntetni. Ott sincs rubrikám a nyulaknak, aranyos Altmann elvtárs. Hol számoljam el a nyúlpecsenyét? Sehogyan se megy ez, drága elvtársam. Ha az iskolavezetés nem is ellenzi, én nem engedélyezhetem. Nem tarthatom a hátam a revíziónál. Adhatok egy tanácsot? Otthon tenyésszen nyulat. Az ellen senkinek nem lehet kifogása.

Altmann Zoltán hosszú ideig hallgatott. Csak később törte meg az elégedett csendet.

– Hát persze. Ego sum via, veritas et vita. Gondolhattam volna, hogy megfeszítenek.

*

– Nem is az – bámult a borospohárral kezében a városra –, nem is az bánt, hogy engem kicsináltak és most mindenki röhög rajtam. Nem az bánt.

Ivott. Ferenc, a barátja, nem szólt.

– A gyerekek. Nekik akartam. Újat, érdekeset, hasznosat.

Ivott. Aztán folytatta.

– De én vagyok a hülye. I'm fool. Ich bien dili-dili. Io sono crettino. Mert én olaszul is tudok ám, nem hiszed? Durante le fermate nelle stazioni . . .

– Már elszavaltad egyszer – mondta Ferenc. – Amíg a vonat az állomáson tartózkodik, nem szabad használni. Most mást szavalj.

– Mást? – Altmann Zoltán könyöke lecsúszott az asztallapról. Alkonyult, kis szél támadt, odalent a városban pislákolt már néhány lámpa. – Mást? Mást is tudok. Ezt hallgasd meg: ego sum via, veritas et vita.

És Altmann Zoltán sírva fakadt. Az asztalra borult. Egyre sötétebb lett, ő egyre halkabb. Aztán hirtelen elaludt.

*

A vörhenyes szőrű nyúl cumisüvegből evett. Konyakos babapiskótát, utána két tubus ultramarinkéket. Gyorsan nőtt: féléra alatt szétfeszítette a ketrecet és türkizkékre változott. Piros szeme riadtan, de barátságosan pislogott az emberekre, akik körülállták. Hatalmas, lompos farkával időnként elhessegette a legyeket magáról. Mind a hat lábát maga alá húzta, feküdt a földön. Egyszercsak felállt, megrázta magát.

Egy bibircsókos orrú, szőrös fülű ember lépett hozzá, nyereggel, hevederrel a kezében, kockacukrot adott a nyúlnak, aztán felnyergelte. A nyúl örömében szaggatottan ugatott néhányat, s izgatottan toporzékolt.

– Telivér? – kérdezte elismerően az egyik kibic.

– Nem – mondta a bibircsókos. – Közületi.

– Az más – mondta a kibic. – Aranyos elvtársam, akkor ez biztos nyerő.

A bibircsókos pettyes blúzt húzott és lovaglócsizmát. Felszállt a nyúlra.

Altmann Zoltán indította a mezőnyt. A nyulak felálltak a startvonalhoz.

Altmann Zoltán felemelte a rajtpisztolyt és célbavette a türkizkék nyulat, csökött füle tövénél.

– Elkészülni – mondta nagy hangon. A célkereszt a távcsövén pontosan és mozdulatlanul állt a nyúl fültövén.

– Vigyázz – kiabálta Altmann és arra gondolt: én megmondtam, én figyelmeztettem.

A nyulak ina megfeszült. Altmann elhúzta a ravaszt. Óriási dörrenés: a türkizkék nyúl a levegőbe vetette magát, a bibircsókos a földre zuhant. Altmann Zoltán odament a nyúlhoz és fejbelőtte. A nyúl színe lassan vörhenyessé vált, füle megnőtt. Középső pár lába visszafejlődött, farka csökött lett. Orra finoman remegett. Rubincsík folydogált a földre.

– Drága elvtárs – mondta a bibircsókos –, ez volt a legszebb közületi nyúl. Ezért börtönbe csukják a revizorok.

Altmann azonnal lőtt. A bibircsókos hörrenve dőlt el, s amikor a földön volt, még kilencszer belelőtt. A bibircsókos is átváltozott: a csizma eltűnt, két patás láb került a helyére, pofája kihegyesedett, homlokán kis szarvak nőttek . . .

– Ego sum via, veritas et vita – mondta Altmann Zoltán – durante le fermate nelle stazioni e vietato . . .

*

A présházban ébredt. Már magasan járt a Nap. Egy cédulát talált a földön, maga mellett. „Sokat hadonásztál, meg ordítoztál valami készülődésről. Ha elmész, a kulcsot tedd a kisablakba. Igyál, ha akarsz."

– Aha.

Hét óra volt. Altmann Zoltán fáradtan és koszosan ballagott Szamár-

tetőről a városba. Kedd, gondolta, kedd. Tegnap hétfő, holnap szerda. Ma, ma kedd.

Fél nyolcra ért az intézetbe. Nagy csönd volt. Az ügyeletes nevelő szó nélkül elétolt egy irkalapot. Ez állt rajta: „Ha akartok Jugoszláviába jönni, gyertek ötkor a klozetba. Délutánra át is vagyunk, azt mondta a Gerber, ottan sok a nyúl."

Altmann Zoltán megismerte a hatodikos Sallai írását. De nem szólt.

Gyorsan telt el a délelőtt. Reggel kiderült, hogy tizenkilencen leléptek. A listát leadták a rendőrségnek, határőrségnek. Altmann Zoltán fegyelmit kapott. Délutánra már helyreállt a rend. A rendőrök meghozták a szökevényeket, Altmann a tárcájába tette a sokpecsétes fegyelmi határozatot, és folyt minden a megszokott medrében.

Hajtogatási nap volt.

DARÁNYI MARIANNA

HALLOM KACAGNI CSÖNDESEN

El se hinnéd, milyen helyes egy kis kölyök.

Ahogy jön-megy, felesel, tükörbe fintorog, ahogy négykézláb ereszkedik, ugat, de ha visszaugatsz, behúzza nyakát, és kér, hogy inkább kisegér legyél, ahogy alvás ellen trükköket eszel ki, „most inni kérek", „pisilni kell", „a másik macit", és ahogy elalszik végül, félszemű mackót szorongatva, később fölnevet néha, vagy motyog valamit.

Nem, nem hiszed el, milyen.

Ha nincs gyereked.

Furcsa, persze, hogy ilyeneket mondok, hogy pont én mondok ilyeneket. Nem voltam az a srác, aki elpukkanik egy kis kölyöktől.

Mennyire kiröhögtük a Gyökért! Csak tolta a kocsit, és lihegett, "a kezét figyeljétek, a kezét!" és a legjobb sonkákat se vette észre.

Hisz a gyerek, az csak gyerek. Egyik olyan, mint a másik.

Akkor még nem tudtam, amit most.

Egyikünk se tudja, amíg facér.

Aztán elvettem Zsókát, és mikor terhes lett, csak ennyit mondtam:

– Na, nem baj!

De elment tőle a gyerek. És elment a második, a harmadik is. Akkor kezdtem észrevenni a kölyköket, belestem a babakocsikba, és számolgattam, az első ennyi idős lenne, a második annyi.

Aztán egy este, mikor Zsóka eltolt, hogy nem, nem lehet, ártana a babának, egy percig csak bámultam, és mikor megértettem, miről van szó, legszívesebben földobáltam volna őt, de csak a képemet fektettem a hasára, könnyedén, hogy meg ne nyomjam.

Egyből táppénzre vették, fekvést parancsoltak rá, hetenként kapta az injekciót, én meg hordtam a bogyókat a patikából, főztem, mostam, takarítottam.

Nagyon kívántam már egy gyereket.

A szerelemnek persze lőttek. Csak feküdt az egyszál hálóingében, én meg alig mertem ránézni. Nincs az a kimondott pap-természetem.

Ha hiszed, ha nem, mégse bírtam akkor más nőhöz menni.

Ismersz, nem csinálok ebből semmi hűhót. Hát csalás az, mondd, ha elkapok egy macskát, és bezárkózok vele a raktárba? Fenét az! Csak azt kapják, amit megérdemelnek, és ami meg is jár nekik. A muris az, hogy akkor mégse tudtam más nőhöz menni, pedig bikás voltam, sejtheted.

Igaz, ami igaz, egyszer majdhogy megtörtént. Új áru jött a céghez, osztályonfelüli. Azonnal megindult köztünk a játék, nagy szembenézések, súrlódások, meg ilyesmi. Egyszer, valami fárasztó vidéki meló után későn értem vissza, már nyolc is elmúlt. Viszem a műszereket a raktárba, hát ott találom őt, túlórázott, vagy mit csinált. Azonnal tudtam, hogy most, vagy soha, pedig nehéz és hosszú napom volt, meg a nátha is kerülgetett. Nem akartam kihagyni ezt a príma kis bulit annyi koplalás után. A lányka már NB I-es formába lendült, nálam – sehol semmi. Hosszú piszmogás után leszereltem a melltartóját, mert ettől sokat reméltem, de ez se segített. Semmi az égvilágon. Úgy jártam, mint egy válogatott focista tizenegyeskor. Nem tudtam kibontakozni. Képzelheted, hogy nézett rám a leányzó azután. Hogy pontos legyek, meg se látott. Átnézett rajtam, mint az ablaküvegen.

Júliusba fordultunk, Zsóka a hetedik hónapban járt, a gyerek fickósan rúgkapált, mi meg örültünk, hogy most már csak kihúzza azt a kis időt, ami hátra van. És amikor napra pontosan betöltötte a hetediket – július nyolcadika volt – akkor történt a baj.

Arra ébredtem éjjel, hogy Zsóka rohan ki a fürdőbe. Fölugrottam, villanyt gyújtottam, és láttam, hogy a lepedője csupa víz, de egy tócsa az egész.

– Mi van, mi van? – labogtam, de a vécén ült, a hálóinge, a lábaszára csurom víz, az arca meg ijedt és szégyenlős.

– Nem tudom, mi ez, valami folyik, és nem lehet visszatartani.

Rögtön rájöttem, hogy ez a magzatvíz, mert minden szakkönyvet elolvastam, és hogy a burok megrepedt, és szülni fog. Cidri-madár rám szállt, nem bírtam elzavarni, csak annyit tettem, hogy megpróbáltam sugározni az optimizmustól, meg a férfias gyöngédségtől. Nem tudom, mennyire sikerült. Azt hiszem, nem figyelt rám.

Mentőért telefonáltam, és a szülészetre vittük. Az autóban hozzám búját, és éreztem, hogy reszket, pedig meleg volt.

Bolondul szerettem volna cserélni vele, megkímélni, érted? Persze, ez lehetetlen volt.

Vannak dolgok, amiket egyedül kell végigcsinálni.

És ez olyan volt.

Aztán a két mentős karonfogva fölvezette a lépcsőn, és én teljesen fölöslegesnek éreztem magam. A válla fölött visszanézett rám, mosolyogni kezdett. Megőrülök az ilyen mosolyoktól.

Bevitték a vizsgálóba, én kint maradtam a folyosón. Sehol senki, két óra körül járt az idő. Ott állt valami szobor, kagylóból születő Vénusz, vagy ilyesmi. Klassz kis melle, hasacskája volt, minden, ami csak kell. Ott ácsorogtam, és nem mertem rágyújtani, mert nem láttam se egy hamutartót, se egy „Dohányozni tilos" táblát. Megtehettem volna, mert senkit se láttam, aki lebaltázzon, de mégse mertem.

Ne piszkáld azt a telefont állandóan! Tölts!

Aztán kijött Zsóka egy vékonylábú, kifestett szemű kis fehérköpenyessel, és azt mondta, hogy bizony szülni fog még az éjjel. Tudtam ezt, meg számítottam is rá, és mégis azzal, hogy kimondta, az egész visszavonhatatlan és végleges lett.

– Milyen nevet adjunk neki? – kérdezte asszonykám megint azzal a mosollyal, amitől kiborulok.

Az a vicces, hogy mindent megbeszéltünk, még azt is, hogy melyik iskolába járatjuk, de hogy a neve mi legyen, azt nem döntöttük el.

– Fogalmam sincs – feleltem, és csak néztem rá, mint kutya a gazdira. A szemem arcáról a hasára csúszott, a csúcsos hasára, emlékszem, féloldalt mókásan kidudorodott, mintha ott könyökölne a srác, szóval néztem azt a csámpás kis hasát, és azt mondtam:

– Tudod mit? Ha fiú, akkor Bence, ha meg véletlenül lány . . . , legyen Eszter, jó?

Ő felhúzta a szemöldökét – csudára tudja a szemöldökét felhúzni – és bólintott egy picikét, hogy igen, egyetért, és fölágaskodott, hogy megcsókoljon. Aztán rajtam felejtette a szemét, és azt mondta:

– „Arany gyertyácskát tart keze, és este félve ül le mellém,
Hallom kacagni csöndesen, s látom alvó fejét a mellén."

Szokott néha ilyeneket mondani, nekem meg gőzöm sincs, honnan veszi, kitalálja-e, vagy olvassa valahol, csak az a fura, hogy sose kérdem meg. Most szívesen megkérdeztem volna, de valahogy nem bírtam szólni.

Aztán megfordult, és a vékonylábúval elindult a hosszú folyosón. Néztem utánuk és bőghetnékem támadt. A folyosó kék csempéi csillogtak, a feleségem meg ment a sejtelmes fényben, a fatalpúja kopogott, és akkor láttam meg, hogy hátulról szinte észre se lehet venni, hogy babás, ha a járása, az az imbolygó, bizonytalan kacsázás, az a jellegzetes terhesjárás nem árulkodna. A feneke, még a bő köpenyben is meglátszott ez, ugyanolyan helyre kis fenék maradt, mint lánykorában. Valami iszonyúan kaparta a torkomat, pedig órák óta egyetlen bagót se szívtam. Nyeltem néhányat, persze nem segített, és a szemem, éreztem, csuda forró lett.

Add az üveget! Semmi vész, van másik!

Na, akkor egy doktor jött ki a rendelőből, ismertem, ő kezelte Zsókát. Máig se tudom megérteni, értelmes nők, hogyan bízhatnak ilyen gigerli

formájú orvosban. Tudom, nem ez a lényeg, de úgy nézett ki, mint egy buzi bonviván a hullámos hajával, meg a tükörsima képével. Az a típusú doki, aki állandóan úgy tartja a karját, hogy a zsebe szabadon legyen, ha a hálás beteg netán bele óhajt tenni valamit, ne akadályozza semmi. Állítólag nincs ezekből sok, ismerek marha-rendeseket is, de ez pont ilyen volt. És tesznek ám a sikkes kis zsebébe bőven, ha nyolcméteres autót vett magának. Mert akkora van neki, nagy országúti cirkáló. A csajokat meg eszi a fene, ha meglátják benne, szórják a csábmosolyokat, mint tavasszal paraszt a magot a jószagú földbe. Láttál már te is egypár ilyet, nem igaz?

Van még cigid?

Az adjunktus úr odajött hozzám a ropogóra keményített köpenyében, lejattoltunk. Valami nem tetszett nekem. Hol van a sírigtartó barátságról tanúskodó, őszinte, és szívből jövő mosoly? Az orvosi etika ilyen alkalmakra talán komolyságot és higgadt együttérzést ír elő?

– Mint tudjuk, – azt mondja – a terhesség normális időtartama negyven hét. A felesége épphogy betöltötte a harminckettediket. Nem állítom, hogy ez válságos lenne, de nem vállalok felelősséget semmiért. A feleségének természetesen nem szóltam.

Megható volt ez a kedvesség és tapintat, nem beszélve a gyönyörű stílusról. Hiába, meglátszik az, ha valaki egyetemet végzett. Csak mondta a magáét, én meg aggodalmasan bólogattam, mint aki átérzi a helyzet drámaiságát, de keményen uralkodik magán. Közben arra gondoltam, hogy a szülőszobán hánynivaló steril szag lehet, Zsókát meg fölfektették valami ágyra, nyomogatják, piszkálják, belenyúlkálnak.

Nem éreztem magam valami fényesen, elhiheted.

Idefigyelj, ha még egyszer hozzányúlsz a telefonhoz, isten bizony, kivágom az ablakon! Megmondták neked világosan, reggel előtt nem lesz semmi. Nem azért mesélem ezt, hogy fölpiszkáljalak!

Miért? Miért? Nyavalya tudja, miért pofázok!

Egyszer ki kell már okádnom, a rohadt életbe is!

NEM ÜVÖLTÖK!
HA MONDOM, HOGY NEM!

Mi az isten fényes valagának jöttél hozzám, mi? Én se mentem senkihez.

Hova, na hova? Haza, hát persze, hogy haza. Mégse sétálhattam a folyosón reggelig, ahol cigizni se mertem, de a doki aggódom-de-azért-rámszámíthat-pofáját se akartam látni. Szívesen elmentem volna inni egy kurvanagyot, de mondj nekem egy kocsmát, ami hajnali háromkor még nyitva. Nem tudsz, hát hogy tudnál, amikor ilyen nincs is ebben a koszfészekben. Jójó, nem koszfészek, tündéri kisváros a Mecsek alján, kitűnő levegővel és

sok napfénnyel, meg vagy elégedve? Viszont ebben az ennivaló kis városban a pompás levegőjével, és évi fene-tudja-hány napos órájával sincs egy bár, ahol a hozzám hasonlók elolthatnák a szomjukat. Meg a félelmüket.

Haza kellett jönnöm. Az ágyunk széthányva, ahogy kiugrottunk belőle, Zsóka lepedője már szikkadt. Bevetettem az ágyát, kiöblítettem a lepedőjét és fölakasztottam a fregolira. Én csináltam neki.

Ezt és a gyereket, mást úgyse.

Jólesett volna inni valamit, de csak egy fél üveg sört találtam a hűtőben, még ő hagyta. Sok sört itattam vele, hogy majd legyen teje bőven, ha kell. Hát akkor azt megittam, pedig döglött volt már.

Lefeküdtem az ágyamra, és valami angol adón Mahalia Jacksont hallgattam, ameddig csak tartott, közben szívtam az egyik cigarettát a másik után. Ötkor aztán elérkezettnek láttam az időt, hogy megeresszek egy telefont. Az adjunktus úr személyesen biztosított, hogy szülési komplikációtól nem kell tartani, a feleségemnek ötperces fájásai vannak, a körülményekhez képest jól van, és a délelőtt folyamán leszek szíves érdeklődni.

Szóval, a körülményekhez képest jól van. De milyen körülményekhez képest, az istenfáját? És mihez képest kéne jól lennie, a csillagok állásához?

Még mindig csak negyed hat volt. És akkor, fiacskám, a világ legeslegjobb, de aranyérmes takarítónőjét megszégyenítő alapossággal takarítani kezdtem. Megcsináltam én azelőtt is, ma is, de akkor már hetek óta nem ganyéztam ki rendesen a kéglit. Az ablak- és ajtómosástól kezdve a szekrénytető és villanykörték letörölgetéséig, egy igazi nagytakarítást rendeztem, de még az ágyakat is áthúztam, és minden szaros ruhát kimostam. Tíz óra múlt, mikor kiteregettem a kertben a lepedőket, ingeket, gatyákat.

Aztán megfürödtem, kimostam a millió cigarettától rohadó számat, megborotválkoztam, hogy meg ne szóljon a doktor úr, és egy négyfejadagos kávé után nekiindultam. Nem volt kanalam telefonálgatni, inkább odamegyek, gondoltam, és ha még mindig nincs semmi, hát megvárom. Menet közben virágot vettem a maszeknál, tudod, hogy van ez. Ilyenkor kötelező. Te se felejtsd el! Meg hát, szó, ami szó, nemcsak kötelességtudatból veszi az ember, de így aztán nettül és alkalomhoz illően néztem ki.

Ide is tölts!

A portás lehívatta nekem az adjunktus urat, aki mindjárt azzal kezdte, hogy őszinte részvétet nyilvánított. Öregem, úgy éreztem, egy pillanat alatt megfulladok. Le kellett ülnöm. A virágcsokrot úgy fektettem magam mellé, most világosan látom, olyan gyöngéden, mint egy pólyást. A doki előadta, hogy a feleségem reggel nyolckor 1350 grammos fiúgyermeket szült, akinek ilyen-olyan latin nevű bajai voltak, és aki a gyermekklinikán kilenc öt-

venkor meghalt. Exitált, így mondta, inkubátorban. Ezt a két szót, fiú, éljek akár kétszáz évig, akkor se felejtem. Inkubátorban exitált.

Csak ültem a lepattogzott festésű padon, mint egy légnyomásos, közben – erre tisztán emlékszem – a körmömmel az ujjamon behasadt bőrt kapirgáltam. Kapirgáltam csak, mint egy kendermagos tyúkocska, a bőr persze, teljesen beszakadt, vérezni kezdett, fájdalmat éreztem, ettől begurultam, szó nélkül fölugrottam, és lerohantam a lépcsőn.

Te is tudod, mekkora park van a klinika előtt. Öreg, nagy fák, ritkaságok, külföldről hozatott dísz-bokrok, meg persze, pázsit, „Fűre lépni tilos"-táblákkal. Hát én ráléptem a fűre, rágyalogoltam, a sarkammal beledöngöltem volna a földbe minden rohadt fűszálat, minden rohadt, büdös életet.

Egy idő múlva visszamentem. Most már az úton, nem a pázsiton, az a szerencsétlen kis fű nem tehet semmiről, nincs igazam?

És hogy tehet-e valaki valamiről, ezt se tudom.

A portás szó nélkül beengedett, a virágaimat is megőrizte. Rendes szivar volt, kapott is egy húszast.

A másik üvegben nincs már? Nem baj. Nem ez a baj.

Fölmentem az első emeletre. Olyan fáradt voltam, mint egy többnapos hulla. Épp akkor tolták ki a csemetéket szopásra nagy, rekeszes kocsikban. Mondd, te tudtad, hogy már ezek a párnapos kis vakarcsok se egyformák? Mert én nem, én aztán nem. A szélén az egyik, nagy, fekete hajjal, göndör, mint a fodrászolt fejek, úgy bömbölt, olyan tüdővel, hogy Caruso megirigyelhette volna. Az meg, amelyik mellette feküdt, úgy szunyált abban a lármában a billiárdgolyó-fejével, meg a piros kis képével, mintha még mindig az anyja hasikájában lenne.

Nem hagytak ám bámészkodni, nehogy azt gondold, elzavart onnan az ápolónő, hogy megfertőzöm őket, meg ilyesmi. Nyüzsögtek ott, és hordták be a kölköket, mint kézbesítők a csomagot. Az egyik nagyon eredeti módon csinálta. Egy kölyköt az egyik hóna alá kapott, egyet a másik alá, és úgy rohant velük, engem meg frász törögetett, hogy elejti őket, vagy elesik velük a nagy szaladásban. Persze, nem lett semmi baj, rutinos kis pipi volt.

Sokáig ténferegtem ott, és Zsókára gondoltam, aki odabent fekszik, és rajta kívül mindenki szoptatja a gyerekét. Aztán, mikor a csemetéket visszapakolták, szóltam az egyik lánynak, hogy szeretnék bemenni a feleségemhez. Gondolta ő azt az elit virágjaimról. Bement szólni, aztán még várnom kellett, amíg a mellüket eltették, meg betakaróztak, meg tudomisén, mit csináltak.

Nagyon rühellek kórtermekbe menni. A szemem miatt van az, ha bemegyek egy ilyen helyre, ahol egyforma vaságyakon egyforma kórházi csíkosban fekszenek az emberek, nehezen találom meg azt, akit keresek. Minden arcba bele kell bámulnom, és mindig az utolsó az, akihez jövök. Most is így

történt, sejtheted. Igaz, ha nem a fejeket figyelem, hanem az éjjeliszekrényeket, könnyebben találok rá. Minden, kopott festésű, vacak éjjeliszekrényen óriási virágcsokor ázott befőttesüvegekben. Rózsa, szegfű, meg csupa ilyen, drága, felvágós virág, csak Zsókám szekrényén nem volt semmi.

Leültem az ágya szélére. A többiek úgy figyeltek, mint egy csapat magándetektív. Nem tudtam ennyi szem előtt megcsókolni csak annyit mondtam:

– Szevasz.

– Szevasz – felelte ő, és akkor láttam, milyen sápadt.

– Hoztam egy kis virágot.

– Kösz, majd kérek egy ibriket.

Aztán csak ültem. Mikor már mindent megnéztek rajtam és nem figyeltek annyira, megfogtam a kezét.

Erre sírvafakadt. Jóságos Isten, de sajnáltam! Őt is, a srácot is, meg magamat is.

– Fiú volt – suttogta.

– Igen – mondtam, és úgy szerettem volna odabújni a nyakába, hogy vele sírjak, ahogy még soha semmit.

De csak a kezét szorítottam.

Lassan megnyugodott.

Furcsa idétlen hang jött ki belőlem, mint mikor a mandulámat szedték ki:

– Kibújt, kidugta a fejét, körülnézett, és azt mondta, ez a világ nem tetszik nekem, ebből én nem kérek, és itthagyta. Hát mondd, nem volt igaza?

Nem kezdett megint sírni, csak bólintott, mint aki egyetért. Mondtam már, milyen jól tud egyetérteni, ugye? Nem szól fölöslegesen, csak bólint.

Büdösség volt a szobában, tej, meg pisiszag, meg valami más, amit nem ismerek. Büdös, de ne hidd, hogy kellemetlen. A többiek, el se képzelnéd nyolc nőről egy falkában, de hallgattak. Mi se beszéltünk többet. Még egy darabig ültem ott, de a vaságy széle nyomta a combomat, így hát elmentem. Zsóka még kérte, hogy ne feledkezzek meg a dokiról, mert mindent megtett, amit csak lehetett.

Csak az a hézag, hogy se én, se Zsóka, nem tudta egyikünk se, mi az, amit megtehet egy ember.

Hat nap múlva engedték ki, vasárnap délelőtt fél tízkor, szemfájdító napsütésben. Átkozott rosszul esett lapos hassal látnom.

Átkozott rosszul esett üres kézzel látnom.

Otthon a konyhában, a száradó zoknik alatt fekete cimkés cseresznyepálinkát bontottam, ugyanazt, amiből az éjjel kettőt bőr alá dobtunk.

Az asztalon ott feküdt a gyermekklinika távirata, amiben szűkszavúan még másnap közölték, hogy „gyermeke meghalt". Szándékosan nem dob-

tam el, tudtam, hogy Zsóka zokon venné. Azt nézte akkor, de nem fogta kezébe. Két poharat megtöltöttem, fölemeltük.

– A fiúnkra, Bencére – mondtam, és kiittuk. Aztán, mintha megbeszéltük volna, pedig nem így történt, odavágtuk az istenverte poharainkat a földhöz. Zsóka rámnézett, belémkapaszkodott, és elkezdett annyira zokogni, ahogy, tudom, addig sosem, de azóta se. Ekkor sírt másodszor és utoljára a fiunkért.

Azóta, persze született másik gyerekünk, de azt a kis ismeretlent, sose felejtem el, se én, se Zsóka, amíg élünk.

Na, fölhívhatod már a kórházat!

SZEMLENCSE

Prágába készültem – szemlencséért.

Gyerekkorom óta vagyok szemüveges. Tízéves lehettem, mikor a különszolfézson észrevettem, hogy „mi, mi, mi-dó-szó" az a fiú mellettem a zöldkockás ingében, olyan, mint Tom Sawyer. És elképzeltem, ha én meg a Becky Tacher lennék, és eltévednénk a barlangban, „dó-dó, re-re, mi" megfogná a kezem, mikor az utat keresnénk „dó-dó, ti-ti, lá". Óra után a fiú barnakeretes szemüveget vett elő, orrára illesztette, és mielőtt a kis Benő elkiáltotta volna magát, hogy „pápaszemes kígyó", hanyagul megjegyezte:

– Romlik a szemem.

Istenem, Tom Sawyer, aki ráadásul gyönyörű szemüveget visel! Nem is nyugodtam, amíg nem kaptam én is egyet. Csak az utolsó előtti sort kellett letagadnom a vonal fölött a doktor bácsinak.

Később már nem kellett letagadni.

Mire a szemüveg elkészült, a fiú kimaradt a szolfézsról, a kis Benő pedig fölkiálthatott:

– Pápaszemes, pápaszemes!

Kellett nekem szemüveg?

Kellett. Később tényleg.

Amikor táskámmal és lapos kis szatyrommal fölszálltam a Hungária-expressre, azt mondtam magamban: „Na, Nyugati, most látlak utoljára szemüvegen át."

Bementem a fülkémbe, ahol két férfi nyloningek, kordbársonyok és sörök árairól beszélgetett. Behúzták frissen bokszolt cipőjüket, hogy leülhessek. Ablak mellett volt a helyem. Szatyromat a hálóba dobtam, és táskámból elővettem Katalin verseit. Hogy véleményt mondjak. Lehetőleg jót.

– Mit olvas, kislány? – A férfi mintha mustáros tubusból nyomták volna ki, úgy szétfolyt mindenfele.

– Nem vagyok kislány.

– Oppardon. Most látom a gyűrűjét. Ha megengedi, Egyed Jenő, üzletkötő.

Üzletkötő.

Üzletkötöző.

Biccentettem, hogy rendben, és újra a papírok fölé hajoltam.

– Magácskát hogy hívják? – kérdezte félrehajtott fejjel. Tokája balra dőlt.

– Zsé.

Meghökkent.

– Zsé micsoda?

– Zsé. Csak Zsé.

Megvakarta húsos fülcimpáját.

– Ez van a személyi igazolványába írva?

– Nem.

– Hanem?

– Maga rendőr?

– Nem kérem, nem vagyok rendőr. Az elébb említettem volt, hogy Egyed Jenő, üzletkötő. De amint látom, maga nem híve a társas kapcsolatoknak. Elnézést.

Elnéztem.

Elnéztem volna a szaladó vidéket, de féltem, a tétlen nézelődés újabb csevegésre buzdítja társas kapcsolatokra vágyó útitársamat. Inkább Katalin verseit olvastam, bár nem volt bennük semmi biztató.

Katalinnal akkor kezdtem barátkozni, mikor a gimi kapujában észrevettem, mielőtt kiléptünk volna frissen tornyozott frizuránkkal, hogy leveszi szemüvegét.

– Utcán sose hordom – mondta fensőségesen, mikor látta, hogy rábámulok.

– Menjünk együtt! – javasoltam tisztelettel.

– A férfiak, tudod, nem szeretik a szemüveges nőket.

Tényleg, így sokkal szebbek vagyunk.

Együtt jártunk moziba, ahol csak villanyoltás után tettük föl üvegünket, meg táncolni, ahol nem láttuk, kire érdemes visszanézni. Szerettem vele sétálni. Megnyugtató volt, hogy ő se ismeri föl a túloldaliakat. Mikor aztán anyám barátnői sorra megsértődtek, meg a férfiak se szerettek jobban, mandulavonalú, ezüstkeretű szemüveget csináltattam és utcán se vettem le. Katalin persze szakított velem. Érettségi óta nem is láttam. Most meg tiszta váratlanul elküldte nekem a verseit, merthogy látott a szavalóverseny zsürijében, biztos értek hozzá. Jó vicc.

Közeledett a határ. Egyed Jenő kiment a vécére, s csak hosszabb idő után tért vissza. Vajon mit dugott el, és hová?

Nemsokára jöttek a határőrök, vámosok. Sértő udvariassággal tisztelegtek, papírjainkba pecsételtek, táskáinkba kotorásztak, és elemlámpával

az ülés alá világítottak. Hátha ott csempészem a kisöcsémet. A Csehszlovák Szocialista Köztársaságba.

Idegen föld. Nem látszik rajta.

– Elárulná, mit olvas? – fordult újra hozzám Egyed Jenő.

– Verseket.

Ezt láthatta. Hacsak nem szorult szemlencsére ő is.

– Á, versek! Rajongok a versekért. A napokban fejeztem be Vörösmarty összes költeményeit.

Lapozni kezdtem.

A másik férfi megkérdezte, rágyújthat-e, én megmutattam neki a „nemdohányzó"-táblát, erre kiment füstölni.

Egyed Jenő unatkozott. Én meg hátratámasztottam a fejemet, és lehunytam a szemem. Még sosem sikerült vonaton aludnom. Most se.

„– Te, Zsé, minek neked az a lencse-izé?

– Hogy eldobjam a szemüvegem.

– Ádámnak nem tetszik?

– Én utálom. Utálom, na!"

Szemlencse.

Lencseszem.

Tényleg. Minek nekem az a lencseizé? És minek nekem az a szemüveg? Katalin mesélte még annak idején, hogy a nagyapját egyszer szemorvoshoz küldték. Föltettek neki egy üveget, s az öreg elcsodálkozott, hogy a világ pár méteren túl is látható. Közel járt a hatvanhoz.

Kanyarban rohantunk, a fehér lapok leröpültek a kisasztalról, Egyed Jenő meg összeszedte őket. Meg kéne köszönnöm.

– A vonat már ilyen – mentegetőzött Egyed Jenő a vonat helyett. – Én sokat utazom, én aztán tudom. Én ismerem a vonatokat. És magácska, kedves . . . Zsé, szintén gyakran utazik?

– Először ülök vonaton.

– Ne mondja! És mindjárt külföldre?

Ez mindent megeszik. Mindenevő.

Kis szünet után gyanakodva rámnézett.

– Maga viccel.

Nincs más hátra, mint a töredelmes, részletes vallomás.

– Viccelek.

– Hehe. Jó – és feszengve nézegette körmeit.

Fél tíz. Zsófika uzsonnázik az óvodában, és elmeséli Imre Csabának, aki a barátja, hogy az anyu messze utazott, mert el akarja dobni a szemüvegét. Ahogy én Imre Csabát ismerem, nem megy a fejébe, miért kell a Kavics Zsófi anyukájának elutaznia ezért.

Egyed Jenő hosszú torokköszörülésére fölnéztem. Nem csalódtam. Szólni készült.

– Öö... mit szólna kedves... izé... Zsé, ha reggelizni mennénk? Az útitársunk is bizonyára ezt teszi.

– Nem vagyok éhes.

– Jó magának. Nos, ha nem veszi zokon, magára hagyom kis időre.

Biztosítottam, hogy nem veszem zokon, és mikor inge mandzsettáját kirángatva, krákogva elvonult, a menekülés útját fürkésztem. Én megkockáztatom, hogy visszazsuppolnak. Összekaptam motyómat, és a zötyögő ütközőkön át az utolsó kocsi utolsó kupéjáig szaladtam. Nem tűntem föl senkikinek, a kalauznak se.

Van remény.

Mikor kiléptem a vasszagú pályaudvar kapuján a késődélutáni, vékonyodó napsütésben, eltűnődtem, merre menjek. Vajon melyik utca rejt egy olyan kis szállót, ahol ötven koronán alul megalhatok?

Nem rejtett. Egyetlen egyet se, amerre jártam, csak fényes portálú, drága helyeket, ahol az üvegajtókon bepillogva vastag szőnyegekkel borított, kristálycsillárokkal megvilágított hallokat láttam, bársonyfotelokban üldögélő urakat húszcentis cigarettákkal, és jólöltözött hölgyeket látványos, szép mozgással.

Képembe világítottak a neonok. Este lett. Leültem egy padra, kinyújtottam zsibbadó lábamat, megettem utolsó vajaskenyeremet.

Már nem éreztem magam olyan vagánynak, mint reggel. Nem éreztem magam semmilyennek. Mint mindig.

Vissza kéne menni az állomásra. Ha visszatalálnék. Ha lenne egy térképem.

„– Cseszkóban mindenki tud németül."

Hát nézzük csak! Egy ötvenkörüli néni kéne, egérszínű konttyal a fején, egy néni szarukeretes szemüveggel és magasszárú gyógycipővel, esetleg régimódi kis fekete táskával a karján. Figyelni kezdtem.

De hova lettek a nénik? Elültek már? Persze, rég megitták a tejeskávét foszlós kaláccsal, és most az ágy szélén ülnek hosszú parget hálóingjükben a fülüket piszkálva.

Mi lesz velem?

És ekkor láttam meg a nénit, az én nénimet. Nem volt szemüvege – persze, lencséje van – nem viselt kontyot, hanem rövid hajat, félcipőben járt, csak a fekete kis táska stimmelt, amit behajlított karján, derekához szorítva vitt. Az én nénim volt, nem vitás.

– Bitte schön... – szólítottam meg. Rámnézett csodálkozva és lilán a neonfényben.

– Bitte schön, wo ist das Bahnhof?

Das Bahnhof? Die Bahnhof? Fene tudja. Ettől még megértheti. De csak állt, nézett rám, ahogy fiatalemberek lepkegyűjteményét nézte hajdan, vonogatta a vállát, és most meg ő mondott valamit, amit én nem értettem. Nem csoda. Csehül mondta. Esetleg szlovákul. Vagy csehszlovákul?

– Sztancija, sztancija – ismételtem, de csak a fejét rázta.

– A fene egye meg, nem érti? Állomás, állomás, ez igazán nem nehéz!

Elmosolyodott.

– Magyar? Tudom kicsi magyar. Laktam Kassa.

– Na végre! Az állomást keresem.

– Elektricska – mutatott a villamosra.

– Nem elektricska. Vonat. Si-hu-hu!

– Co, co, elektricska, numero – és fölmutatta négy ujját. Végre megértettük egymást. Négyes villamos.

– Na szkledanu – köszöntem el. Ennyi cseh tudással jöttem. Könnyelműség volt.

– Na szkledanu – énekelte szép dallammal, mélyen kezdve és legalább hat hanggal följebb befejezve, az „u"-t hosszan kitartva. Mindig értékeltem a szép dallamokat.

Tizenegyre értem az állomásra. Még sose éjszakáztam ilyen helyen, de reméltem, nincs már túl korán ahhoz, hogy föltűnjek. A gyerekváróban telepedtem le, ez volt a legtisztább, legcsöndesebb és legveszélytelenebb. A padokon srácok aludtak, mellettük ülve bóbiskolt egy-egy felnőtt. Pogácsaképű fiatal nő mellé ültem, aki gyerekét szoptatta. Zsófika jutott eszembe. Nekem nem volt tejem. Egy ideig néztem őket, az asszony észre se vett, aztán ráborultam a zöldre festett asztalra, persze, előbb le kellett venni a szemüvegem.

Ezzel voltam torkig leginkább. Ezzel a szemüveg rakosgatással. Hol le, hol föl. Mosakodásnál le, utána föl. Szempilla göndörítéskor le, aztán föl. Csókolózom? Le! Már nem? Föl! Nem csoda, ha elegem van. Tehát biztonságba helyeztem, majd karomra hajtottam a fejem és egyből elaludtam. Hogy tényleg aludtam, azt abból vettem észre, hogy fölébredtem. Ezen igen elcsodálkoztam. Régóta még ideális körülmények között is nehezen alszom.

A csecsemő az asztalon feküdt, anyja melléje borult, kezével szorította a pólya szalagját, és még álmában se nyílt szét az ökle.

Rátettem lapos kis szatyromat az asztalra, és megint csak később lepődtem meg, mikor a megafonra fölébredtem. Aki fölébred, az előbb el is aludt. Logikus.

Hát így töltöttem ezt az éjszakát, egyetlen pályaudvari éjszakámat, elkábulva és minduntalan fölriadva, nyomasztó álmokkal küszködve.

Lassan kivilágosodott, megkezdődött a nyüzsgés. Én a mosdóba men-

tem, dideregve arcot, fogat mostam, aztán visszatettem fogkefémet a hálóing mellé.

Aztán megreggeliztem, térképet vettem, és kikerestem a Male Stranskét. Elég messze volt, de gyalog vágtam neki, iskolába szaladó gyerekek, kosaras asszonyok, megfontoltan lépkedő, vagy méltóságot feladva loholó emberek között. Villamosok csörömpöltek el mellettem.

Jó éreztem magam a frissen mosdatott városban. Néha hátravetettem a fejem, hogy megnézzek egy templomtornyot, néha bebújtam egy boltíves kapualjba – de alapjában véve nem érdekeltek se a templomok, se a szép öreg házak. Nem nézelődni jöttem.

Fél kilencre értem az óvárosba. Az üzlet pici volt, kovácsoltvas cégére kakas – miért éppen kakas? – és csak kilenckor nyitott, mint a jobb helyek általában.

Uramisten, itt fogok páros lábbal ráugorni! Még ma!

Türelmetlenül ténferegtem, közben egy térre értem, nagy szürke kövekből épített templom állt ott, amit ismertem már képeslapokról. Turisták mászkáltak, kezükben ismertető. Olvastak két sort, fölnéztek. Kősisakos zömök torony? Megvan. Bélletes román kapu? Megvan. Óratorony? Ez az. Beleltároztak mindent.

Máskor én is elbámészkodtam volna, de csak egy célom volt most, megszabadulni a szemüvegtől, az állandó félelemtől, hogy eltöröm, és hónapokat várhatok rá, hogy sose találom, hogy mindig mocskos, mert Zsófika nyalogatja. Ezért nem izgattak most a látványosságok.

Mire visszaértem a Male Stranskére, a bolt már nyitva volt.

Nem, nem fogok rálépni. Lassan nyírom ki, mint rutinos hóhérlegény. Gyöngéden szembenézek vele, bal szárát a jobb kezembe, jobb szárát a bal kezembe, és óvatosan húzni kezdem széjjelfele. Először egy apró roppanást hallok csak, ahogy az üveg megreped, aztán, ahogy eltökélten és csillogó szemmel feszítem tovább, recsegni fog, mint a csont, végül az a kis félkör a két üveg között elpattan, és sarkam alatt szilánkok karistolnak.

Harang kondul az ajtó fölött, mikor beléptem. Nyírottszakállú ápolt úr köszönt rám, és én szégyelltem piszkos szandálomat.

– Bitte schön, ich möchte ein Gel-Kontakt-Brille.

Többszörösen összetett mondatban, gyönyörű bécsi kiejtéssel válaszolt. Egy-két szót azért megértettem belőle. Várakozva nézett rám, nem tehettem okosabbat, elővettem a receptemet. Megnézte, aztán sajnálkozva közölte, hogy nincs. Dehogynem, nekik van ilyen, én tudom. Igen, igen, van nekik, de az én szememre való nincs. Az lehetetlen. De bizony, borzasztóan fájlalja, de ez a helyzet. Még a két karját is széttárta, hogy lássam, milyen lehetetlen. Üres fejjel toporogtam ott, de nem volt több mondanivalója, csak a kezét lengette együttérzése jeléül – hát kimentem.

Pici szél fújt, mintha rendelésre jött volna, a kakast is meghimbálta a fejem fölött. Milyen jó lett volna mellé kötözni a törött ókulámat! Cégünk reklámja.

Bőgni szerettem volna. Vagy valamibe jól belerúgni.

Amit erre Ádám mondani fog! Nem is fog szólni. Röhögni fog teleszájjal, húsos nyelvét forgatva, szürke fogait fitogtatva. És Zsófika, meg Imre Csaba se érti majd, miért nem dobtam el a szemüvegem. Azért eldobhatnám. De hát látni akarok. Még egy darabig.

És most mit csináljak? Mit csináljak a pénzemmel, a majdnem ezer koronámmal? Ezen egy egész lakosztályt kivehettem volna akár a Grand Hotelban is, és félméteres cigarettákat szívhattam volna a hallban.

Bóklásztam az utcákon, most már pillantásra se méltatva a templomtornyokat és kapukat.

Ezek itt becsaptak engem.

Ezek ide idebolondítottak engem. Potyára.

Nagy, széles utcára értem, tegnap már jártam itt. Térképemről kiderült, hogy ez a Vencel tér. Egy utca, ami tér. Muris.

„Madarska Kultura – Magyar Kultúra" A kirakatban lemezek, Bartók, Kodály, cigánynóták, meg könyvek, Krúdy, Móricz, Ady. Na, itt talán okosabb leszek.

Bementem, magyarul köszöntem, magyarul viszonozták. Ez jó volt. Ez a magyar szó. Kérésemre egy nő föltárcsázta nekem a nyírottszakállút, hosszan beszéltek, csehül persze, – vagy csehszlovákul? – végül közölte, az a baj, hogy nem elég rossz még a szemem. Majd három dioptrián felül. Ha azt túllépem. Egész megvidámodtam. Csak fél dioptrián múlt. Eljön még a szemlencse ideje.

De mit tegyek a vagyonommal? Haza mégse vihetem.

Valami haszontalanságra kéne költenem. Mondjuk egy nagy kristálycsillárra, amit a csomagmegőrzőben felejtek, vagy sikkes mozdulattal a villamos elé ejtek. Elképzeltem a csörömpölést, a szörnyülködést. Egy valódi kristálycsillár nahát! Tetszett a dolog, de akkor gyerekholmit láttam meg egy kirakatban, így hát pénzem felét otthagytam sapkákért, cipőcskéért, csöpp kardigánért, és egy pirosképű, pöttyösgatyás rongybohócért. Aztán kordbársony nadrágot vettem Ádámnak, magamnak. Mindehhez kellett egy bőrönd is, vagyonom romjait pedig egy drogériában hagytam arckrémért, kőpúderért, és egy igazi rozsdamentes szempillapöndörítőért.

Mindig így járok.

Megint az állomáson kötöttem ki. Szerencsém volt, félóra múlva ment vonat. Helyjegyet ugyan nem kaptam, csak tíz nappal későbbre. Megvettem azért, mert tudtam, anélkül nem enged föl a kalauz, és frissen vásárolt ra-

dirral, meg a golyóstollammal meghamisítottam. Kicsit piszkos, de aznapra szóló, klassz kis jegy lett belőle.

A helyemen persze ültek, reklamáltam is fölháborodva, de mindenki tudja, – aki nem először ül vonaton – hogy gyakran adják ki duplán a jegyeket. Leültem azért máshova, és mikor a hely gazdája megérkezett, ő is máshol kereskedett.

Éjfél felé értünk Pestre, fél egy múlt, mikor elővettem a lakáskulcsom. Tartottam tőle, hogy valami kínos jelenetben lesz részem, de úgy látszik Ádám rendesebb, mint gondoltam, mert egyedül aludt a heverőn.

Bávatagon nézett föl a világosságra, és egyáltalán nem örült nekem.

– Mi van? – motyogta.

– Nem kaptam kontaktlencsét.

– Ugye megmondtam – és anélkül, hogy megvárta volna, míg hozzálépek, befelé fordult, karjával beárnyékolva a szemét.

Leoltottam a villanyt, átmentem Zsófikához. Nem ébredt föl, mikor megcsókoltam, és kihúztam hasa alól Kati babát, csak dünnyögött valamit.

Aztán kimentem a konyhába, kinyitottam a bőröndöt, kezdtem kipakolni a bársonynadrágokat, a gyerekcuccot, a pöttyösgatyás rongybohócot – közben bőgtem, persze halkan, de bőgtem, mint a fene.

NAPALM

Életünk regénycsatái csöndesülnek.
Szétszélednek a hősök és az utak.
Csak mi ülünk itt ketten-hárman a hajdani sokaságból –
szemünk parázs, a szánkban alvó cigaretta.
Északi fényben ázó hajunk fakón omlik a tarkónkra.
Fáj ez is.
Árnyéktalan tárgyak közt, hideg szobákban
sírva várakozunk.
Újraformálni elrontott szavainkat?
Másként ébredni hajdani reggelen?
Mindez már képtelenség.

*

Az autózúgásban tisztán hallani
messzi fák jajongását.
Lebombázott tájban fülsértő méhek
fekete mézet gyűjtenek.
Mint az álom, szivárog a könyörtelen, fekete lép.
A kígyók megsülnek a homokban.
Korallszínű fotelekben üldögélünk
elpárolgott tengerek fenekén.
Álmunkban csecsemők sírnak föl riadtan álmaikból.
Üres éjszakákra csordul a fekete méz.
Áthatolhatatlan, hideg, fekete
álmaink kövülete.

*

Föl-le zúg egy elsüllyedt cirkáló
üres teste.
Gorgó halott sörénye öleli körül:
élettelen kígyó-varkocs imbolyog.
Partraszállás után a mozdulatlan táj.
Minden bokorban gépfegyveres csontváz.
Levelek árnya a tüdő helyén.
Ősi háború a röntgenképeken.
Rákos az emberiség – írták tegnap még
a szabályos időközönként megjelent lapok.

☆

Karosszékben szunnyadunk már:
örök tengerészgyalogosok.
Századunk koradélutánján
nincs miért hazamennünk.
Leadunk még egy utolsó sorozatot.
A következő őrjárat
kilencezer-kilencszázkilencvenkilencben.

HAJÓ

Tulajdon súlya húzta le
mielőtt felvonhatta felségjelvényeit
Fényre táruló ablakok
redőnyös éjszakáiban
tompa huppanással
a kongó mederfenékhez úgy verődött
hogy a tengerészek sem hallhatták a zajt
Álmukban – örök felfedezők –
tengeren hajóztak
ismeretlen tengerek felé
A hajók pontokká zsugorodtak
a partok szüntelen távolodtak
víz alá hanyatlottak
Messze fent tekergőzött a láthatár
Mire valaki megálmodta
a csupaszárbócú hajót a tengeren
végleges csend honolt a víz alatti völgyeken
s az álom is más alvóba költözött

Hol szemtől szemben éled és porlad az élet
élet a halált sohasem látta még
– túlélve – úgy mint az a tengerész
aki virradat előtt
mikor senki sem láthatta – partot ért
s a fák között nyoma veszett a fűben
Ki látta a hajó kincsetérő terheit
s ki váltott valaha szót
eggyel is az odaveszett matrózok közül?

MODELL

E monoton ismétlődő végső hátrahőkölés
a csontok üregébe fészkelő tudatlan férgek elől
sem tudta megkülönböztethetővé tenni
az agyagfalba ivódó arcú páriát –

Amerre vonásait az ecset követte
a vászon helyén ürességet támadt
S az üres festőállvány is hamis
vesztőhelyszerű tereptárggyá vált
a mindig hiányos dimenziójú műteremben.

ARCOD

Vonatablak-keretben
él az első arcod.
Évek robajlanak
mögötte tűnő tájként.

Szétfoszló bozót.
Fűcsomó. Alagutak.
Távolban csellengő alak.
Hajnal. Alkonyat.

Állomások egymásutánja.
Jelzők: tilos! szabad!
Váltók. Tolatások.
Holtan hanyattfekvő árok.

Országhatárok.
Kényszermegállók.
Utak. Sinek. Sinek. Utak.
Szabdalják arcodat.

MIT LÉPNÉK?

Most, hogy tizedszer –
utoljára kérdezem,
és kiváltképp, mert már huszadika van,
kapható-e a SAKKÉLET márciusi száma?
Ezt a számot – mivel huszadika van –
husz napja várom.
Azt hallottam ugyanis,
hogy éppen most, márciusban
30 éve halt meg Capablanca, kubai nagymester,
a harmadik világbajnok,
és ebben a számban közlik játszmáját,
amelyet Morrisonnal játszott Londonban 1920-ban.
Már régóta keresek egy jó játszmát,
amelyben a vezérindiai védelem
az egész játszmában érvényesül,
mert én is a vezérindiai védelemmel akarok kísérletezni,
és nem ismerem pontosan a királynő helyzetét
ebben a játékban.
Bizonytalan vagyok.
Hogyan védhetném magam.
(És miért éppen a Vezérrel,
akivel ott elől szeretek játszani,
a 6-os vonalon túl.)
Persze ez nem mániám,
de ha lehet, a királynővel támadok.
Már régóta keresek egy jó játszmát,
amelyben a vezérindiai védelem
az egész játszmában érvényesül,
és amit itthon, a szobámban éjszaka lejátszhatok,
mert itthon játszom éjszaka – egyedül.
Egyedül játszom, mert már nem akarom
ellenfelekkel ámítani magam.
És mert egyre távolodom partnereimtől,
és hovatovább csak a SAKKÉLET-re szorítkozhatom,
végre egyetemes ismereteket akarok szerezni
erről a védekezési módról.

Már minden újság megjelent.
És minden folyóirat.
Nincs miből, és nincs mit idéznem.
És nem lépek.

Mit lépnék?

1972

BANÁLIS

amikor kiürül a kamra,
a pénztárca üresen ásít,
és amikor a szerelemben is
föléd kerekedik a másik,

amikor melletted csak
hóbortos árnyékod marad,
örökös sétára indul nélküled –
anyád, apád is fölad,

amikor a nemkívánt holnap
a tegnapnál csak rosszabb lehet,
amikor rádöbbensz:
elveszett mindened,

amikor nem akarsz fölébredni,
menni és maradni sem –
állsz üres tükrök előtt,
és mosolyogsz fölényesen.

NOTRE GÉNÉRATION

a hasonlat szomorúsága

a hasonlat szomorúsága

a hiányos ige szomorúsága
a hasonlat szomorúsága mint mikor
mint mikor

a bálnák partra úsznak

SZORÍTÓBAN

Az ütés félúton abbamaradt
(Önáltatás csupán –
a közönségé is)

Az ellenfél
mindvégig ütéstávolságon kívül
tartózkodott – Ilyenformán
(mint láthatja az olvasó
az első menet érvénytelen)

Majd
a másodikban vagy a következőkben –

– – – – – – – – – – – – – –

Az óvást
a mérkőzés tisztaságáért
esetleg a
befejezetlen mozdulatért
itt kérjük feltüntetni

SZEREP

már régóta ki-bejárkál a
véletlen
s e lassú menetben eljuthatunk a lap széléig

(csak semmi lelkesedés)
(mindig a szerep szerint)

– nem tudom megfigyelte-e kedves
a jelzés a fontos s ilyenkor
belenézünk a másik abbamaradt arckifejezésébe

meg kellene próbálnunk mégegyszer
az utasítás szerint

ENNEK A NAPNAK IS VÉGE

(rézmetszet – Manlius papíron)

legtávolban a hegyek fölött íves vonaltöredé-
kekkel egyszerre nyitott s lezárt szem-
határ – jelzéseként valamely véglegesnek
szánt mégis oly bizonytalan kézmozdulat-
nak
a völgyekben falvak folyók városok
hirtelen ugrással a kép előterében – mit is
tévedhetetlenül igazolnak a felülről pár-
huzamosan eső fény-nyaláb vonalak – kissé
befelé tartó félkaréjban okos tanácskozás
s ha az arcokon végigtekintünk is – rezzenéstelenek
s mint látható az önkeretes ablakon által
kinn a mezőn a műhelyekben szorgalom
és munka
s nem különben az esti harangszó után mikoris
a nap hátralévő részét foglalatosságokkal
töltik ki ezzel ki azzal

*

mielőtt elfordítjuk a zárat gondoljunk a tá-
vollevőkre az úton rekedtekre a kívülma-
radókra és gondoljunk azokra akik helyettünk
is gondolkodnak

TANULMÁNY-VÁZLAT

(szavaink félénken)

szavaink félénken csápolnak emlékeink
és képességeink szerint kötődünk múltunkhoz
e védekezésben magunkra ne maradjunk

és változó természetünk csapdái oly igen
bonyolultak sem minthogy győzhetjük
elmével
s miképp magunk irányában hasonlóképpen
másokhoz legyünk elnézőek
mivel hát látnivaló a menekvés útjai
s a mögöttük rejtőző szabadság
áldozatot követelnek

*

(mert hogy is ne bízhatnánk)

mert hogy is ne bízhatnánk értékitéletünk
tökéletesedésében föl-alá rohanva szűk
terünkön formáljuk a hiányzó láncszemeket

azidőneismétlődjékneismétlődjékneismét-
s mi több a legkisebb hiba-valószínűséggel
melyen átlépve a zavaró jelek
energiája ellenőrizhetetlen tévedéseket okozhat
csakugyan
hol önmagunkba való száműzetésünk
csak a kezdet

ÜZENET

nem is volt az
igazi beszéd – hanem mint alá-
festő zörej (a zene és az embe-
ri hang határán) amely látszó-
lag engedékeny a képzelet szá-
mára

aztán újból
(mégiscsak beszéd volt) most már
elcsúszva egymástól az artiku-
láció és a jelentés – mintha
saját hiányába markolva maga
alá temetve felhangjait

már a
hang és a fény azonos hullám-
hosszú rétegeiben – egyre
szabálytalanabb időközökben

üZeNeT
a merülő hajóról
a legkisebbről

A KÖLTŐ ÉS ÁLLATAI

nem kereste a mutatványosok
kombinációi mögött az eltanult mozdulatokat
sandatekintetű korcsok futásait látványosságnak
vélte ha olykor felködlöttek is előtte a
szavannák elhamvadt fényei

mindössze egyszer jött ki
sodrából mikoris rászólt az etetőre az
óriás adagok láttán „– Azt az oroszlánt
kicserélték macskára!"

„– Mégis érthetetlen az
eltört-gerincű lovak vonaglása szólt
visszaemlékezve érthetetlen –"

(RÉSZVÉTLENÜL)

részvétlenül
eltereljük a szót
talán
egy másik életünkre tartogatva
de kibetűzhető lesz-e mindez
elkövetkező emlékezetünkben

TÉLI TENYÉR

1. Szarvasok vonulnak: Véres a szemük
Szél kotor havat patájuk mögül

2. Az ártér különc szobáit a szél takarítja
Nekiiramlik mint a gabonatűz megszaggatja
Az égerfákat s a vadhajtók foltos bekecsét

3. A telepről kehes cigányok kosztatnak alá
Az ágakra fagy leheletük hagyma-szaga
Jőnek becsavart lábú deszka-asszonyok
Zsákjukban viszik disznóölések maradékát

4. Barátom:
Ha kiteszed: Megfagy a gyermekkéz
Széttörik ínpálmára jeges húsra és csontra.

KÁNON-ÖTÖS

1. Az Ősz itt fátyol-város
A rés keskenyedik
Fedőszárnyát felpattintja a bogár
A pókhálóban cseppé gyűlik a nyirok:
Élünk

2. Bokrok fogasán a köd fennakad
Hosszan nyúlik le majd elenyész
A tollak közt fedetlen vergődő testre
Rácsap egy fogazott recéjű kéz

3. A téves fuvola-hangra rábólintnak mindig
A kis-országokba falazottak
A szűk fehérre meszelt barlang-házaikban
Ha sercen a mécsbél – Azonnal ellobban

4. A régi sírokra visszavezet a bánat
S a gyantás vonó begyújtja a tájat
Megjavítja mérlegét a hazatért fogoly
S tépi a ráspolyt az élesedő vason

5. Majd a gyertyás körmenet jön halott
Maradékaik test-tájékaik tiszteletére
Hol a rojtos mennyezet alatt
A másodvetés papjai mennek.

BELSŐ HIDAK

1. Mikor a dér fiókáit tereli le a havas alján
   A lószerszámot viselő hajnal
   Kiállni képtelen vagyok a csillogó mezőre
   Hogy világnak kiáltsam a szerelmemet

2. Alig néztem fel az égre: Elmémben
   Máris tövig égnek a holnapok
   S kérdezem a tótól: Ki vagy te
   Bőröd oly érdes és hólyagos
   S nyakad mit lila érgallér tetéz összenőtt a
   Nappalokkal: Igy tudsz fájni másoknak is

3. Nézem az embert ki megtömi az ágyút
   S holnapra hosszura nő testén a rizs
   Onnan jöttek ők hol az ébredők beleokádnak a folyóba
   S kiöregednek a megkövült bánat papjai

4. Mondd:
   Tudnál-e folyó lenni vagy máglya
   Tudnál-e szépet táncolni a hegedű vonóján
   Ha az utcáról sebekkel vág haza a szél

5. Igy korhad el:
   Pillék nézik: Megbecézik
   Szertefoszlik a gyökerek közt a
   Halovány a Halványabb a Leghalványabb.

1. Nézd: Te vagy
Szemed látásra fogant
Mélyeden a gyöngy: Szellemi kiválás

2. Nézd: Te vagy
Nem kettő s nem három
Csak Egy: S nem huszonhárom

3. Egyedül vagy a világon.

ÉJJEL

a lámpa lekattan
fénytövis surran
    a sötétbe
falhoz tűzi
    az éjszakát

bolygó keret koccan
    képek üvegéhez
s a bronz-Buddha
    lehajtja fejét
pillája
    tágra nyílik
szobrok úsznak
    zöld taván
vízre se szálltak
partot se érnek

TALÁLKOZÁS

felbukó nap tüzében vársz
    hulló szárnnyal
    s kövekkel egyidősen

kezed oszlophoz ér
    lüktetve bomlanak szét
    a márvány erek
árkádok fehérsége borul rád
    nem látlak a fénytől
    nem hallak a csendtől
hívom az éjt
szólítom a hangokat

    ha mozdulsz
a csarnok mélyén
konduló árnyak felelnek

BALLADA

I

holnap
erre jársz majd
egy pillanatra
lomb mögé hív
az emlékezés
lélegzeted
lüktető ágamra szédül

bármerre lépsz tovább
előtted
s mögötted
az út már felgöngyölítve

házad
társtalan falak
kidőlt ablakom magánya
összekulcsolt kezünk
mész és kövek között

II

zárt ajtódat őrzöm
te másfelé jársz
lepled falhoz ér
a csarnok belezendül
lábadban
lépcsők omolnak
vár fokán hívsz
magadhoz húzol
kiáltásom
torkodba hull

III

porladó csend
    est holdsötétje
görnyedt fatörzsben
    fújtató odú

lélegzet nélkül alszom
    elillant a fény
    homlokom mögül
ajtóm kitárva
állsz előtte
    s az óra
dermedt lapjára meredsz
    árnyékod
válladon csüng
    pillád
szobámra zárod

nem jön az éjszaka

IV

a tenger megindult
    lemálló partföveny
    tátongó meder
a hegy mögött
    későn jövők dobognak

ringó csónakomban ülsz
    messze a fénylő éj
    s még messzebb
    a nappal sötétje

    kezemben tört ág
szádban
letépett gyümölcs harapása

CODA

ujjadról a gyűrű
súlytalan legördült
már pihen
az emlékek
készülő asztalán
peremén
két idő
fénytelen
körbejár

MEDALION

Homlokív Derékig süllyedt
Pillák terpeszbe feszülten
Szájba gyűrt csend Huroksötét
Mécs-szemek bordák ablakában

SZOBOR

I

zárt ablak
falon csüngő karok
sarokban szunnyadó fej
fölmeredt törzs
várakozása

éjt faló völgy
alvó csillag
horpadt domb mögött

feszülő ajtó
egynapos lelkek
résnyi sikolya

fénybe fúrt homlok
kerengő sötétség

II

véső koppan

lehántolt pillanat
nyíló tenyér
a redők mélyén
duzzadó ököl

hét arc a kőben
nem szabadulhat

III

karok hullnak
mozdulat menekszik
arc gördül eléd
mögötted tekintet őrködik

ujjaidban
csonka test egésze
félig nyílt ajak
szó
megfejthetetlen

IV

barlang tárul
mélyén holdkorong lebeg

öledbe dől az éj
ráhajolsz
felizzó homlokod
kősötét kezedben
húnyt pillád mögött
a nappal
feketén lobog

DANTÉHOZ

A ravennai San Francesco
altemploma előtt

égő lábad nyoma
tenger ölébe mosódott
forró leheleted
dermedt tükörré oldva
csillog alattunk
makacs tekinteted
oszlop törzsén tapad
s a tér kongó bordái
még visszhangozzák
lázas kérdéseid

de hogyan adhatsz jelt
nekünk
mig múltunk szűk árkában
felnyögő köveknek feszülve
egymást fojtogatjuk?

A HAVIHEGY TÉLEN

a dermedt toronyablak
önmagába néz
dong az ősz még
harangköpenyben
s lehulló emlék
az alvó félkondulás
a ködsátor
szunnyadó árusok
palástja
a szikla
suttogó gyerekhang
a pára
rádpergős gyöngyfüzér
álmatlan mészkagyló
a templom
bent
születésre várók szorongnak
kint
elvetéltek serege gubbaszt
a fal tövén
hajlott lépcsők szegletében
a holnap fészkelődik
jég vájta völgy házai alól
a tegnap kapaszkodik feléd

JÖVENDÖLÉS

bogár szédül
    lámpád üvegére
tengermélyről
    csillag közelít
alvó kavics ring
    kezedben

mikor felszáll
mire partot ér
mikor álma
    öledbe hull

találkoznak

ÍTÉLET

kutyacsaholás
borzolja az éjszakát
micsoda ítélet
miféle nemzet
árad a vérünkben
lappang a testünkben
(királylány
kincsem)
esőhárfán
tulipánlány játszik

JÓL ÉRZEM

jól érzem magam itt
e szennyszagú szélben
varjak röptét némán figyelem
dőlt vitorlás bárkák
úsznak képzeletemen

rikolt a pirók
párosan suhan
rebbentve emléket álmot
őrzi a valós világot

LÁMPÁSVÖLGY

rőtszárnyu mesék
és diófák álmodnak öledben
Lámpásvölgy
boszorkány méri posztóját
fekete kanca csillogó háta
a föld

medvetalpú
nehéz csillagok égnek
alszik a folyók mélyén
az ének
és szebb dallamot épít magának
éjszaka jön lábujjhegyen
halál vele szellőt üzen
asszonyárnyékot álmodik
az útra a Hold
ne érj hozzám kedvesem

PARLANDÓ

ez az este is milyen
ujjaid hegyén paradicsommadár énekel
s földrészt ölelek ha veled alszom el
még mindig a tömjén
szád íve tejködön átható
s mi kettő volt már szét nem bontható
illatod ehető friss gyümölcs
homlokodra almavirág permetez
áttetsző könnyű kék eret
az éj halántékát éles tőr kaparássza
életünkre így tör féltékenység önzés
csapdát állítottak nekünk
minden utcasarkon
minden vakító kirakat mögött
s most leshetem hogy eljön-e még
mint azelőtt az ékestollú némaság
lemállik rólam mint a vakolat
csókod kézfogásod
tudom csak az lázad ki önnön értékeit
tisztán látja
hát ezért szólok
ablakom alatt egy fényes kavics –
ma éjjel lezuhant a Hold

ANDREJ RUBLJOV

az apostol a halszemű bölcs
meggyötört tekintete
s homlokán a ránc
zárt kolostor
de része az egésznek

a festék az ecset
a csepürágó
a repülni vágyó
üzenetét őrzi
mint palackban az írást
s majd partra veti

ha kedvesem szemében
a múlt hálóját felfedem
tudom Andrej
ma veled alszom el

JEREVÁN

hátam mögött éveim nyöszörögnek
és menedéket nem találnak
sem szép szemedben
sem poros utak kőszentjeinél
fölém nőnek a fügefák
karcsú szél támad
és árad egyre árad a magány

ó te város hogy kívánlak
vésett kőoszlopaid most árván merengnek
utak csatornák
hieroglifák tekervényei
forduljatok felém

LESZ MAJD ÁLMOD

pincék sora
türkizkapus délután
lobogó szél a szerelem
kiold kendőt hajfonatot
s kezemet lebontja
ha rád omolna féltőn
lesz majd álmod
asszonyod is
köved fiad
nélkülem is
világító falú házak
térdepelnek imádkoznak

OLYAN LASSAN

olyan lassan alig érthetően
mig a márványlapon láthatóvá
élesül az erezet
felnő körülöttem a világ
s határt szab a képzeletnek

elindult egy mozdulat
s útját ha bejárja
önmagába visszatérve
hullámot vet a térbe

a tükrözött s a való anyag
között feszül a lét
s a kettőt bennem összezárja
a szerelem némasága

A JEL

a jel és jelzett között
a kapcsolat
egyszer majd kinyílik
kibomlik az értelem
mint filmnegatívon
a pozitív elem
az igazán szabad földek
szőlősorokkal rendezettek

A PÉCSI MŰHELY ALKOTÁSAIBÓL

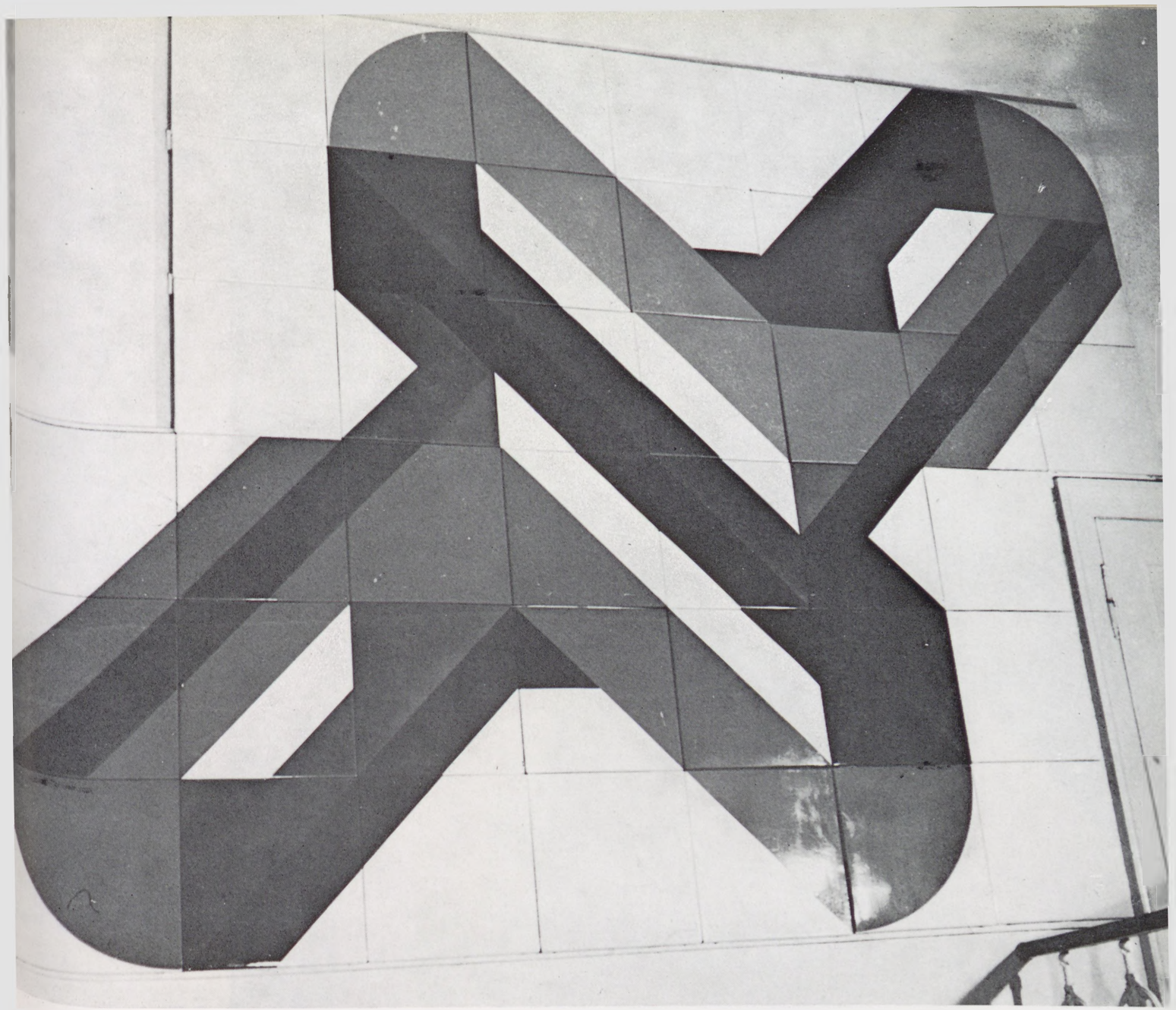

Ficzek Ferenc:
Zománcfal, 1972.
270 x 360 cm
Megye utcai fiú nevelőotthon

Ficzek Ferenc: Ajtónyitás I., 1974

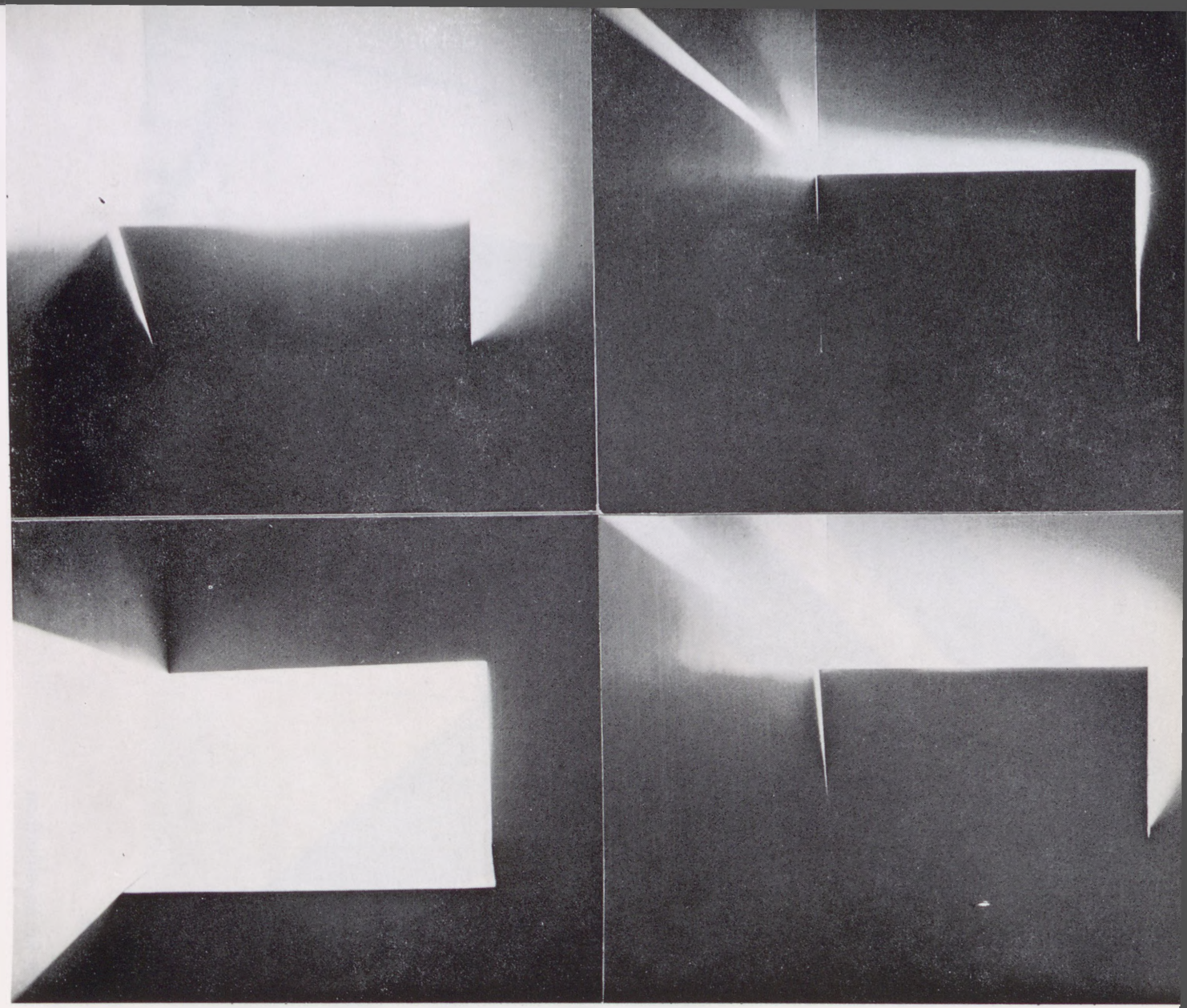

Halász Károly:
Zománc, 1971
90 x 90 cm

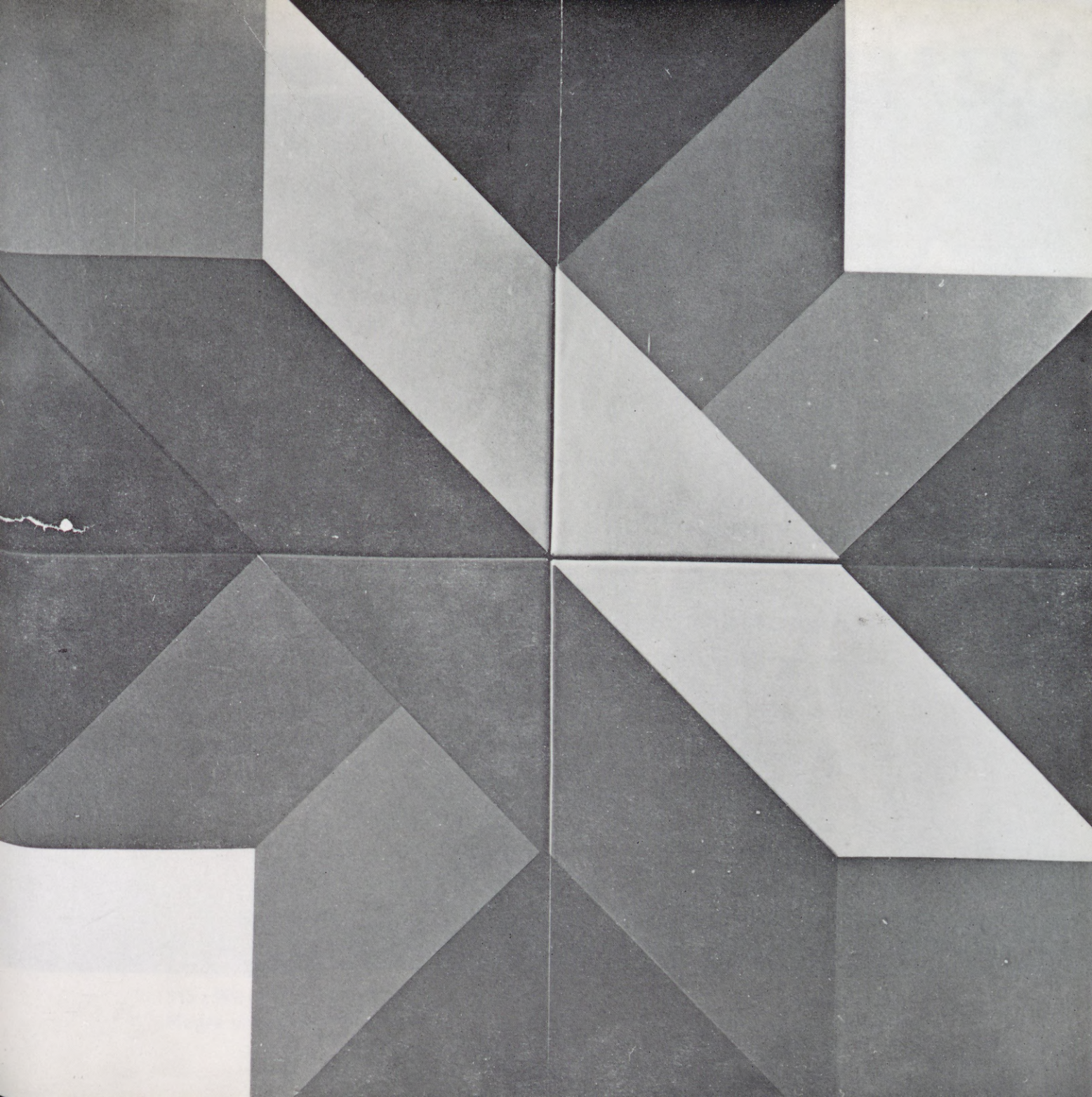

Halász Károly:
Modulált televízió, 1972

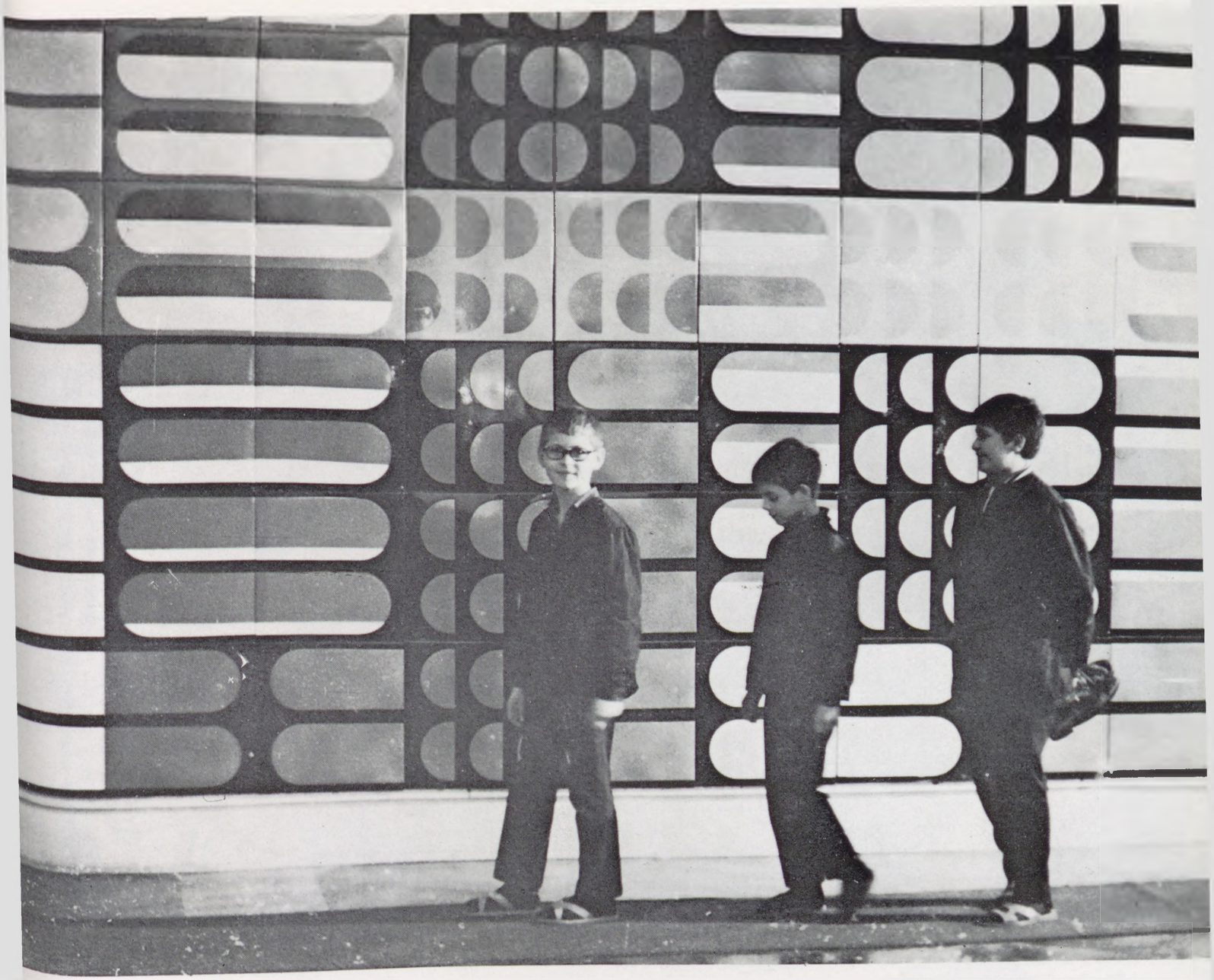

Kismányoky Károly:
Zománcfal, 1972
315 x 900 cm
Megye utcai fiú nevelőotthon

Kismányoky Károly:
Grafika, 1973
59 x 84 cm

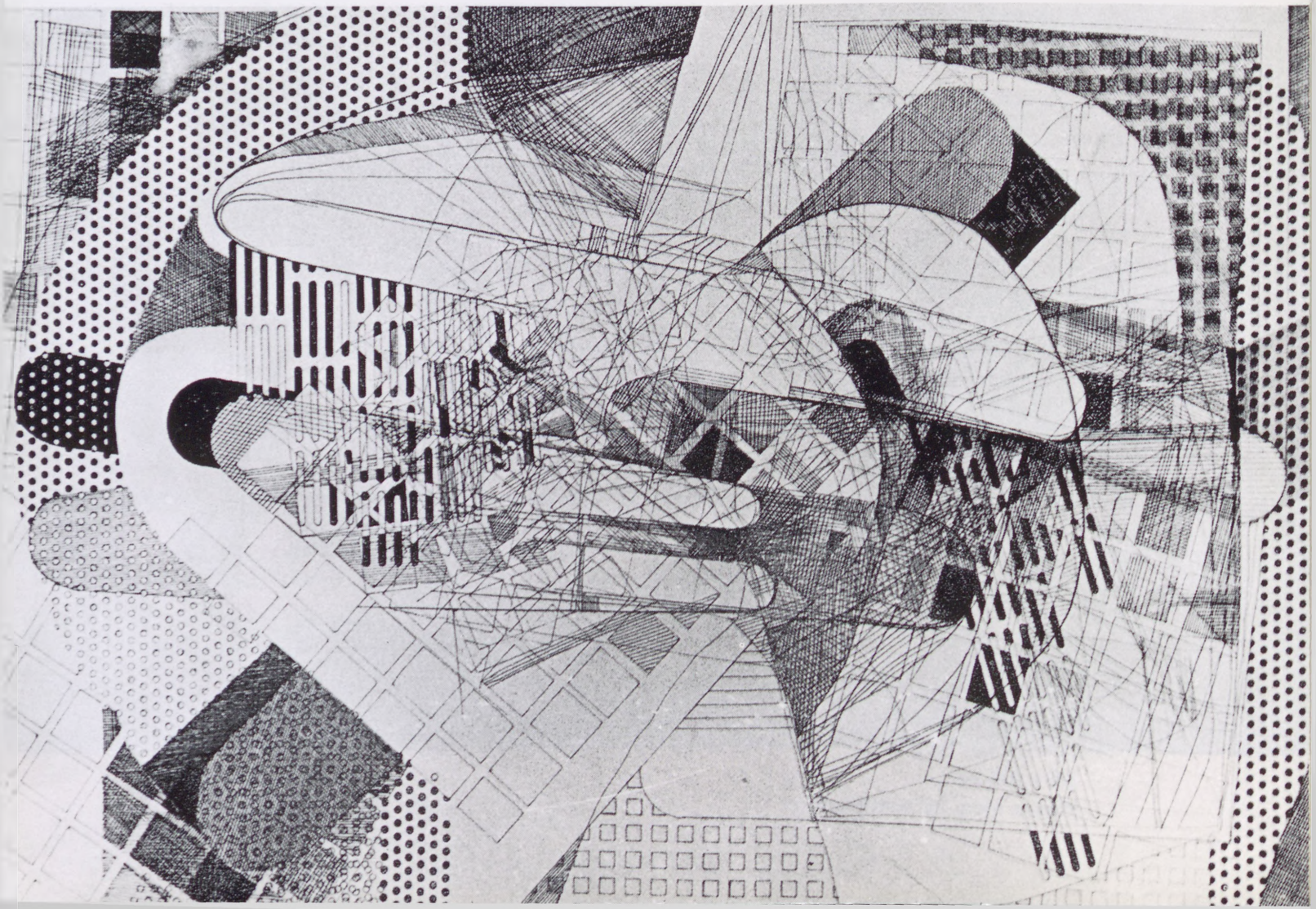

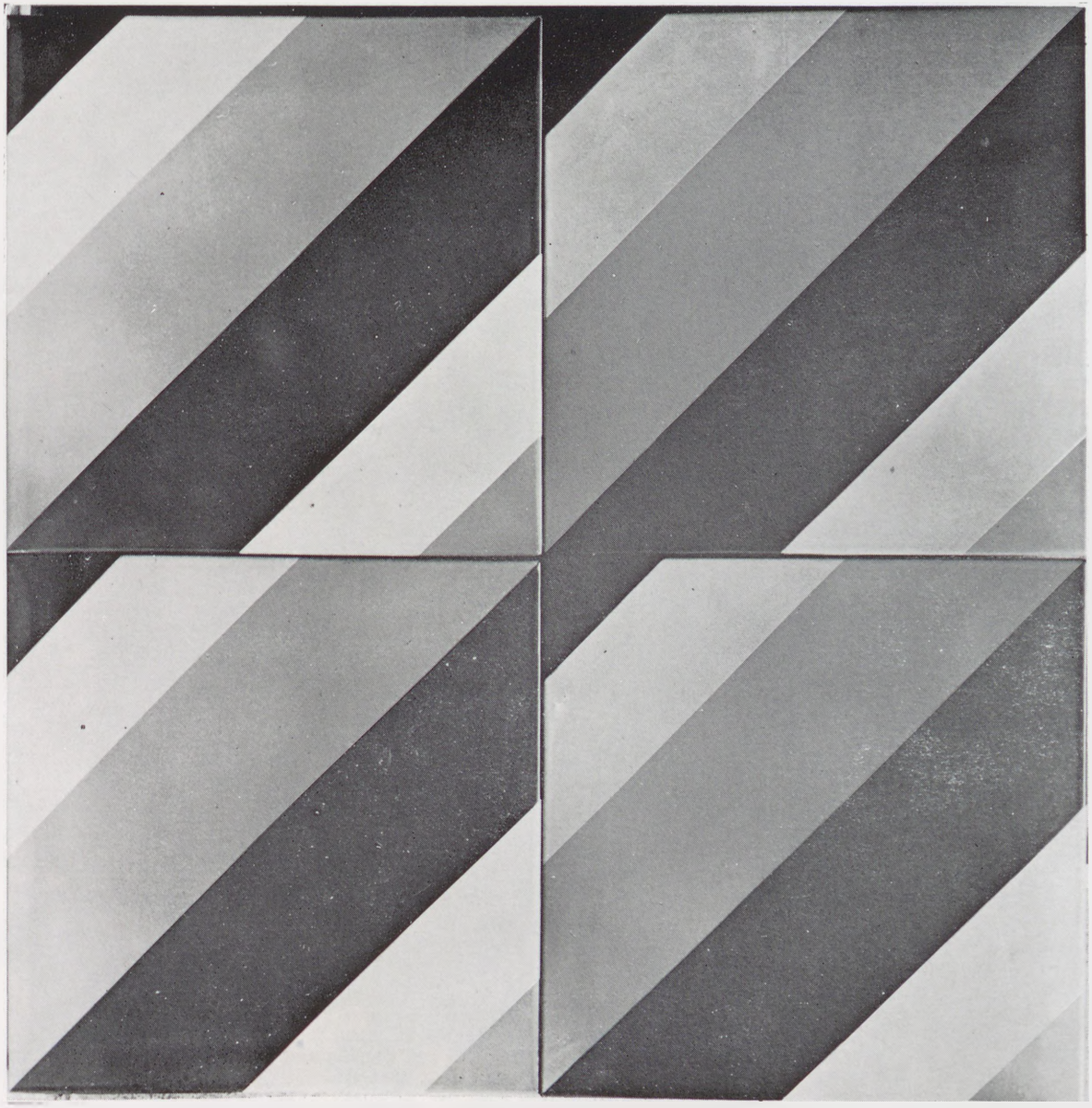

Pinczehelyi Sándor:
Zománc, 1970
90 x 90 cm

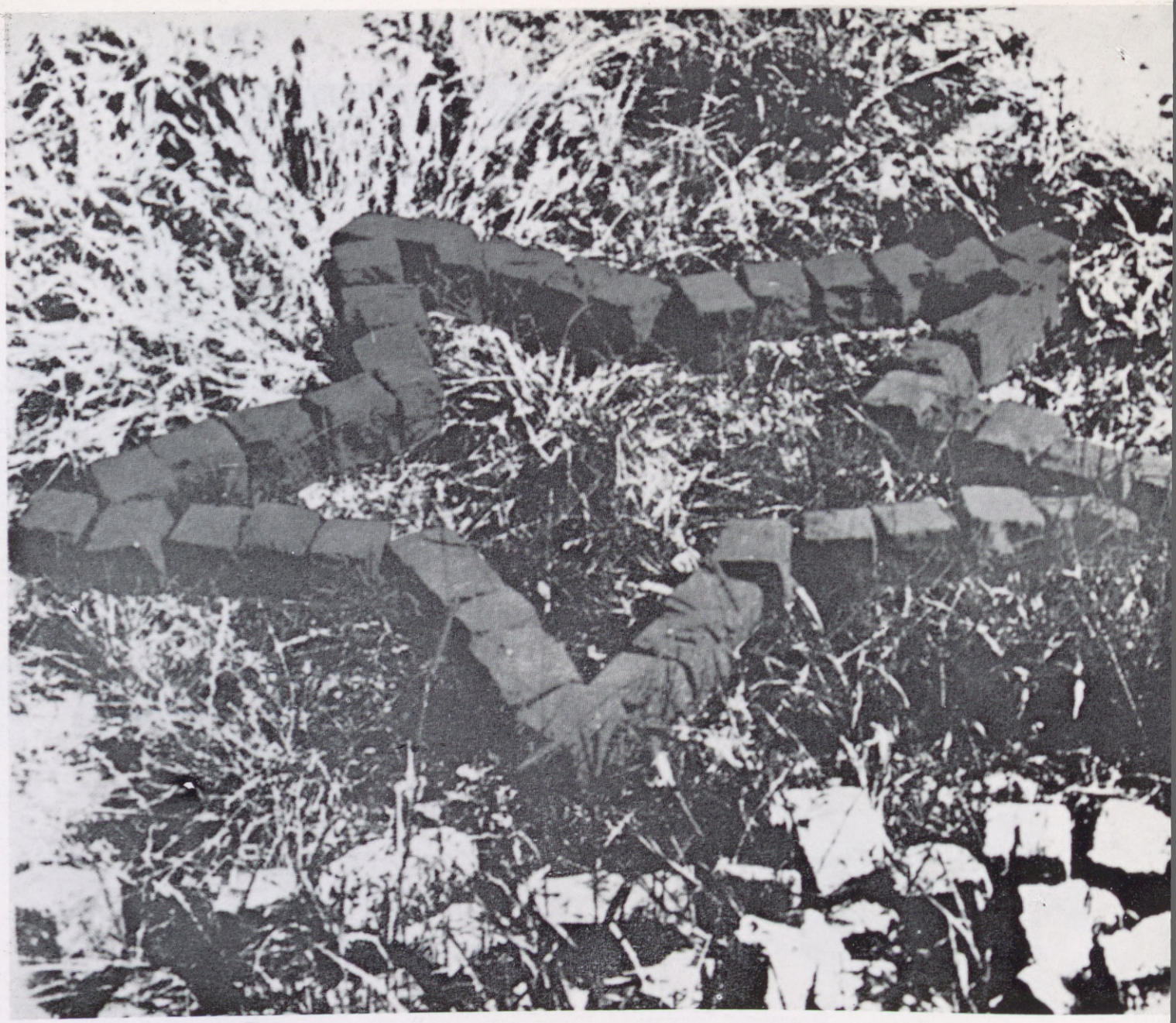

Pinczehelyi Sándor:
Csillag (utcakő), 1973
szerigrafia 50 x 60 cm

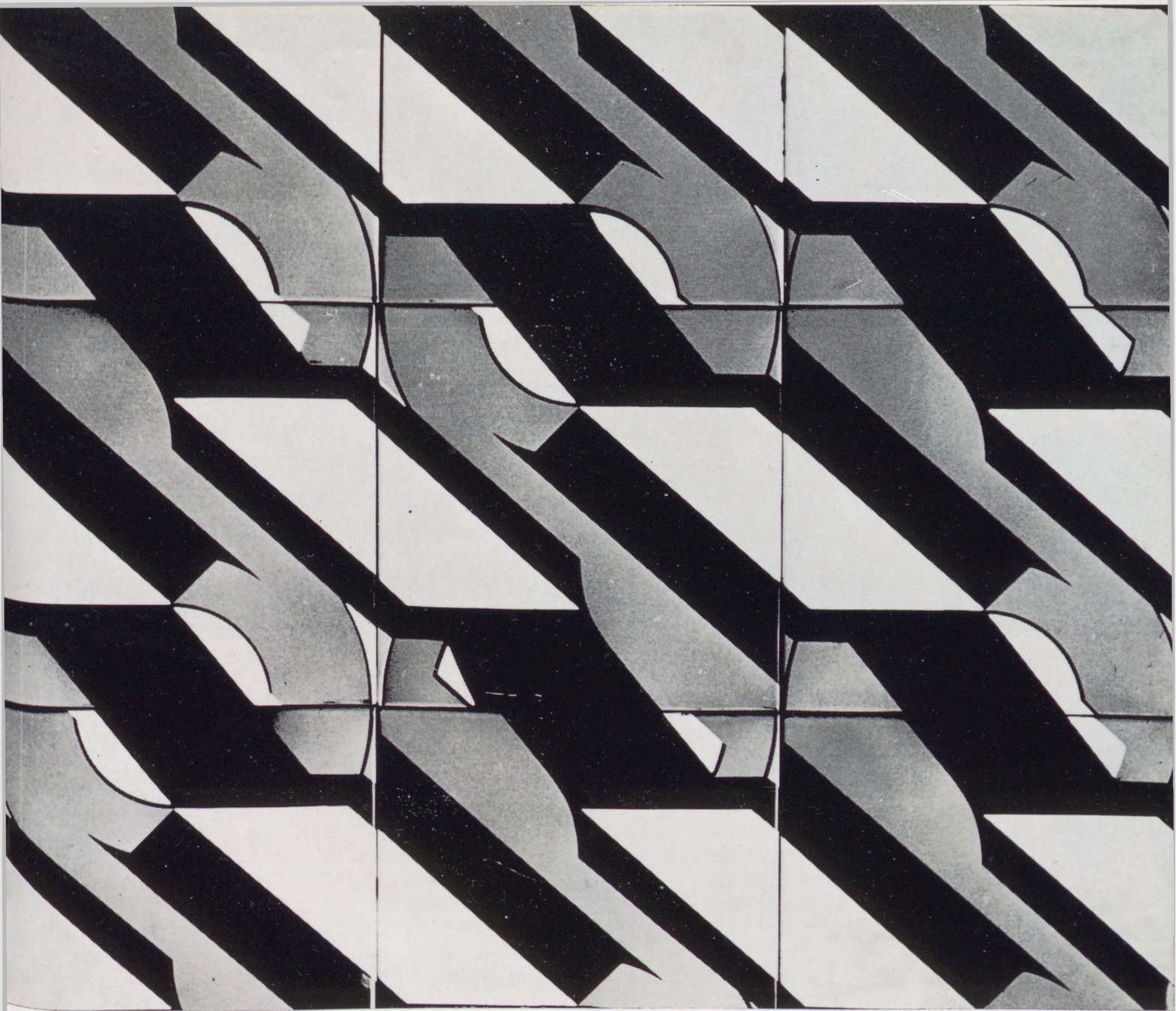

Szijártó Kálmán: Szürke–kék, 1971
zománc, 135 x 135 cm (részlet)

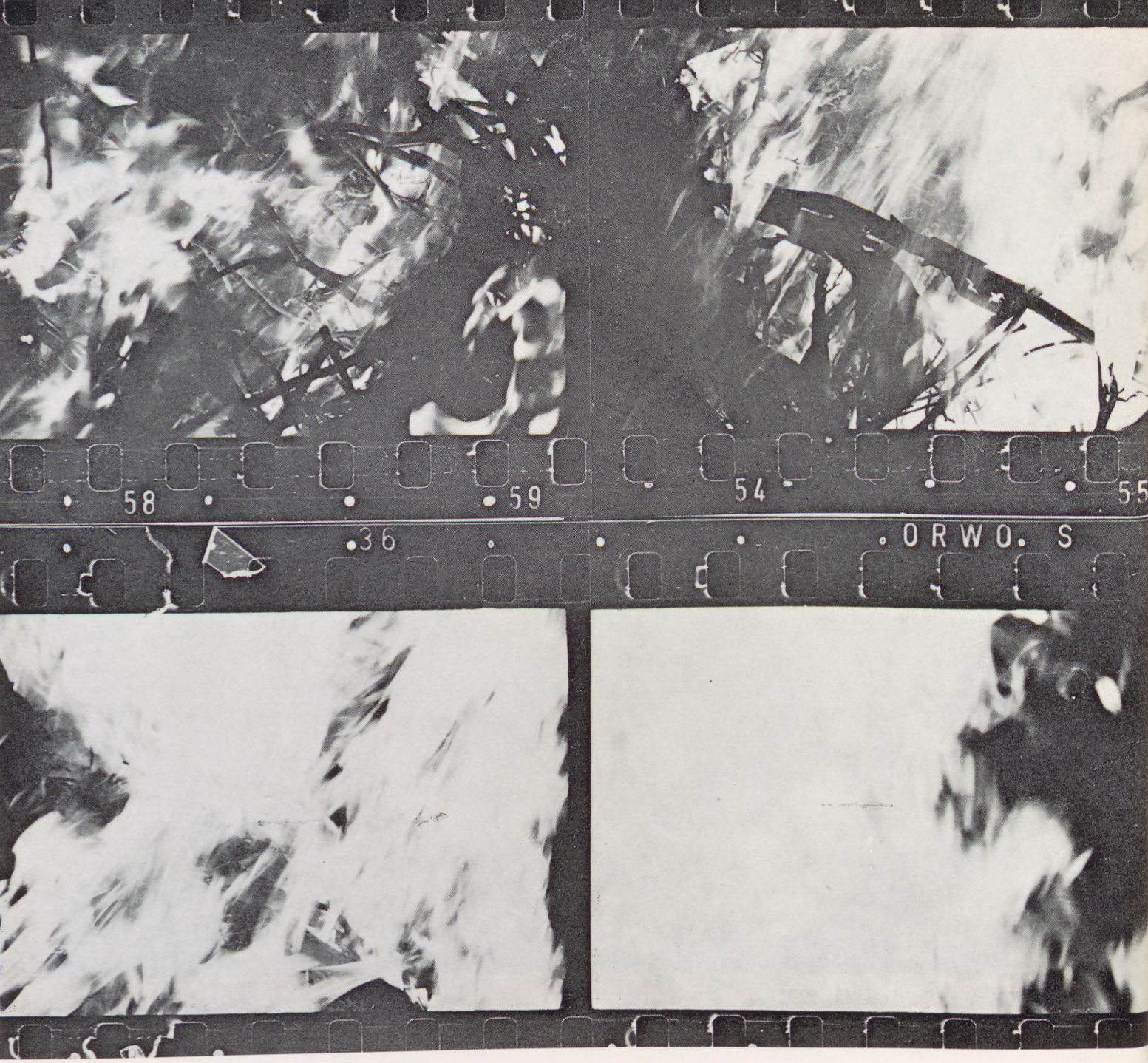

Szijártó Kálmán: Tűz, 1972

SZÁNTÓ PÉTER

FRESKÓ

„Mi, szabad madarak, jőjj itt az idő,
Oda, hol felhők közt kék hegy bújik elő
Oda, hol fény csillan tenger szigetén
Oda, hol csupán a szél sétál... meg én."

Puskin

A fény becsúszott szemem sarkán. Olyan volt, mint a méz, nyúlós és sima. Nem szoktam délután aludni, de most sikerült.

Lassan moccantam. Az éles csengetés megkésve jutott el a fülemig. Hozzánk mindig vendégek jönnek. Néha arra gondolok, bakter vagyok, a házunk meg indóház. Egyszer tényleg össze kéne számlálni mindent. Lehet, hogy egy év alatt megfordul nálunk a fél város.

Most épp Berti néni jön, a Zokogó. Már hallom borízű baritonját meg csoszogását. A másik oldalamra fordulok, és megpróbálom eltakarni szemem elől a fényt.

Szerintem Berti néni noteszt vezet, és mindennap máshova jár panaszkodni. Mi lenne, ha egyszer eltévesztené a naptárt?

De nem téveszti el. Azért hogy pont vasárnap, és pont hozzánk... !

– Hogy vagy, Bertikém? – hallom anyám hangját. Elröhögöm magam. Milyen név ez egy nőnek? Berti. Kezicsókolom kedves Jóska néni, Mari bácsi.

– Jaj istenem, szent szűz – brummogja Berti néni –, rosszul, megint rosszul. Az éjjel csuklottam is.

Biztos emlegették a verebek. Csak az a baj, hogy a múltkor is rosszul volt. Jól van, rosszul van, én is rosszul vagyok, mi mindannyian rosszul vagyunk.

– Vessz meg – mondom félhangosan –, vessz meg a neved naptyán!

Átölelem a párnát, sőt, ölelkezünk. Megpróbálok még aludni, bár tudom, hogy úgyse megy.

– Tegnap is csak ülök a szobámban – mondja Berti néni, és az ablak

enyhe rezgésbe kezd. – Csak ülök, szomorkodok, és nem tudom mit csináljak.

– Például kiugorhatnál az ablakon – mondom mérgesen. Kár, hogy nem hallja, töksüket. Lassan fel kéne kelni.

MÁSODPERC

Néha, mint most is, egy pillanatra minden világos. Egy villanásban látom az eresztékeket, a fogaskerekeket, ahogy forog a világ. Látom azt, hogy szép nap van. Mint tegnap, meg tegnapelőtt. S most is ugyanazt csinálom, mint tegnap, meg tegnapelőtt.

De ez csak egy röpke másodperc. No, mindegy. Ma megint megváltom a világot.

A DOLGOK

Körülöttem a tárgyak. A dolgok, amelyek velem léteznek, tőlem élnek. Könyvek, ruhák, nippek. Élnek, míg élek.

Porcelán. Egy kisfiú hattyúval huzakodik. Léda és a hattyú, fordítva.

– Enyém vagy – mondja a fiú.

A hattyú nevet: – Egy frászt. Majd legközelebb.

És birkóznak, ölelik egymást. De csak két porcelán.

Kutya. – Valaha megvolt a mellső lábam is – suttogja. Mereven néz maga elé és sír. – Igen, megvolt. Szaladgáltam zöld mezőkön. Beleszagoltam a levegőbe, ugráltam, vidáman ugattam. De valaki letörte a mellső lábamat.

– Egy kis piros, egy kis kék – dünnyögi a nyúl és festi a piros tojást. Már évek óta.

PLAKÁTOK A FALON

Hosszú és alapos előkészítő munka során, előzetes tájékozódás során a találkozó nemzetközivé szélesedett.

Úgy érzem, hogy az érthetőség kritériumain belül sokmindent el kell mondanom, a realizmusban is van új.

Plakátszövegek a falon. Rájuk nézek. A kisebbik még mindig lovat ábrázol: Tudományos jégcsap érkezett, eredeti magyar gyűjtés. Furcsa felirat, tudományos jégcsap érkezett. Kis emberek kis örömei.

Vajon mit jelent ez? Talán sokat, és semmit. Vagy minden benne van.

Jön a kisfiú, a Gabi. Gyakran átjár hozzánk és én mesélek neki, ő meg mesél nekem. Most vigyorog, és két kis lyuk van a szája sarkában. Bevágja az ajtót, és mind a hat évét elhelyezi a fotelban.

– Szia. Hogy érzed magad? Ma nem dolgozol?

– Szia – mondom szertartásosan, aztán sorban tovább: – Köszönöm jól. Nem, ma nem, mert vasárnap van.

De valójában nem figyelek. Dinára gondolok, aztán a szép napra, majd újra Dinára.

– Mesélj róla – mondja Gabi és áhitattal néz rám.

– Hát öregem. Nem tudom azt se, hogy néz ki. Lehet, hogy nem is szép. Te csak hat éves vagy, de ugye, megértesz engem? – Gabi elvigyorodott, amíg beszéltem. – Én nem értelek meg téged, mert én már öreg vagyok.

MESÉK

Gabi fölül az asztalra és óvatosan elhelyezkedik a tintásüveg mellett.

– Mondd csak – néz rám kutatva. – Mi történt azóta a virágegerekkel?

– Semmi... Bár... Várj csak! – Gondolkodok, mit mondjak neki. – Úgy tudom, elindultak Európa felé.

– Az összes? – Gabi hasra fordul az asztalon, állát ráhelyezi a csuklójára, és áhitattal várja a folytatást.

– Igen, az összes. – Mondom, és nem tudom, mit meséljek még neki. Fáradt vagyok. – Először a vizigót virágegerek, utána az osztrigótok. Világéletükben utálták egymást. Hosszú folyamokban hömpölyögtek Európa felé, és... nos...

Gabi fölmarkolja a tintatartót: – Ha ma sem mondod tovább, Isten bizony megiszom a tintát!

Kedvem sincs. Homlokom a falnak lököm, érzem, ahogy átjár a nyirkos hideg: – Nos, nagyon kellemetlen erről beszélnem. Éjszaka volt, mikor Európába értek, és az emberek félve húzódtak összébb. Egymáshoz bújtak, és mindenki suttogva beszélt.

– Te és Dina is ott voltatok? – Gabi elmerülten csiklandozza a Sátán kutyájának orrát egy plakáton. – A Sátán kutyája vadul vicsorog, de nem tud mit tenni, mert festve van. A kisfiút ez láthatólag megnyugtatja.

– Én és Dina?... Mi sem voltunk bátrak. Összebújtunk, mint a kisnyulak. De hát te kicsi vagy – mondom.

Nagyon szomorúan nézhetek, mert Gabi hatalmasat köp a Sátán kutyájára, és a szemében látom, hogy haragszik: Megbeszéltük, hogy nem érezteted velem azt, hogy kisebb vagyok.

Odamegyek a szekrényhez, egy kis bort töltök magamnak. Látom, hogy a gyerek vágyakozva néz, gyorsan fityiszt mutatok neki.

– Mit csináltatok? Gyereket? – majdnem csámcsog az élevezettől. Leugrik az asztalról és a térdemre ül: – A nővérem azt mondta, hogy állati fájdalmas gyereket szülni.

Elgondolkodva gyürögetem a haját: – Mondd meg a nővérednek, ezt csak azért mondja, mert még nem rúgták tökön.

– Megmondom – bólogat Gabi, és bizalommal néz rám. Képes megmondani.

Mindenki azt hiszi, hogy valahol mindennek van határa, pedig nincsen. Azért van mégis látszólag, mert másként a legtöbb ember nem tudná, miként nézze a dolgokat. Persze, ez nem jelenti azt, hogy léteznek is ezek a határok.

– A virágegerekről beszélj, és még Dináról – követeli Gabi.

Néha már magam sem hiszem az egészet. Ez a kisfiú annyira hisz, annyira akar hinni bennem, és Dinában, hogy gyakran nevetnem kell rajta. Mit mondjak neki, mit meséljek?

– A virágegerek alattomosan jöttek előre. Tudod, olyan ez, mint mikor a száraz talajra vizet öntenek. Lassan, szívósan mindent elborít.

– És hány gyereket csináltatok? – néz rám Gabi.

Csoda, hogy a nyála nem folyik.

– Igazán nagyon féltünk – nevetek, pedig nincs kedvem nevetni.

Jó lenne már egy napig azt csinálni, amit szeretnék. De nem lehet. Tapintatból, udvariasságból, jóérzésből, kedvességből szövöm a nyakam köré a kötelet.

– Cseng a telefon – üvölti Gabi, és valóban cseng. Pedig már napok óta rossznak hittem.

– Te vagy? – felállok, pedig akár ülhetnék is.

– Ki az? – Gabi rángatja a telefonzsinórt.

– Dina – felelem. – Nem. Dehogyis neked mondtam. Gabi van itt. Kíváncsiskodik.

– Mit akar a Dina, mit akar a Dina? – a kisfiú vadul ugrál előttem.

– Igen? És mit mondott az orvos?

Egy pillanatig csend van. Leülök a székbe, Gabi fölmászik a lábamon, és az ölembe ül. Úgy fészkelődik, hogy halljon valamit. – Most szomorú vagy? – kérdezi.

– Nem – egy pillanatig ránéztem. – Dehogy neked mondom! A kölyöknek. – Ideges vagyok. – Gabi, csöndbe légy!

– De látom, hogy szomorú vagy! – üvölti. A kék szemei kezdenek szürkülni. Mindjárt sírni fog. Nagyot nyelek.

– És ha másodállást is vállalnék? Egy szatyor pénzt kereshetek. Dina, hidd el, komolyan!

– Nem mehet dolgozni – kiabál a kagylóba Gabi, mert akkor ki mesél nekem?

Minden olyan mókás, mintha egy filmvásznon nézném: – Dina. Nagyon kérlek, ne csináld ezt... Ugyan, a szüleid. Mit törődsz velük?

Gabi bőgni kezd. Öklével szétmaszatolja a könnyeit. Már percek óta erre vártam. Olyan volt, minden, mint a borús ég vihar előtt.

– Jól van – mondom. – Fogalmam sincs, ilyenkor mi illik. Kívánjuk egymásnak részvétet.

– Mondd meg neki, hogy jöjjön ide! – suttogja a kisfiú. Egy pillanat alatt felszáradtak a könnyei. – Mondd meg neki!

Még mosolyogni is tudok: – Nem. Ma nem érek rá. Holnap se... Nem. Miért ne? Még azt se?... Nem, nem haragszom... Holnapután se... Egyáltalán.

MÉRETEK ÉS ARÁNYOK

A világ olyan, amilyen.

A felhők nagyok és kicsik, de a kicsik is sokkal nagyobbak, mint lentről hiszem. Én nem mondanám meg senkinek, hogy a felhő vízből van. Még azt se mondanám meg, mi az, hogy felhő.

Megyünk az utcán. Gabi fogja a kezem és csúszkál.

– Ne csúszkálj! – szólok rá szigorúan. – Mert elkopik a cipőd. Az apád se lopja a pénzt.

Cigarettára gyújtok, élvezem a füst havas ízét, kezem meleg dohányszagát.

– Gabi – kérdezem vidáman –, hogy fogják hívni a gyerekeidet?

– A lányokat Dinának, a fiúkat úgy, mint téged.

Felnevetek. Ez igazán váratlan volt.

– Mi lett később a virágegerekkel?

LILASZÍNŰ ESTE

A virágegerek visszatértek Melanéziába. Úgy eltűntek, mintha sosem lettek volna, nyomuk se maradt.

Gabi hazament, én pedig elindulok a sarok felé. Megint jön a szőke lány. Mindig ilyenkor jár erre, siet, hosszú haja mint fátyol lebeg utána. Szebb, mint Diana. Én is úgy teszek, mintha sietnék. Gyorsan fapofát vágok, elnézek fölötte. Furcsa, ma rám mosolyog. Vagy csak eddig nem láttam. De lehet, hogy csak kinevet.

DIALEKTIKA

Nézem az embereket, ahogy mennek fölfelé a páternoszteren. Összeszorított foggal, vicsorogva. Néha azt hiszik, a csúcson vannak, s akkor a lift leviszi őket a pincébe. Vagy kiszállnak. De akkor is meg kell várniuk a többieket.

Ma sem váltottam meg a világot.

A BEATKORSZAK HAJNALÁN

„Hajnóczy, mint psychológus, utolsó három napja alatt limonádéval hűtötte vérét."

Álmában archeológus volt. Régész.

Úgy általában nem csinált semmit, csontokat törölgetett fényesre egy ecsettel. Mikor kész volt, föltette őket egy polcra sorrendben. Végül már nyomasztónak érezte az egyhangú munkát.

Mindez amiatt vált érdekessé: tudta, hogy álmodik. Csak éppen képtelen volt fölébredni.

Később – s bár ez új álom volt, még mindig régésznek álmodta magát – valamilyen gödörbe zuhant, és rengeteg odvas, nikotinszínű csont, egész csontfolyam omlott a kezére.

Nagyon fájt, ettől fölébredt. Ráfeküdt a kezére, ez okozta a fájdalmat. A nevetségesen nagy dolgok mindig fontos apróságokból születnek. Mi lenne, ha egyszer azt álmodná, ráfeküdt a kezére és rá is feküdne? Lehet, hogy akkor álmában leszállna róla, és ébren mégis tovább fájna. Furcsa.

Amolyan semmilyen idő volt. Először úgy tűnt, sütni fog a nap, fényes árnyékot vetett a falra. Az ablak párkányán a veréb megpróbálta átugrani az árnyakat. Aztán a hirtelen szél felhőket dobált az égre, és a veréb kedvetlenül nekilátott a kenyérmorzsáknak.

– Te hülye veréb – mondta, mert valakihez beszélnie kellett – te hülye veréb, te mindig melankólikus vagy, neked semmi se tetszik. Számodra a nap meleg, a szél hideg.

A veréb elrepült. A kis szoba falaira fölmászott a reggel, villódzott, játszott, mintha víz lenne. S egy pillanat alatt újra eltűnt minden.

– A fene ebbe a változékony időbe – morogta – Még ma is!

Nekilátott, hogy megvesse a priccset. A pokrócot a szélén összefogta, egyenesre, mint a léniát. Hol is hallotta ezt? Elmosolyodott.

Már nem tudott igazán mosolyogni. Szeme alatt a májfoltok sötétek maradtak. És a két keserű ráncot is nagyon éles késsel vésték az arcába. Az ezüst hajszálai is elszaporodtak mostanában, bajsza, szakálla sárga volt a pipázástól, beretvát meg nem kapott, hátha elvágja a torkát. Majd jön a borbély és szép fizimiskát csinál neki.

Meredten nézte az összehajtott pokrócot, és úgy, ahogy volt, a falhoz vágta. Már kívülről tudta nézni magát, és csodálkozott, miért ideges. Két öklével az ajtóhoz ugrott. Aztán elernyedt: – Nem jó, nem szabad . . . mert még bejönnek . . .

Künn az épület előtt két parasztember ásott pontos, mért mozdulatokkal. Hogy ne vesszen kárba az erő.

Jó dolog kint lenni. Akár még ásni is, bármilyen kemény munkát végezni, csak szívni a friss levegőt, sétálni, vagy szaladni, sőt megdöngetni az ajtókat, amikor csak jólesik.

Persze, kívülről. Milyen más az, ha valaki kívülről dönget egy ajtót: – Engedjenek be kérem! – mondja, vagy: Kinyitni! A törvény nevében!

Milyen más az, mint itt, belülről, kétségbeesett csökönyösséggel. Pedig az egész csak nézőpont kérdése.

Mindenesetre a régésznek mégis csak jobb, mint egy kubikosnak. Fényes csizmája van, gondozott szakálla. Igaz viszont, hogy saját verebe az nincs. Meg híres is lehet. Például, az, aki megtalálja a Martinovicsékat. Mikor is? Várjunk csak. Mondjuk úgy százötven évvel a kivégzés után. Na persze, nem vaktában, hanem a korabeli források gondos tanulmányozásával, okosan. Miután az összeesküvőket, a kivégzetteket mindig is a temetőárokba földelik el.

– Hé archeológus uram, nézze mit találtunk! – mondta halkan, és megpördülve válaszolt is magának:

– No végre. Tudtam, hogy itt kell lenniök! Óvatosan emberek, óvatosan.

Eljátszadozott a gondolattal, hogy ő a régész. Valamivel csak el kell ütni ezt a pár órát. Látta magát, mint fogja az első, sárga, már foszladozó koponyát. Kicsi arc, magas, homlok, hibás fogak, ez csak Martinovics lehet.

Egy ócska koponya, olyan, amiből ezerszámra van raktáron, és mégis más. Ő Martinovics, a nagy Martinovics. A császári spionból átvedlett forradalmár. Vajon mit gondol egy ilyen koponya? És általában, milyen lehetett ez ember korában?

– Érdekes problémák egy régész számára – felnevetett gúnyosan.

Milyen lehetett ez ember korában? Mire gondolhatott, mikor kivégezték? A régész ábrándozott. Látta, a sokadalmat, a léhűtőket, akik ujjongva várják a látványosságot, melyet a kivégzés ígér. Csak úgy tarkállik a tér, még a fán is ülnek.

Martinovics, mi történhetett vele? Az utolsó pillanatig nem hitte el,

hogy ez igaz lehet. Ő nem tudta, mint az a pernahajder Hajnóczy, hogy mi jár a Kátéért. Hisz ő mindig lojális volt. Már az első levágott fejnél rosszul lesz. Elájul. Ki is az első? Persze, Zsigray! És Martinovics szemében színek kavarognak, majd mindent elönt valami zöld köd. Feje nagyot koppan a deszkán. Az irgalmas Plecz kapitány elébe áll, ne lásson, ha magához térne.

Itt van Zsigray koponyája is. Nagy, derék koponyácska. A csont már elfeledte az arcot, a hust, amely egykor borította, és amely gödrös volt a himlőtől. És azt is, hogy Zsigrayt, a nagy darab gróf urat úgy kellett a szekérre rakni, annyira reszketett.

Igen, Zsigay életében is nagyvérű ember, harsány életművész volt, miért ne félne a haláltól?

Újra megjött a veréb. Nem is halotta, mikor ért az ablakpárkányra. Nagyokat pislogott gúnyos szemével.

– Te mit szólsz? – kérdezte a férfi. – Vajon hogy hal meg egy Szentmarjay?

– A szép ifjúra gondolsz? – nézett rá a veréb, és felcsippentett néhány morzsát. Az egyik nagyot billent a csőrén és leesett az udvarba.

– Arra, arra.

A madár keservesen bámult a morzsa után, és majdnem utánaszédült, a mélybe: – Hát hogy a fenébe! Természetesen a Marseillaise-t énekli. Ronda hosszú szavaitok vannak, alig birom kimondani.

– Világos! – a férfi eltakarta a szemét – Ő mindenkor a Marseille-i marsot énekelné. De mit gondol közben!?

– Mindent én se tudhatok! – billentette meg a veréb a farkát. És elrepült.

– Énekel – a férfi hanyattfeküdt az ágyon – És a jó öreg Laczkovics? Félnie kell!

Öklével ütötte a falat: – Olyan nincs, hogy valaki ne féljen! De hogy küzdi le? Milyen limonádéval?

Most megint kívülről nézte önmagát. Játszott tovább:

– Persze, csak biztos nem mutatta – magyarázta a régész az egyik munkásnak, akit valójában nem is érdekelt az egész, hisz azt sem tudta, miről van szó. Így hát nagyokat bólintott, és megnyalta a bajusza végét.

– Persze, csak biztos nem mutatta – mondta a régész, és persze észre sem vette, hogy a másik nem figyel. – Elhatározta, hogy menő lesz, bohóckodik. Olyan ember volt ez a Laczkovics, tudja, hogy az egész élete bohóckodás volt. Részt vett a jakobinus összeesküvésben, okos, jó ember volt, de a többiek csak azt látták, hogy egy medve, aki öblöseket tud nevetni, és mindenre van egy adomája.

Fölugrott a priccsről, nem tudott fekve maradni. De már újra a régészt

játszotta: – A végén szépen akart meghalni, de elfelejtette a gyónás ceremóniáját.

– Azt hát én se tudom – bökte oda a kubikos.

– De ő nem merte bevallani. Ezért a papot kérte meg, hogy kérdezzen. És ha már bohóc lett, bohóckodott. Bűnéül vallotta, hogy papnak hitt. És még a tisztek is nevettek rajta. Az egyik meg is tréfálta, nem adta oda a kalapját, mondván: úgyse lesz rá szüksége. Az összes források említik, hogy végigbohóckodta az utat.

– Nézzünk oda! – az öreg hümmentett, törte a fejét, mi lehet az a forrás.

Igen, valamit mindegyik kitalált, hogy könnyű legyen a halál. Mert odaállni és azt kiáltani: – Éljen a Haza! Mégiscsak vége ott az életnek. És ennek ellenére hányan kiáltják. Hát azok nem félnek? Lehet, hogy már nem? Mit tudtak tenni ellene, hogyan tudtak hősök maradni? Nevetséges, de nem mindegy, hogy tűnik el az ember. Ha egy gonosztevőt végeznek ki, meg is halhat ijedtében. De akkor miért teheti tönkre Laczkovics hős életét egy csúnya halál? Mit tehet ellene?

– Persze Hajnóczyt a végére hagytuk? – rikkantott gúnyosan a veréb. A férfi megint nem látta, mikor tért vissza. – De nem baj, tudom én mit gondolsz! A kortársak nem is sejtik, hogy az utókor majd őt tartja a legnagyobbra, az okos jogászt. És azt se tudják, hogy ő félt legjobban. Martinovics bátor volt elájulni, Laczkovics bohóckodni!

– Tényleg – mondta a férfi. Ez a Hajnóczy érdekes pofa. Félt a kivégzésén?

Lefeküdt a priccsre. Már ki tudja hányadszor. És a priccs ugyanúgy nyekkent, mint elsőízben. Pedig ő már nem ugyanúgy feküdt le, mint először. Fél-e a halálraitélt?

A gyors halál jobb, mint húsz év börtön, és mégis. Mikor látja a hóhér semmilyen arcát, mind megijed, ha nem szeret is élni.

Lehet, hogy az öngyilkossághoz kell a legnagyobb bátorság?

Furcsa dolog, hogy most él, aztán egy perc, és már csak egy darab hús meg csont. Kellemetlen.

A legszörnyűbb várni. Nemcsak, ahogy a szerencsétlen Martinovics, akinek mint fővádlottnak, ki kellett várnia a többieket. Hanem azon az Utolsó Napon, amikor tudja, hogy Ma . . .

És mikor olyan ócska idő van, hogy még csak szépen se lehet búcsúzni a világtól. Az ember jobb híján lefekszik a priccsre, fölugrik, rohangál. Egy hülye verébbel szórakozik, bemeséli magának, hogy az tud beszélni. Vagy isten ne adja, egy régészt játszik, aki majd százharminc év múlva fog megszületni.

És a legszomorúbb, hogy azt próbálja kitalálni, milyen lesz az, hogy

fog ő viselkedni. Átéli a többiek halálát, hogy rájöjjön a halál misztériumára, hogy okuljon belőle. Előre meghal, hogy mire valóban eljön a perc, büszkén kiáltshassa: – Éljen a Haza! És soha senki ne tudja meg, mennyire félt. Mert már tudja, ő lesz a legbátrabb, s úgy megy el, ahogy élt, mert erőt merített a saját félelméből, mert azzal győzött, hogy legyőzte a rettegést. Erre most jött rá.

És még van pár perce, addig nem szabad reszketni. Fel-alá járkál a cellában, amíg nem hallja majd a kulcszörgést, lépteket, a többiek hangját, láncaik csörgését. És míg be nem lép a foglár, hogy azt . . .

Ekkor belépett a foglár és azt mondta:

– Hajnóczy, kifelé!

Így írt Kazinczy Ferenc, Fogságom naplója című művében: „A megöregedett hóhér háromszor vágta Zsigrayba, s ezt látván Martinovics, kit azért állítanak kapitány Plecz mellé (így beszélé ezt nekem maga Plecz) ájulva dőlt el, s Plecz elébe állna, hogy többé semmit se láthasson. A többi egycsapásra veszett.

A Laczkovics igen nagy teste, leüttetvén feje, feldönté a székét. Hajnóczynak elébe mentek a hóhérlegények, s le akarták vonni ruháját; nem engedte, hogy hozzányúljanak. Maga vetette le kabátját. Akkor megölelé Molnárt. Leült a székre csodált nyugalomban . . ."

De ezt már Kazinczy sem látta: Hajnóczy csak ekkor borzada meg, midőn a hóhér pallosát felemelé, de ezt a körülállók sem látták. S egy csapásra veszett.

Kevesek látták, hogy kedvenc verebe, kit is fogságában növelt, felröpült a légbe, mint mondatik, keservesen ríva gazdája tetemei felett és imígyen szólt: – Rendben volt Hajnóczy. Hős voltál, és senki sem nevete.

És elröpüle.

MOLNÁR TAMÁS

PROTEKCIÓ

Talán már holnap éjjel
titokban persze
leszerelem a világ
összes segélykérő telefonját
hogy kiérdemeljem majd
egykor
mondjuk az Utolsó Ítéletnél
az Úr dicséretét

CSODÁK NAPJA

Aznap a csöndnek hangja kélt
és a hangyák ultiztak a boly mögött,
az államfők zöldséget árultak,
        mert nem volt már több kitöltetlen
        békeáru nyilatkozat,
aztán a katonák virágot öntöztek,
        mind,
jósnőd megmondta, tegnap mi történt,
        de azt hajszál pontosan.
Nos, ezen a furcsa napon
egerem átharapta macskád nyakát.

1916

Mosórongy színű ég
s belőle az eső, mint koszos lé,
untalan csorog.
Lenn a földön
ragacsos csizmák nehezen emelkednek,
sárral szórt társzekerek,
konzervdoboz páncélkocsik unalmas hordája totyog.
S fönn az égen
hányingerrel küszködő madarak között
bádogteknők szállnak.

VESZTETT CSATA KÉPE

Mindegy esett-e eső, fújt-e szél,
ragacsos föld szivta-e magába
katonalovak száguldó patáját.
Mindegy.
Álomszép lett volna, ha fenn egy sas köröz,
de mondhatom egy sas nem volt a közelben.
Ha hallgatsz rám, elhiszed,
mindegy villant-e torkolattűz ködfüggönyön át,
suhantak-e szablyák, csattant-e vezényszó,
hősiesen trappolt-e halálba számtalan ezred.
Végülis mindegy.
Álomszép lenne, ha fenn, mondjuk egy sas kereng,
de mondhatom egy fia sas nem volt a közelben.
És a nap sem nézett szomorúan, egyáltalán.
Meghalt egy csomó katona,
a halálban eggyéolvadt
egyenruhák színe sem vidította a szemet.
Neveiket olvashatod, vagy nem, úgysem olvasod el,
a dögletes szag, a jajveszékelés,
két sor a történelemkönyvben,
még jó, ha
aztán semmi különös,
némi szomorúság
némi ha . . .
és utána
csönd.

A KARD FURCSA DALA

„az éles szablákban örvendeznek méltán
mert ők fejeket szednek . . ."

No, nézd csak, szólt a kard hegye a
széles markolathoz, ha jól
látom, ez itt a ruha,
úgy bizony, ehhez kétség árnya sem fér,
ez valóban ruha, szólt az él a hegynek,
s míg így elbeszélgettek
a harcosba határozottan befele meneteltek.
Ez valóban a ruha, mondta az él a hegynek,
mely este a földre hull, hogy helyét
a szerelem foglalja el.
A bőrnél tartok folytatta emez,
úgy bizony, ehhez kétség árnya sem fér,
ez valóban bőr,
kit lágy női kéz simít
mindegy szűz avagy kurva.
Vérzik keveskét, de engem nem zavar,
szólt megint a penge,
s ha nem tévedek ez itt,
te jóságos ég, már a belek!
Micsoda összevisszaság, mily költői,
kiáltott a hideg vas, ki kissé frigid már,
csak kicsi nyákos; de istenkém, mindennek van hibája
s hamar kis oszlop mellett haladt el, minek talpa s feje
elveszett a test buja szögleteiben.
Már megint a bőr, szólt hátra az él
kissé undorodva, hisz unta már nagyon, s ez érthető.
Végre a bőr, kiáltott a keresztvas, éhesen harapva nagyot.

Unom már, szólt a hegy, mikor vége ismét a fényre
kandikált,
visszahúzta fejét a kard, s megmártózott a benti
kedélyes melegben.

RÉG SZÓLTAM ANYÁMRÓL

hosszú nekikeseredett mondatok
ültették fekete-trónra
árnyak mellé
aztán távol kerültem tőle
s éreztem mozdulataiból
többé szeretőt-nem váró
húsából élek
feledni akartam a térdére roggyant
öreg házat
félelmét az esőtől
amely patakokban bújt be
a kémény mellett
mindig becsapva a falakat
hogy ő a megváltó
a fáradt két-lépés udvart
ahol még a zöldség sem termett meg
csak egy-két tántoríthatatlan dália
ismerkedett évek óta újra meg újra
a széllel s anyám magányával
huszonegy éves vagyok
párzó-szemekkel lányok hívnak
beat-zenekarok üvöltő extázisa
szédít
két pillanat közt felmérem magam
társaim
s érteni kezdem anyám magányát
a térdére roggyant öreg házat
félelmét az esőtől

a fáradt két-lépés udvart
a tántoríthatatlan dáliákat
apám halálból visszalopott arcát
az anyám arcára formálódott szentképeket

Rég szóltam anyámról
a lépések egyre közelebb érnek hozzám . . .

ESZKÖZTELENÜL

Ostoros kocsisok
magasra púpozott szénás szekereken
kapaszkodom fel hozzájuk
rámcsapnak – csattan a bőr
Ostoros kocsisok
minden lyukba beleguggoló szekereken
ülnék melléjük
rámcsapnak – csattan a bőr
Ostoros kocsisok
hurcolják sok szép álmom
megállnak ismerős házak előtt
bekiáltanak
s már hajtanak is tovább
viszik megnagyobbodott szivem
rendszertelen dobbanásait
hulló hajszálaim üzenetét
Ostoros kocsisok – várjatok
zötyögő taligán ülök én
kócszamár járó paripám
s ostorom elvették
útszéli betyárok

KÉSES MAGÁNY

Ó testvérkém erősizmú
Ó testvérkém súlyos reszelőmarkú
apátlan félelemben
egyenletes szívdobbanású
tízévesen férfimunkabíró testvérkém
lánytestek drága bikája
tettel felelő testvérkém
miért hagytál el

gyönyörig telt hassal kél s fekszik a világ
de nekem csak papírvárosait mutatja
hajóit felvágott-erű kútjainak
cifra szolgálói öltöztetnek
vad lázas himnek
s űznek meghirdetett szerelembe
csatangoló utcák tépett anyám-arcú házai
hajtanak késes magányba
dob-agyam dob szívem
megpattan már harci indulók vágyától
de bronzzá vált lábam
e félelemmé nőtt várakozásban

Ó testvérkém erősizmú
súlyos reszelőmarkú
egyenletes szívdobbanású
tízévesen férfimunkabíró
lánytestek drága bikája
tettel felelő testvérkém
miért hagytál el

JELENÉSEK GRIFFMADARA

Elátkoztak – megátkoztak
halott apám mellemre ült
csontja ezüst-fehér ragyog
göndör haja koronája
két kezével torkom fogja
lába bordám sarkantyúzza
halott apám csontkirályfi
reptet engem tiszta légbe
öntörvényű jelenésbe
alattunk a világ megfagy
szikrákat rúg lábam rajta
halott apám csontkirályfi
trombitával népét hívja
nap száll magas homlokára
hold-csillagok vállcsontjára
hintájába kristály égnek
beleülnek csontvitézek
fel-felvillan ábrázatjuk
valóságba hasít kardjuk
robogunk mi mindig feljebb
megküzdeni csontistennek
ne hajts apám csontkirályfi
fáj a mellem sebes testem
adjál innom adjál ennem
nem mehetünk csontistenhez
húst a csontod nem tud adni
látomással megitatni nem tudsz engem
vágyom immár földi gyönyört
széptestű lányt ficánkolót
nekem magát odaadót
rémít engem sok jelenés
szárnyatlan tiszta repülés
zuhanok én mindig lejjebb
légkörébe földi létnek
patakokban folyik vérem
Elátkoztak – megátkoztak
halott apám csontkirályfi
eljön újra nincs menekvés

BÓDIS TERÉZ

BALESET

„Sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb."

Az új városrész a befejezetlenség jeleit viseli magán, és hasonlatos az ország több, épülőfélben levő lakótelepéhez. A toronyházak egyhangúságát állványzatok, markológépek, betonkeverők, daruk, kavics és mészhegyek bontják meg. Szünet nélkül dübörögnek a gépek, megszakítás nélkül folyik a hozzá nem értő számára áttekinthetetlen építkezés. A munkások alig beszélnek, odavetett, félszavakból értik egymást. Néha harsányan és jóízűen felnevetnek, sejteni lehet, valamelyikük viccet mesél.

Enyhe tavaszt ígérő napsütés van. Harminc év körüli fiatalember botorkál a sáros utakra ideiglenesen végigfektetett deszkákon, sorba rakott téglákon. Tétova ácsorgásából, keresgélő tekintetéből látható, ismeretlen terepen jár. Egész lényéből, arcából sugárzik: még nem kényelmesedett el, minden érdekli, ami a világon történik.

Bosszankodás nélkül gyalogol fel az ötödik emeletre, az olyan ember tökéletes nyugalmával, aki megszokta, hogy a lift sohasem akkor működik, amikor neki lenne rá szüksége, de ez tulajdonképpen nem is fontos számára.

Hosszabb szünetek közbeiktatásával háromszor nyomja meg a csengőt, mire óvatos léptek neszét hallja. Feltűnően sápadt, enyhén hízásnak induló, lomha testtartású, de még fiatal férfi nyit ajtót.

– Mit óhajt?

Barátságtalan, enyhén ingerült.

– Ön Arzeoló Ferenc?

– Tessék, én vagyok.

– Szalai András, újságíró.

Kezet nyújt, a másik kényszeredetten fogadja el.

– Szeretnék magáról írni, örülnék, ha beleegyezne.

Arzeoló kis ideig némán mered a lépcsőházban álldogálóra, majd „nekem mindegy, ha nincs jobb dolga" magatartással, betessékeli látogatóját.

A lakás rendezett anyagi helyzetről és jó ízlésről árulkodik. Belépnek az első szobába.

– Ez a feleségemé és a gyereké. Eredetileg a kislányomnak rendeztük be, balesetem után forgattuk át. Eleinte sokat feküdtem, jöttek a látogatók, csúnyán festett az örökké vetetlen ágy, meg aztán idegesített minden, hosszabb ideig senkit sem viseltem el magam mellett. Nemcsak az fájt, ha szóltak hozzám, az is, ha a képembe bámultak. Most, hogy tanulok, megint így jobb, külön.

Valamivel kisebb szobába érnek. Az egyik falat teljes egészében könyvek borítják, előtte íróasztal, rajta széthányt jegyzetek, tankönyvek, félig elnyomott, füstölgő cigarettavég. Érzékelhető, hogy Arzeoló itt tartózkodott, míg a csengetés meg nem zavarta. Keskeny kanapéból, két kisebb méretű fotelból, zsúrkocsiból alakított „beszélgető sarokban" telepednek le. Arzeoló poharakat, üvegeket vesz elő. Az újságíró figyelmesen nézelődik, anélkül, hogy tapintatlannak, vagy sértőn kíváncsiskodónak tűnne. Pillantása többször téved a könyvekre, mintha a címeket akarná kiböngészni.

– Konyak, cseresznye, vodka, vagy inkább valami édes?

– Cseresznyét kérek. Sosem iszom mást, ha nem muszáj. Az italok királynője. Tiszta, becsületes ital, nem babrál ki másnap sem az emberrel. Nincs fejfájás, nincs hányinger, nincs gyomorégés.

Mindketten nevetnek. Ettől valahogy a hűvös udvariasság helyét hirtelen támadt cinkosság veszi át.

– Miből gondolja, hogy a cseresznye pálinka csak nőnemű lehet?

– Mert majdnem tökéletes... Mint a nők...

Tettetett komolysággal töpreng mielőtt válaszol.

– Befejezhetetlen vitaanyag. De úgy gondolom, nem ezért fáradt ide. Ha öt évvel ezelőtt találkozunk, valószínűleg azt mondom magának, menjen a fenébe, élőkről írjon, ne nyavalyás nyomorékokról.

Ha már itt van, először én kérném, válaszoljon nekem, ha tud, a későbbiekben úgyis csak kérdezősködni fog. Miért nem csináltak soha, egyetlen igazi filmet rólunk? Ha a Germinállal hozakodik elő, istenemre mondom, nem kap több cseresznyét. Azok már nem mi vagyunk. A könyv is, a film is jó, csak éppen azóta eltelt néhány esztendő. Miért gondolják, hogy ebben a percről-percre változó, alakuló világban csak mi állandósulhatunk?

Sejtem, most minden törekvése arra irányul, hogy megcáfoljon engem, bebizonyítsa, nincs igazam, mert a közelmúltban a tv-ben is volt rólunk szó. Tényleg így volt, tetszett is, ennek ellenére mégsem az, amit mi vártunk.

Dokumentumfilmeket, riportokat, novellákat írtak, de valódi történetet, valóban rólunk, napjaink dolgairól, MA, MOST, SENKI.

Egyszer jöttek hozzánk filmesek. Új kultúrigazgatót kaptunk, még nem koptatták el az évek, a sikertelenségek, szóval a lelkes kis népművelő jól összecsődített minket. Az egész szoc. brigádunk bevonult, sötétruha, nyakkendő, miegymás, ragyogtunk mint Salamonék sokat emlegetett testrésze.

A vendégek, akikért kiglancoltuk magunkat, farmerben, garbóban, elnyűtten. Egyik befutott ifjú művészünk háboríthatatlan nyugalommal szundikált sötét szemüvegének védelmében, néhány pillanatra vett tudomást a környező világról, amikor kihozták a hidegtálakat meg a konyakot.

A díjnyertes alkotásban egy pacák csatangolt, nem derült ki, mióta, minek és miért, csak ment, halálos szerencsétlenül, összetörten, kiábrándultan, testi-lelki toprongyban, NAPJAINKBAN, MAGYARORSZÁGON. Már jó egy órája bámultunk, és kétségbeesetten erőlködtünk, hogy elcsípjünk egyetlen felfogható, érthető mozzanatot, mikoris kiderült, nagy fej a fickó, menő káder, tele dohánnyal, nyaralóval, kocsival, stb. stb .... lesmirglizni nem lehet róla jobbnál jobb nőket, ő mégis szünet nélkül vedel, rum, vodka, gin vagy pálinka, teljesen mindegy. Merev részegségben teljenek napjai, a leginkább bambán mered maga elé. Ebből kellett volna rájönnünk, elmélyülten töpreng az emberiség sorsáról ...

Türelmes, sokat bíró fajta vagyunk, de akkor kitört belőlünk az az őszinte, nyers „le van sz .. va mindenki" féle düh. Nem törődtünk színésszel, íróval, rendezővel, megmondtuk, az ilyen süket állat dögöljön meg, vagy menjen le a bányába gürizni, még helyet is keresünk neki, finom kis úri helyet ... Leszokik egykettőre a nyavalygásról, ha apránként köpködi ki a tüdejét.

Akkoriban úgyis nyakig voltunk a keserűségben. Új fejtést kezdtünk, az elképzelhető legrohadtabbikat. Sokat melóztunk, mégis kevesebbet kerestünk.

Tudtuk jól, nem tarthat már sokáig, mindössze a kezdeti nehézségeken kell átgyúrni magunkat, azért csak káromkodtunk, szidtuk a vezetőket, bár józan ésszel beláttuk, adott helyi viszonyaink mellett csak ezt tehetjük, mást nem.

Sokszor úgy éreztük, kinyúlunk a schicht végére. Elég az hozzá, mindannyian beszéltünk, a hivatalból kirendelt felszólalót lehurrogtuk, még felállni sem engedtük.

Akkor kérdeztük meg, miért nem írnak rólunk filmet? Megígérték. Ingyen volt, már mint nekik. Elmentek. Ki kéri számon tőlük?

– Egészségére!

Összekoccannak a poharak.

– Kevés beszédű emberek vagyunk, de ha egyszer találunk valakit, aki nemcsak meghallgat, figyel is ránk, nem tudjuk abbahagyni.

– Őszintén szólva felkészítettek, esetleg az orromra csapja az ajtót, hogy nehéz riportalany, nehéz megszólaltatni. Csakhogy én nem szeretem a könnyen szerzett, felületes ismereteket, és nagyon tudok lelkesedni mindazért, amiért teljes erőbedobással kell megdolgoznom.

Ha úgy döntött, mégsem dob ki, ha már így alakult, akkor tegyük fel, jött egy pillanat, egy olyan helyzet, amelyben barátok lettünk, de ezen túl mit sem tudunk egymásról, s ezért megpróbálja elmondani, amit fontosnak tart?

– Életrajzot kér?

– Egy kicsit azt is, de ne legyen túl szabályos.

Szalai semmiképp nem akar rendszert vinni beszélgetésükbe, nem szakítja félbe Arzeolót akkor sem, ha gondolatai szertekuszálódnak.

– Nem igen szoktam, – mutat a pohárra – de valahogy könnyebben esik tőle a szó. Feloldódik az ember torkáról a görcs, képes régmúlt dolgokra emlékezni. A gyermekkorom többé-kevésbé azonos volt mindazokéval, akik hasonló körülmények közé születtek. Hogy milyen volt a bányászsors a harmincas években? – az ma történelem és nem ismeretlen.

Anyám „istenes" asszony volt; talán mert másképp nem tudott segíteni sem apámon, sem rajtunk, hát imádkozott.

Nem tántorította el a hitétől az sem, hogy az isten mindig máshol volt elfoglalva, mint ahol szükség lett volna rá. Én inkább apámnak hittem, aki nem hitt semmiben, már ami az égi hatalmakat illeti, abban pedig a legkevésbé, hogy ájtatoskodásuktól úgy fordul a világ sora, hogy az nekünk is jó legyen.

Összefüggéstelen képek villannak fel előtte. A harmincas évek közepének megfelelő szoba-konyhás, agyonzsúfolt bányászlakás, műszakról hazavánszorgó, árkolt szemű, borostás arcú, kidolgozott emberek, fiatalon elöregedett asszonyok, sok gyerek.

– 1945-ben mindössze kilencéves voltam, a világháborúból keveset értettem. Azt azonban mégis jól felfogtam, ha véget ér, nem lesz többet bombázás, óvóhelyre futkozás, s addig ehetünk, még jól nem lakunk. Ez utóbbi azonban még jóideig váratott magára.

Akkoriban természetes és ősi szokás volt, hogy a bányász gyereke követte apját, más eszébe sem jutott, s ha mégis, keveseknek adatott meg a választás lehetősége. Természetesen tudtam, ez a kielégíthetetlen szörnyeteg áldozatokat követel, hol többet, hol kevesebbet, de minden év megadja halottait, rokkantjait. Mégis bizonyos voltam abban, ezek a dolgok velem nem történhetnek meg. Ne kérdezze, honnan vettem a balga magabiztosságot, talán túl taknyos voltam még ahhoz, hogy felfogjam a veszélyt.

Nem egyszer láttam letakart hullákat, ott cipelték el őket házunk előtt. Tisztán és élesen él előttem a kép, amikor a kis Kern Gizának hozták ki az apját. Nagyon szerettem a kislányt, amolyan gyerekszerelem volt köztünk. Jó előre megtudtuk, ha valami baj történt. A sziréna bömbölésére az asszonyok és mi gyerekek falkába verődtünk, lestük mikor érnek ki a napszintre. Azon a napon is így történt. A hordágy mindig rövidebb volt a kelleténél, a takaró is, a lábuk csupaszon maradtak. Váratlanul Giza sikított fel és jajongva sírni kezdett.

– Édesapám, drága édesapám!

Valaki csitítgatni kezdte:

– Mit bőgsz te mafla, nem is láttad még.

– Az ő bakancsa, – hüppögte, – tegnap hoztam el a susztertől. Alaposan megnéztem, jól foltozták-e meg.

A felszabadulást követő években kezdett „rangosodni" a mi szakmánk. Azért ne gondolja, „nagyfiúk" lettünk, de mindig volt pénzünk, jó hűségjutalmat kaptunk, s sokan úgy gondolták, abban, hogy mi a földalatt dolgozunk, van valami titokzatos, izgalmas. Az utóbbiból bőven kijutott, ezzel együtt irigyeinkből is, bár ezek közül egy sem cserélt volna velünk lent, de a keresetünket szívesen felvették volna helyettünk.

Nagyon sokan a káderképzések, kiemelések idején azért maradtunk meg annak, akik voltunk, mert a bánya nem csak a megélhetést, az életet is jelentette számunkra. Nap mint nap olyan szükségszerűen szálltunk kasba, mint ahogyan ettünk, ittunk, melóztunk, ölelkeztünk.

Szereti azt, amit csinál?

– Szeretem.

– Mit tenne, ha azt mondanák, soha többet nem írhat le egyetlen sort sem?

Nem vár választ, azonnal folytatja.

– Pótlékot keresne, hogy velük teremtse meg pótéletét, mivel az IGAZIT ELVETTÉK magától.

Hangja, arckifejezése fájdalmas, keserű.

– El tudja képzelni, mit éreztem akkor, mikor megtudtam, soha többet nem szállhatok le? Ha megbetegszem, bármeddig is tart, remélhetem egyszer csak meggyógyulok. De én nem vagyok beteg! NYOMORÉK VAGYOK!

Mohón hörpinti fel italát.

– Van, amikor szükségszerű az ivás, hogy elviselhessük reménytelennek hitt dolgokat.

– Arra gondol, utána csaknem alkoholista lettem?

– Erről nem tudtam.

– Az ember, ha nem akar elpusztulni, megkapaszkodik valamiben, míg erőt gyűjt. A kín persze, deliriumban is bennünk bújkál, csak talán nem

olyan élesen, mint amikor ideget ér a fogász vésője. Csak a rettenet marad attól, hogy bármelyik pillanatban bekövetkezhet. Ezt a módszert még sem ajánlanám mindenkinek. Könnyen elpuskázhatja az életét az, aki később sem képes felhagyni vele.

Akkoriban már egyenesbe kerültem és igyekeztem úgy élni, ne érjenek váratlan meglepetések se így, se úgy. Nevetségesen önhitt voltam. Az ÉN ÉLETEM – mondogattam, úgy alakítom, ahogyan akarom, olyanná formálom, amilyenné ERŐMBŐL, ESZEMBŐL, SZORGALMAMBÓL KÉPES VAGYOK, MÁS MINDEN FELTÉTEL ADOTT. Segítettek. Elvégeztem estin a technikumot. Röviddel utána műszaki beosztásba kerültem. Aknász lettem, felelős, komoly munkát végeztem.

Anyám akkor kezdett elpártolni kétes értékű istenétől. Valószínűleg úgy érezte, nem oszthatja meg magát két bálvány között, én kézzelfoghatóbb vagyok, mint a magasságos, ELFORDÍTOTT ARCÚ ISTENSÉG. Örökké zsörtölődött apámmal, aki jóideje nyugdíjban volt, mégsem akadt egyetlen szabad perce sem. Óriás paprikákkal kísérletezett, szőlőlugast telepített, telenként pedig naphosszat olvasott, mintha elmúlt hatvan évének kényszerű mulasztását akarná pótolni. Ha tehettem, vasárnaponként beültem vele valahová egy pofa sörre. Ahogy idősödött, egyre beszédesebbé vált. Régmúlt eseményeket idézett, az első 1934-es éhségsztrájkot, a Bethlen–Peyer-féle egyezkedést, vagy miképp szökdöstek át a szerb demarkációs vonalon a vörösökhöz, és még sok mást. Apám a legszomorúbb történetet is képes volt humorral fűszerezni, soha nem unatkoztam mellette.

Mikor megismertem a feleségemet, Editet, ő is csatlakozott hozzánk. Eleinte anyám megpróbálta maga mellett tartani azzal, ezek „férfi dolgok", kedvesen visszautasította, ügyetlenül szürcsölte velünk a sört, szélesre kente száján a habot. Kinevettük, de nem haragudott érte. Szegény anyám annál inkább. Sehogy sem értette, Edit miért nem hallgatja szívesebben rétes vagy töltöttkáposzta receptjét. Ellentétben apámmal, az öregség leszűkítette érdeklődési körét, s azonkívül, hogy eltömte hasunkat, nemigen törődött mással. Később mégis összebarátkoztak. Ma már csak külön szobánkat rója fel neki, hiába magyarázom: semmit érő az a házasság, amiben annyi bizalom nincs, hogy az ember megengedhesse magának, hogy időnként egyedül maradjon.

Edit, házasságunk első napjaitól kezdve, mindenben társként állt mellettem. Érdekes módon, balesetem után mégis miatta borultam ki először. Az, hogy nem szállhatok le többet, csak később jutott eszembe. Mert az asszonyok természete olyan, hogy ép, egészséges férfit kívánnak maguk mellé az ágyba, nem nyomorék roncsokat.

Megteszik sajnálattal, összeszorított szájjal, zárt szemmel egy ideig, míg az undor ki nem irtja belőlük a könyörületet. S mi marad a szerelem-

ből? Lassan szivárgó gyűlölet, iszony, rothadás, tántoríthatatlan szabadulási vágy...

Átkozódtam, ha mindent elveszítettem, az se legyen, hogy férfi se legyek többet. Edit elhagy, ha nem magától, én üldözöm el, féltékeny leszek a korcsok kínzó és önemésztő bizalmatlanságával, minden pillanatról, gondolatáról beszámoltatom, ököllel csapok arcába, ha később jön haza, mint vártam, elüldözök mellőle mindenkit, mert még az idegeneknek szóló mosolya, szép szava is fáj.... Naphosszat az ablakban ülök, mint kivénhedt trottyosok, s néha boldog leszek, ha akad, kibe beleköthetek, beleszennyezhetem. Végigfolyik pofámon a takony, mert időbe telik míg leteszem a mankóm, s előkotrom zsebkendőmet.

Ezek a gondolatok keringtek fejemben, mikor eszmélni kezdtem.

Az eseményeket persze, csak napokkal később, kórházi ágyamon próbáltam rekonstruálni. Akkor még nem tudtam, hogy egyik lábam csupán torzó, húsz centis csonk.

Azon a napon, mikor a balesetem bekövetkezett, délutános harmadban jártam. Délelőtt otthon tétlenkedtem. Egészen váratlanul, jóval előbb, mint számítottam, megkaptam kocsikiutalásomat. Úgy éreztem szétvet a boldogság.

– Vacak kis Trabant, PVC-Jaguár, szappanbuborék – hecceltek a haverok. Persze, nem ugrottam, nem is komolyan tették. Jól tudták, hány pótműszakot nyomtam le, hányszor surrantam el mellettük földhöz tapadt tekintettel, nehogy eszükbe jusson schiht végén meghívni egy italra, amit viszonozni kell.

Sokszor majd meggebedtem a vágytól, hogy leöblögessem a torkom. Azzal oltogattam magam, majd aztán, ha együtt van a járgány ára, áldomást fizetek, körre, kört... Azt sem bánom, ha nótázgatunk egy kicsit, pedig utálom a cukros szöveget... fene tudja, azelőtt gyakran kunyeráltam ki apámtól, énekeljen, ilyenkor mély áhitat és gyönyörűség töltött meg. Talán Edittel kezdődött az egész nemszeretem. Edit olyan okos és szép, sajnálhatja, hogy nem ismeri. Néha kívántam, egy kicsit hasonlítson azokra a lányokra, akiket előtte ismertem. Miért? Magam sem tudom. Talán zavart, hogy olyan nehezen akadok hibára benne. Alighogy zsebre vágtam a kiutalást, örülnöm sem volt kivel, egyedül voltam otthon. Eszembe villant, lejár a jogosítványom napokon belül, időszakos alkalmassági vizsgálatra kell mennem a dokihoz. Hetenként egyszer, csütörtökön tartják, ha nem érem el, gyalázatomra mást kérhetek meg arra, hozza le a kocsimat Pestről.

Már mozgott a busz, amikor felugrottam. Néhány perccel a rendelési idő befejezte előtt értem oda.

A vizsgálatokkal hamar elkészültek, rányomták a stemplit a papírom-

ra, fütyürészve futottam az aknához. A kas már indulóban volt. Valaki kiabált – mindig így szokták a már bent lévők, ha várniuk kellett az elkésettekre.

– Mozogj betonfej, nem a Via Appián korzózol!

Egyik lábammal beléptem, a kas azonnal megmozdult alattam. Leírhatatlan kín hasított belém. Ezzel egyidejűleg, valami iszonyatos, állati üvöltést hallottam, később is nehezen hittem el, az én hangom volt. A segélyhelyen tértem magamhoz. Szétvagdosták a nadrágomat, gumistrangulátorral szorították el a combomat. Meleg vérszag úszott a levegőben, tapogatódzó ujjaim ragacsos vérrögöket morzsoltak széjjel. Fel akartam emelkedni, hogy megnézzem sebemet, de nem volt elég erőm hozzá. Injekciót kaptam, ettől kissé enyhült fájdalmam, én is megnyugodtam, mert sokan voltak körülöttem és jól tudtam, mindaz, ami most itt történik, egyedül értem van. Mikor a mentőautóba emeltek,a sors könyörületes volt hozzám, elveszítettem eszméletemet.

A visszaemlékezéstől arca eltorzul, szenvedéseit újraéli, válla megrándul, keze ökölbe szorul, gyakran nyúl pohárért, még égő csikkről gyújt rá;

– Úgy ismerkedtem karommal, ujjaimmal, környezetemmel, mint létezésére eszmélkedő csecsemő.

Fehérköpenyesek vonultak végig a folyosókon, kórtermekben, érthetetlen szavakat mormolva, hűvös tisztaság-szagot hagyva maguk után. A nyitott ajtón keresztül hallgattam hajnalonként az ébredő kórház neszeit. A nővérek óriás batyukba kötözték a szennyes ágyneműt, tolókocsik nyikorogtak, mosdóajtók csapódtak.

Akkor még nem gyűlöltem őket. Valamivel később, mert az idő úgy egybemosódott, képtelen voltam számontartani a nappalok és éjszakák váltakozását, döbbent zavar lett úrrá rajtam, türelmetlen várakozás tombolt bennem. Rásejtettem, valami nincs rendben, valami van, amit mindenki tud, csak én nem, s ez a valami kizárólag velem kapcsolatos. Meg kell tudnom, mielőtt a bizonytalanság szétzilál, és aztán már nem lesz elegendő erőm szembenézni a dolgokkal.

Edit ügyesen tért ki kérdéseim elől. Felfedeztem, összeesküdtek ellenem, tudatomba vágott, kiszolgáltatott vagyok. Átvirrasztható tatlan éjszakákon, dühödt csöndekben morzsolt a rettenet, látni véltem feleségem szemében a titkolt könnyek nyomait, tekintetemet kerülő pillantását, hallottam hangja erőltetett nyugalmát. Mindazok, akik velem foglalkoztak, tréfálkoztak, ugyanúgy, mint a többi beteggel, a haldoklót is azzal vigasztalták, – fog még maga táncolni! Jól tudtam, a bohóckodás csak részünkre fenntartott specialitás, bent a kezelőben szétmállik a mosoly, véget ér a játék. Idővel ott tartottam, hogy a fájdalmat alig-alig vettem észre.

Tudtam, megvan, létezik, de egy erősebb érzet hatalmasodott el rajtam, mely minden mással szemben közömbössé tett; biztosat tudni bármi áron!

Mindenhonnan veszedelmet szimatoltam. Egyik este kivártam, míg egyenletes szuszogást hallok, majd csikóm segítségével próbáltam felülni. Testem bőséges verítékben fürdött, köldökömig csurgott a víz. Sípolt a tüdőm, mellemben szúrást éreztem. Fáradtság rohant meg, letepert. Nem gondoltam, hogy ez az egyszerű mozdulat, mely olyan természetes volt ezideig, ekkora erőfeszítést igényel majd. Talán lemondtam volna szándékomról, de a konok gőg, hogy amibe egyszer belekezdtem, azt be is fejezzem, nem engedte a meghátrálást, a beismerést, hogy saját testem elárul, meggyaláz.

Elég időbe telt, míg elcsitult zihálásom, szívem őrült dobolása. Közben állandóan rettegtem, hogy ugyanúgy, mint az elmúlt napokban nemegyszer, bármikor alattomosan meglephet a fájdalom, elveszítem eszméletemet. Óvatosan kezdtem nyomogatni térdem körül a vastag pólyaréteget. Idegeim nem válaszoltak. Lejjebb csúsztattam kezem, dermedten figyeltem, egyszerre minden átmenet nélkül megsejtettem, a pólya alatt semmi nincs. Kevesebb óvatosság nélkül haladtam felfelé, míg végül combtövemtől talán egy araszra áramütésszerűen hasított belém a fájdalom. Agyvelőm megreszketett. Hörögve, tébolyultan tépkedtem kötésemet, ocsmányul káromkodtam. Erős, kegyetlen kezek kötöztek az ágyhoz. Csapkodtam vakon, tomboló dühvel. Majd fekete, hömpölygő hullámok borították be az egész életet.

Új nap kezdődött és mindig újabb, új kínnal, új gyötrelemmel. Süketen, némán meredtem a fal egy pontjára, lestem, hátha az idő megszabadít. Nem tudtam felfogni, mégis tudtam így van, az emberek ugyanúgy sietnek munkába, ugyanúgy mennek az utcákon, esznek, táncolnak, szeretkeznek, a napok elkezdődnek és végetérnek csakúgy, mint eddig. Ismerősök, rokonok látogattak meg, én közönyös pofával hazudtam, hogy hiszek neki, hiszen, hogy minden rendbe jön, és ugyanúgy lesz, mint azelőtt. Álnok kis hazugok hízelgéssel nyálaztak körül, dédelgettek, kényeztettek, bájos vigyor ült szájuk szegletén, de én átláttam rajtuk, hallottam az ajtón túli szánakozást: – Ó A SZERENCSÉTLEN, ILYEN FIATALON, ALIG HARMINCÉVES....

Irgalmatlan napjaimban a gyűlölet éltetett. Megvetettem mindazokat, kik egészséges lábakkal lépkedtek.

– Végül is miképp történhetett, hogy a kas elhúzta magát?

– A balesetet a szokásoknak megfelelően kivizsgálták. Én késtem egy másodpercet, csak annyit, míg visszafordultam, hogy eldobjam a cigarettámat. Ennyi az egész!

A jelzést szabályosan adták le. Még annyi lehetőség sem adódott számomra, hogy más rovására tombolhassak.

Csüggedtségemből kislányom váratlan megbetegedése rángatott ki,

holott azt reméltem, sebezhetetlenné váltam, a dolgok nem ismétlődhetnek, egy embernek a nyomorúságból elég annyi, amennyi engem ért.

A gyerek állapota válságosra fordult. Tudtam, hiába állnak mellettünk barátok, szülők, Editnek rám van szüksége.

Napok alatt tanultam meg mankóval járni, türelmetlenül vártam a műlábat. Rövidesen hazaengedtek. Már otthon voltam, amikor kiderült, szó sincs agyhártyagyulladásról. Kis Edit alaposan megfázott, a szövődmény egyik idegszálára terjedt át. Egy héttel később már velünk volt.

Ismét ráértem nyavalyogni, gyötrődtem és kínoztam mindazokat, akik szerettek, elsősorban a feleségemet. Józan óráimban nemegyszer kérdeztem, meddig lehet engem elviselni, mennyit bír ki a másik, mikor hagy végérvényesem magamra?

Láttam, mennyire megnézte könyveinket. Arra gondolt, szokatlan nálunk melósoknál ez a túlméretezett könyvtár. Igaza van. Nem mondom, azelőtt is olvastam, bár rendszertelenül, inkább a könnyű, humoros, vagy kalandos írásokat kerestem, Edit hordta hétről-hétre haza a könyveket, eleinte csak a könyvtárból. De ha valamelyik nagyon megragadott, sajnáltam visszaadni, inkább megvettük. Ráéheztem az olvasásra, megragadott a szavak szépsége. Más elfoglaltságot akkor még különben sem találtam.

Szenvedélyesen, gyakran egész éjszaka habzsoltam a lapokat. Edit nevetett rajtam, azt mondta, mindent túlzásba viszek, ha valamit elkezdek semmi nem tarthat vissza, csak azért sem – hajtogattam csökönyösen. Egy év alatt utolértem, pedig ez nem is volt egyszerű dolog, mert gyermekkorától kezdve a könyv úgy hozzátartozott, mint a ruhája, haja, szája. Jelenleg ott tartunk, balesetemet sikerült üzletnek tartja, semmirevaló lábam helyett cserébe a világot mondhatom magaménak. Néha elhiszem. De még most is mindent odaadnék lemészárolt, nyavalyás lábamért.

– Látja azt a magnót? Az üzemtől kaptam. Nincs olyan hónap, hogy meg ne látogatnának, ne lepnének meg valami kedves aprósággal, miniatür bányászlámpával, réselőgéppel, az aknatorony kicsinyített másával. Itt vannak mind velem. De azért . . . . tudja (elbizonytalankodik, megcsuklik a hangja) egyszer, egyetlenegyszer felmentem hozzájuk. Megálltam az aknaháznál, elnéztem a kötélpályát, a rakott csillesorokat, s akkor úgy éreztem, jobb lenne megdögleni. Olyan kegyetlen szomorúság borított el, hogy kicsordult a könnyem. Elhúzódtak mellőlem. Röhögve kergetőztek a napszinti csillék között, annak ellenére, hogy szigorúan tilos, és tudtam, így védekeznek ellenem és önmaguk ellen is . . .

Szándékosan hagytam el két dolgot. Az elsőt azért, mert restell az ember ilyesmiről szót ejteni, olyan, mintha idegenek előtt meztelenre vetkőztetnének, hogy mutogassanak. A másodikat magam miatt hagytam utolsónak, hogy szépen tudja befejezni a riportját.

Felszabadultan nevet.

– Amikor kiderült, hogy Edit csonka lábam ellenére is ragaszkodik hozzám, rettegni kezdtem. Ez a rettegés csaknem olyan gyötrelmes volt számomra, mint az, hogy elhagy, sőt a gyereket is elviszi. Hónapokig nem kívántam Editet, azaz . . .

Erősen zavarban van, nehezen fejezi ki magát.

– . . . hazudok. Rettenetesen kellett volna, majd megvesztem érte. Ha vetkőzött, hálóingben, vagy kombinéban járkált a lakásban, kiszáradt a torkom, zihált a mellem, kivert a víz, de arra a gondolatra, mellé feküdjem, átöleljem, kilobbant belőlem a vágy. Tudta. Később, hogy ismét rendszeresen szerettük egymást, egy olyan órában, mikor szétfeszít bennünket az adakozás teljessége, és muszáj mindent elmondani, mákszemnyi titok sem maradjon egyetlen porcikánkban sem, amiről nem tud a másik, – erről is szó esett köztünk. Mit is kertelek.

Szóval Edit, mikor már nem bírta tovább „cérnával", formálisan megerőszakolt. Hagytam.

Olyan emberek arcával mosolyog, akiknek maga az emlékezés is gyönyörűséget ad.

– Akkor bőgtem másodszor. Könnyeimet Edit csupasz vállán mázoltam széjjel . . .

Azért ne gondolja, csend, béke, teljes egyetértés tölti be életünket. Mint azok az emberek, akik képtelenek meglenni egymás nélkül, mi is jókat szoktunk veszekedni. Feleségem remek ember, de átkozottul nagy hörcsög. A lányom sem különb. Érdemes megcsodálni, milyen ragyogó technikával csapkodja keszeg kis fenekét a padlóhoz, ha nem kap meg valamit. Alig várom a nyarat, hogy ilyenkor nyakon önthessem egy pohár vízzel.

Fejezze be happy-enddel; két év múlva államvizsgázom, ha csak nem „prolongálnak". Egyenes szavakat, szép gondolatokat szeretnék magyarra fordítani, és komisz kis rosszcsontokat megtanítani más nyelvek ízére.

Kíváncsi leszek, milyen címet ad irományának? „Egy nyomorék története?" – „Ember, aki újra élni tanul?" – „Egy a sok közül?" – „A diplomássá vedlett melós?" Ne okozzon csalódást nekem, mindez hülyén hangzik.

– A sikerére!

Isznak.

Utószó

Pécsett és Baranyában hagyományai vannak a pályakezdőket elindító antológiáknak. Az irodalom folytonosságáért felelős fórumok szándéka és a felbukkanó tehetségek igénye találkozik ezekben a kiadványokban.

Antológiánk nem vállalta, nem vállalhatta az irodalomtörténetileg jelentős válogatások példáját, amikoris azonos eszmei-művészi elkötelezettségű írók, költők szövetkeztek egy-egy közös kötetben.

A felszabadulásunk 30. évfordulójára megjelenő válogatás a Pécs vonzáskörében élő fiatalok részére kíván együttes megjelenési lehetőséget nyújtani, építve azokra, akiket a Jelenkor és más irodalmi folyóiratok közöltek már, s vállalva a bemutatás kockázatát, módot adni a szereplésre a még kapu előtt toporgóknak. Még akkor is, ha manapság valóban nagy számban vannak jelen a magyar irodalomban a pályakezdők.

Eppen a „fiatal író" fogalmának napjainkban megfigyelhető képlékenysége miatt a válogatásnak volt egy „adminisztratív" szempontja: antológiánkban önálló kötet nélküli, 35 év alatti szerzők szerepelnek.

M. L.

ÉLETRAJZI ADATOK

Bebesi Károly

1942-ben született Pécsett. Technikusként dolgozott, majd a Nagy Lajos Gimnáziumban tanított, miközben műszaki tanári diplomát szerzett. 1972 óta a Dunántúli Napló munkatársa.
Verseit és írásait a Jelenkor, az Életünk és más irodalmi folyóiratok, napi- és hetilapok közölték. Szerepelt az Első ének (1968) és a fiatal pécsi írók Útközben (1969) c. antológiájában.

Bódis Teréz

1939-ben Budapesten született, szülei 1945-ben költöztek Pécsre. Itt végezte el az egészségügyi szakközépiskolát. Jelenleg a görcsönyi szociális otthonban dolgozik. 1972-ben első díjat nyert a televízió filmforgatókönyv pályázatán. Írásait a Napjaink közölte, illetve a Pécsi Rádióban hangzottak el.

Botár Attila

1944-ben Székelyudvarhelyen született. A felszabadulás után családja az ország különböző vidékein élt.
A szünidőkben segédmunkásként, érettségi után képesítés nélküli pedagógusként dolgozik. Ezt követően a legkülönbözőbb foglalkozásokkal próbálkozik, mígnem 1966-ban felveszik a Szombathelyi Felsőfokú Tanítóképző népművelés-könyvtár szakára. 1969-ben Zalaszentgróton, Türjén, majd Komlón volt népművelő. 1974-ben Veszprémbe költözött.
Versei a Jelenkorban, a Kortársban és az Életünkben jelentek meg.

Csordás Gábor

1950-ben Pécsett született. A Pécsi Orvostudományi Egyetemen végzett. Első versét gimnazista korában, 1966-ban közölte a Jelenkor, ahol azóta is publikál.

Darányi Marianna

1944-ben született Pécsett, a Tanárképző Főiskolán végzett. Novellái a Jelenkorban, a Magyar Ifjúságban és napilapok irodalmi mellékletében jelentek meg.

Harmath Ildikó

1951-ben Pécsett született, ugyanitt érettségizett 1970-ben. 1973 őszéig a Pécsi Tanárképző Főiskola nappali tagozatának hallga-

tója volt, majd levelezőhallgatóként a Sellyei Általános Gimnáziumban tanított.
Szerepelt az Útközben c. antológiában.

Holdosi József

1951-ben született a Vas megyei Vépen. Segédmunkás apja korán meghalt, édesanyja nevelte fel.
A Pécsi Tanárképző Főiskola magyar—történelem szakos hallgatója.

Jádi Ferenc

1952-ben született Töröcskén (Somogy megye). Ősei parasztok. 1961-től Kaposváron lakott, itt érettségizett a Táncsics Mihály Gimnáziumban. 1970-től Pécsett orvostanhallgató.

Kampis Péter

1940-ben Budapesten született. Évekig gyógypedagógus volt, jelenleg a Dunántúli Napló munkatársa.
Novelláit a Jelenkor, valamint heti- és napilapok irodalmi melléklete közölte, illetve elhangzottak a lengyel rádióban. Szerepelt az Útközben c. antológiában.
1974-ben elnyerte a fiatal írók részére alapított Móricz Zsigmond ösztöndíjat.

Meliorisz Béla

1950-ben született Győrött. A Jedlik Ányos Gépipari Technikumban érettségizett, majd technikusként egy gyárban dolgozott. 1969-ben felvették a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar—rajz szakára, ahol 1973-ban végzett. Egy baranyai kisközségben, Somogyapátiban tanít. Verseit a Jelenkor, az Életünk közölték, több Győr—Sopron megyei irodalmi antológiában szerepelt.

Molnár Tamás

1954-ben született Pécsett, Kaposváron érettségizett. Jelenleg Pécsett orvostanhallgató.

Pálinkás György

1946-ban Pécsett született. A Baranya megyei Könyvtárban könyvtáros, előzőleg Budapesten különböző munkahelyeken dolgozott. Az ELTE magyar—könyvtár szakán végzett.
Verseit a Jelenkor, az Új Írás közölte és a rádióban hangzottak el. Fordít is – elsősorban a jugoszláv népek irodalmából.

Parti Nagy Lajos

1953-ban Szekszárdon született, most a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar—történelem szakos hallgatója.
Verseit először 1970-ben az Életünk közölte, majd a Jelenkor, a Napjaink, a rádió következett. Szerepelt a „Csönd órái" c. Fejér megyei antológiában.

Szántó Péter 1952-ben Pécsett született, a Nagy Lajos Gimnáziumban érettségizett. Pécsett jogot végzett.
Novellái a Nők Lapjában, a Jelenkorban, a Magyar Ifjúságban jelentek meg, illetve a rádióban hangzottak el.

Zágony Rudolf 1940-ben Budapesten született. Gyermekkora óta Pécsett él. Angol—német szakos tanár. Évekig a Komarov Gimnáziumban tanított, jelenleg a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Pécsi Kihelyezett Nappali Tagozatának idegennyelvi tanszékén oktat. Verseit a Jelenkor közölte.

Tartalom

MELIORISZ BÉLA versei	3
BOTÁR ATTILA versei	11
PARTI NAGY LAJOS versei	23
CSORDÁS GÁBOR verse	31
KAMPIS PÉTER novellái	41
DARÁNYI MARIANNA novellái	59
BEBESI KÁROLY versei	75
PÁLINKÁS GYÖRGY versei	81
JÁDI FERENC versei	89
ZÁGONY RUDOLF versei	93
HARMATH ILDIKÓ versei	103
A PÉCSI MŰHELY ALKOTÁSAIBÓL	108
SZÁNTÓ PÉTER novellái	109
MOLNÁR TAMÁS versei	121
HOLDOSI JÓZSEF versei	125
BÓDIS TERÉZ riportja	129
UTÓSZÓ	141
ÉLETRAJZI ADATOK	142

75-6948 Pécsi Szikra Nyomda

F. v.: Melles Rezső

készülődések ideje